תלמוד ירושלמי · מפרשים · שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי נדרים

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי נדרים

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיירי-קרבן-על-תלמוד-ירושלמי-נדרים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 12
פרק ב 13
הלכה א 13
הלכה ב 14
הלכה ג 14
הלכה ד 15
הלכה ה 16
פרק ג 16
הלכה א 16
הלכה ב 19
הלכה ג 21
הלכה ד 22
הלכה ה 22
הלכה ו 22
הלכה ז 23
הלכה ח 23
הלכה ט 24
פרק ד 24
הלכה א 24
הלכה ד 25
הלכה ה 26
הלכה ו 26
הלכה ט 26
הלכה י 26
פרק ה 27
הלכה א 27
הלכה ב 29
הלכה ג 29
הלכה ד 30
הלכה ה 31
הלכה ו 32
פרק ו 32
הלכה א 32
הלכה ג 34
הלכה ד 34
הלכה ז 36
הלכה ח 36
הלכה ט 40
פרק ז 40
הלכה א 40
הלכה ב 41
הלכה ה 42
הלכה ו 43
הלכה ז 43
פרק ח 43
הלכה א 43
הלכה ב 45
הלכה ג 46
הלכה ד 46
הלכה ה 47
הלכה ו 48
הלכה ז 49
הלכה ט 50
פרק ט 50
הלכה א 50
הלכה ב 52
הלכה ה 54
הלכה ו 54

הלכה ח 54
פרק י 55
הלכה א 55
הלכה ב 58
הלכה ג 58
הלכה ד 59
הלכה ה 59
הלכה ו 60
הלכה ז 60
הלכה ח 61
פרק יא 63
הלכה א 63
הלכה ב 64
הלכה ג 64
הלכה ד 65
הלכה ז 65
הלכה ח 65
הלכה ט 65
הלכה י 66
הלכה יב 66

פרק א

הלכה א

אלא מיכן שכינויי נדרי' כנדרים. בבבלי דף ג' גרסי וידות היכא כתיב ותניא נזיר להזיר לעשות כינויי נזירו' כנזירות וידות נזירות כנזירות וכתב הרא"ש כינויי נזירות כדי נסבה למ"ד לשון שבדו חכמים הן הוי מדרבנן ולמ"ד לשון נכרי' הם לא בעי קרא ועוד דתרווייהו לא נפקי מחד קרא. ובסוגיין לא הוזכרו ידות כלל הדבר קשה להגיה בכל הסוגי' ידות במקום כינויין. ונ"ל שהר"ן כ' בר"פ דמתני' תני קונם וקונח אע"פ שלשון הקודש הוא אלא שנשתב' וסד"א כיון שאינו לשון גמור בפני עצמו לא יהא נדר קמ"ל ביון שהנכרי' מדברי' בהם אע"פ שאינו מעיקר לשונם אלא משיבוש שבידם אפ"ה הוי נדר וכ"ש שאר לשונות עכו"ם ע"כ לפ"ז צריכין קר' לרבויי לשונות משובשי' אלו ולמ"ד לשון חכמים הוא נמי ל"ק דהא כתב הר"ן ר"פ דאפ"ה מדאורייתא נדר גמור הוא ואיצטרך קרא כל שהסכימו חכמים לשנות לשון הקדש לשום צורך הוי נדר וכבר מפורש בבבלי דף י' למה שינו חכמים הלשון. ודברי הר"ן צ"ע שכתב בדף ג' בד"ה ה"ג לעשות ידות וכו' ואי לשון חכמים הם היכי נפקי מקרא. משמע שסובר כדעת הרא"ש דמדרבנן הם וזה דלא כמ"ש כר"פ. מיהו בבבלי דף ג' משמע דלמ"ד כינויין לשון חכמים הם אתיין מדרשא ולמ"ד לשון נכרים הם לא אתיין מדרשא ולפ"ז אין צורך למה שדחק הר"ן שם בד"ה מאי איכא למימר ע"ש. ובירושלמי בנזיר דף א' אמרי' למ"ד לשון שבדו חכמים הן אינו מביא קרבן על כינויי נזירות אבל לוקה עליהן א"כ ודאי דצריכין קרא לרבויי. ועיי' בתוס' דף ג' בד"ה אלא למ"ד וכו' ועמ"ש בסמוך בתוס' בד"ה לוקין וכו':

מה ת"ל להזיר. משמע דמלהזיר יליף כינויי נזירות וקשה א"כ לנדור נדר למה לי וי"ל לפי המסקנא יליף כינויין מלנדור נדר להזיר איצטרך שאדם קובע נזירות תוך נזירות וכ"כ הר"ן דף ג' ע"ב בד"ה במערב וכו'. וזהו דלא כמ"ש בקונטרס בד"ה ומשני אית לי' וכו'. מיהו פשטא דשמעתתא משמע כפירושי וכ"ה בבבלי. ולדברי הר"ן צ"ל דפליגי תלמודיי' אהדדי:

מה מקיי' ר"י נדר נזיר להזיר. וקשה הא איצטרך לר"י נדר לגזרה שוה לכינויין ונזיר איצטריך לגופי' דנדר בנזיר ולא אייתר אלא לנדור ולהזיר וכיון דס"ל דברה תורה כלשון בני אדם לא איית' מידי וי"ל כיון דלאו אורחי' דקרא בהכי דלעולם המקור קודם אל שם הפעולה קשי' לי' אפי' לר"י וצ"ע:

והלא הערכין וכו'. כתבו תוס' דף ב' בד"ה ונזירות וכו' תימא אמאי לא תני איסורין כאיסורי' והקדשו' כהקדשו' וי"ל למ"ד לשון נכרי' הם לא נמצא לשון נכרי' אלא בהני

דתנן במתני' ולמ"ד לשון שבדו חכמים צ"ל דלהכי לא תנא דלא כתיב ערך לה' איסר לה' הקדש לה' כדכתיב חרם לה' קרבן לה' ע"כ ותימא הא כתיב ואיש כי יקדיש אח ביתו קדש לה' וא"ל בקרא כתיב קדש לה' ואין דרך בני אדם לומר קדש אלא הקדש ולא יטעו לומר לה' דהא תנן כינויי חרמין ובקרא לא כתיב חרם לה' אלא כתיב כל חרם אשר יחרים איש לה' גם ביהושע כתיב וכל כלי כסף וכלי זהב קדש הוא לה'. ועיי' בתוס' דף י' בד"ה ה"ג דלא לימא וכו'. וי"ל דהיינו קדשי בדק הבית ובכלל חרמין הן אך קשה מאיזה הקדשו' קשי' להו דבקדוש' הגוף פשיטא דכתיב קרבן לה' וגם תנן כינויין דידהו קונם קונח וכו'. גם בבבלי בר"ה דף ה' ע"ב מפורש דאין הקדש ב"ה בכלל חרמין ע"ש בגמרא ובתוס' שם וע"ק בתרומ' מ"ט לא תני כינויין דהא כתיב תרומת ה' בפ' קרח וצ"ע:

לוקין על האיסרות. בקונט' פירשתי דפליגי אי עיקר הנדר באיסר או בהתפסה. והר"ן בר"פ כתב עיקר הנדר באיסר ובפרק שבועות בתרא כתב עיקר הנדר בהתפס'. וכבר השיגו הרב במ"ל ריש הלכותנדרי'. ואני תמה שלא הביאו הירושלמי. ולפ"ז ניחא לן סוגי' דר"פ שבועות שתים דקאמר לאביי מדמת פי' בנדר נדר וכו' ה"פ דאביי סובר דעיקר הנדר הוא בהתפס' ורב' סובר עיקר הנדר הוא באיסר ע"ש:

כך משיב ר"י את ר"א. בקונט' הגהתי וכ"מ בסוגיין אבל ברי' נזיר הגירס' בהיפך דקאמר התם אע"ג דר"י אמר אין לוקין על האיסורו' וכו'. גם משמע שם דמ"ד אין לוקין על האיסורו' על הכינויי' לוק' אע"ג דמפורש שם דר"י סובר כינויין לשון שבדו חכמים הם וצ"ל לפ"ז דכינויין עדיפא מאיסורו' ונראה דהיינו טעמא דבכינויין מ"מ נעשה הנדר כדכתיב בקרא אבל באיסר אינו כדכתיב וצ"ע:

לא יכנס. וא"ת ביקור חולים מצות עשה ואתי עשה ודחי ל"ת וי"ל הא תנן לקמן פ"ד חומר בנדרים שחלין ע"ד מצוה וכיון שעיקר הנדר חל ע"ד מצוה כ"ש דאין המצוה דוחה את הנדר:

ותנינן נדרים אסור ושבועות מותר. בקונטרס הגהתי איפכא דאל"כ מאי פריך. אך קשה למה יהא אסור בשבועה הא תנן לקמן פ"ד דאין השבועות חלין על דבר מצוה וי"ל וצ"ע:

למה לי איסר וכו'. וקשה הא לא תניא בברייתא דאמר איסר וי"ל דלשון עלי משמע שהוא איסר ודוחק. מיהו לפי פירושי בקונטרס ניחא קצת ועיי' בפי' הרא"ש דף י"ב ע"א:

איסר זו שבועה. מכאן נראה כפירש"י בשבועות דף כ' דהאומר איסר ככר זה עלי ה"ז שבועה וכ"מ לקמן בשמעתין דהאומר איסר ככר זה עלי אסור דלא כמ"ש תוס' שם בשם ר"ח דה"ק מבטא הכתוב בפרש' הוא שבועה אבל איסר הכתוב בפרשה אינו שבועה שיאסור עצמו בלשון איסר אלא במתפיס בשבועה הכתוב מדבר ע"ש. שהרי

כאן תני בברייתא תחלה איסר זו שבועה. וי"ל דסברי תו' דלרבא דפליג התם אאביי אסר עצמו הוא שבוע' וסוגי' דהכא אליבא דרבא אזלי. אך ממ"ש שם וז"ל וקשה דלקמן תני בברייתא איזהו איסר האמור בתורה וכו' ואלו אסר ככר זה עלי לא קתני ע"כ משמע דמברייתא דייק להו דאין איסר לחו' לשון שבועה מיהו בסוף דבריהם משמע דרבא סובר דאיסר לחוד הוה שבועה וצ"ע:

עשאו כנבלה. כתב הרמב"ם פ"ה מה' שבועות אם נשבע שלא יאכל נבלה וטרפה בין אכל בין לא אכל אין כאן חיוב שבועה כלל. וכ' הכ"מ זה פשוט מאחר שהוא מושבע מהר סיני אין שבועה חלה עליה ע"כ. ומשנה שאינה צריכה היא שהרי כבר כתב שם הלכה ע"ז נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור. ונראה שכיון למה שאמרו בסוגיין דאם נשבע על מה שנשבע כבר דמיא לנבלה:

א"ר יודן בנדרים אסור וכו'. מדברי הרשב"א והר"ן נראה דגרסי' ר' יודן ור' מונא בין בנדרים בין בשבועות מותר ומוכח נמי מדבריהם דלישנא אחרינא שפירשתי בקונטרס בד"ה ר"י פתר וכו' הוא עיקר. אבל מדברי הרמב"ן שמביא הר"ן דף ב' ע"ב נראה דגירסא שלפנינו עיקר ופסק כר' יוסי:

מודר אני ממך אריב"ח שניהן אסורין וכו'. מכאן משמע דמתני' לא איירי בשאמר מודרני ממך שאיני אוכל ושאיני טועם לו דהך לישנא משמע דלא אסר חבירו ממנו וזה דלא כמ"ש בקונטרס במתני'. אבל בבבלי מפורש כפירושי במתני' וע"ש דף ה' ע"א:

שניהם אסורין זה בזה. כ' הר"ן דה"ט דמשמע מודר אני ונכסי ממך ומנכסיך הלכך כיון דבכלל אני הוו נכסים ע"כ חבירו נמי אסור בו דאי לא נכסים לאו בני אתהנויי מחבירו נינהו ע"כ. וקשה הא מצינו גם בנכסים שנהנים מחבירו כגון בהמה לרפאותה ועוד הדבר דחוק וכי בשביל שנכללים הנכסים באני נאמר שצריכים הנכסים להיות בכלל ההנאה והלא לא היה אפשר לאסור על עצמו רק בלשון אני לכך נ"ל דה"ט לפי שלשון נדר הוא שיהי' מופרש ומובדל ממנו ויש במשמעות הלשון הלזה שלא יהנה גם חבירו ממנו אא"כ פירש ואמר ואת עלי לא:

נטולה אני מן היהודים. לפי מאי דאמרו בבבלי דף ה' מרוחקני ממך לחוד דלא קאימנא בארבע אמות דילך משמע. קשה א"כ נטולה אני מן היהודים למה יהא נדר נאמר נמי דכוונחה שלא תבא בד' אמות של היהודים. גם על הירושלמי קשיא לי דמשמע דלשון נטול הוא כאומר מודר אני ממך שאסר עצמו ונכסיו עליו א"כ למה תנן לקמן במתני' ומשמשתו הא אסור בכל מעשה ידיה ואפשר דמפרש משמשתו בכל המלאכות שחייבת לעשות לו וצ"ע:

שבועה לא אוכל לך תופסין אותו משום יד לשבועה. וקשה מ"ש משאני אוכל לך דתנן במתני' דאסור אע"ג דה"ל למימר קונם שאני אוכל לך וי"ל דהיינו דקאמר ר"א דתופסין אותו משום יד לקרבן דה"ל כאומר שאני אוכל לך קרבן דזהו ודאי דרך בני אדם לומר כן וה"ל יד שדרך בני אדם להשמיע סוף דבריהם. וא"ת מ"ט לא קמיבעי' לי' אם תופסין לא אוכל לך משום יד לקרבן דהא תנן לקמן ס"פ לא קרבן לא אוכל לו אסור וי"ל דפשיטא ליה דשייך לומר לא אוכל לך לא קרבן אבל בשבועה מספקא ליה וכדמסיק דאין דרך בני אדם לומר לא אוכל לך שבועה. ומ"ש הר"ן דף ב' ע"ב ואיכא למידק דהתני' בפרקין איזהו איסר האמור בתורה הרי עלי שלא אוכל בשר אלמא יש נדר בלשון שבועה דהא שלא אוכל קאמר ע"כ ודחק לתרץ ע"ש. ולפמ"ש לק"מ דודאי נדר הוא זה דהוי יד לקרבן וכאלו אמר לא אוכל לך לא קרבן וצ"ע:

לוסר כל נכסיו כד"א יחרם וכו'. כתב הרשב"א וקשה דלמא שאני התם שהחרימו נכסיהם בפירוש ואסרום וי"ל כיון שהחרימו רכושם ש"מ שמן הדין יש להם לעשות כן וכיון שכן סתמן כפירושן. ותירוצו דחוק דודאי יש יכולת בידם להחרים כל רכושם אבל אינו מצד החיוב. לכך נ"ל דקסבר ר"ע אס"ד לנדות כל נכסיו לא הועיל כלום באמירתו וה"ז כאלו פירש ואמר שמנדהו מכל נכסיו ורבנן סברי שאין יכולת לנדות מכל רכושו רק בב"ד הגדול. מיהו מדברי הרשב"א נראה כל שאינו ב"ד הגדול אין כח ביד הב"ד לחרום כל רכושו ודבר זה לא נמצא בפוסקי' ומדברי הי"ד סי' של"ד נראה קצת בהיפך וצ"ע:

טוב מזה ומזה שלא תדור. פיר"ת דה"ל למכתב טוב אשר לא תדור משתדור ואנא ידענא משתדור ולא תשלם אלא לגלויי משחתדור שכדרך הנודרים קאמר שנודרין ע"כ ברא"ש ובתו' ריש חולין. ותימא לי אדרבה אי לא הוה כתיב אלא משתדור לחוד טפי הוה משמע דאנודר ומשלם קאי דכתיב ברישא דקרא אשר תדור שלם ועליה קאמר טוב אשר לא תדור משתדור אבל לפי' בקונט' ניחא דהאי ולא תשלם טעמא קאמר וצ"ע:

כיצד הוא עושה וכו'. משמע ר"מ הוא דקאמר הכי וקשה כיון דבאומר הרי זו איירי א"כ ה"ל למימר טוב מזה ומזה נודר ומשלם וכ"ה בבבלי בפרקין דף י' ע"א וי"ל דלר"י הוא דקאמר כיון דאסור לידור כיצד הוא עושה מביא כבשתו לעזרה ואינו נודר אלא נודב ואומר הרי זו. והרשב"א ריש חולין מייתי תוספתא דתני ר"א טוב מזה ומזה מביא כבשתו לעזרה וסומך עליה ושוחט מיהו כתב שם דהיינו נודב דמתרץ התם בנדרים. משמע דר"מ הוא דקאמר הכי דבבבלי מהפך דר"מ לר"י ודר"י לר"מ. עוד כתב שם בשם הרמב"ן דלכ"ע במביא כבשתו לעזרה שהוא מותר ור"מ ור"י משמעות דורשין איכא בינייהו ע"כ ותימא מדקאמר מתני' דר"י משמע דלא כר"מ ש"מ דר"מ אפי' בכה"ג אוסר

ובבבלי דף י' קאמר ואב"א ר"י וכו' ור"י לטעמי' דקאמר אדם מביא כבשתו וכו' משמע דר"מ פליג עליה אף בהא וכ"כ הר"ן שם וצ"ל דסובר הרמב"ן הא דמשני ואב"א אפי' תימא ר"י וכו' לא נייד' מאוקימתא קמייתא אלא ה"ק דאף כר"י אתיא ולא פליג אלא דר"מ מפרש נודר דקרא נדר ממש ור"י מפרש נודר דקרא נדבה וכמ"ש הרא"ש ודלא כמ"ש הר"ן בד"ה תני נודב ומקיים דר"י דריש לקרא כר"מ טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר מיהו בהא פליג אר"מ דלר"מ נקט קרא נודר וה"ה נודב ולר"י דוקא נודר אבל נודב טוב מזה ומזה ע"כ ופירושו דחוק דא"כ טוב מזה ומזה דנקט ר"י לא קאי אקרא וע"ק מדמייתי הירושלמי בדברי ר"מ שהן דברי ר"י דבבלי קר' דנדרו ושלמו וכו' משמע דאקרא קאי ר"י וצ"ע:

חסידים הראשונים היו מתאוין וכו'. פירש"י דף י' בד"ה לפי שאין הקב"ה וכו' שהן מתייראים שלא יעשו שום חטא ורוצין להביא קרבן להתכפר עליהם וכו' ע"כ. משמע שהיו מביאין חטאת זה להתכפר בו על ספק חטא אחר שלא נודע להם. וקשה הא חטאת בעי ידיעה בתחלה דכתיב או הודע אליו חטאתו. ולפמ"ש בקונט' ניחא והרב במג"א סי' א' כתב ואף שמדברי רש"י בשבת דף ע"א משמע דלא בעי ידיעה בתחלה מדקאמר שזה איל וכו' מ"מ למסקנ' בעי ידיעה ודברי רש"י צריכין ישוב ע"כ. ור"ל מדכתב רש"י לר"ט דאמר מה לזה מבי' שתי אשמות ול"ד לאשם תלוי דספק חטאת דהתם ספיקו איל ודאי נקבה. ולא קאמר דחטאת בעי ידיעה בתחלה ואשם לא בעי ידיעה ש"מ דסובר רש"י דאף חטאת לא בעי ידיעה בתחלה אך נ"ל דלק"מ דר"ט משיב על דברי ר"ע דיליף אשם מחטאת דבעי ידיעה בתחלה א"כ איך ישיב לו ר"ט דיש ביניהם חילוק בידיע' בתחלה לכך קאמר רש"י דר"ט סובר דלא דמיין שזה איל וזה נקבה והדברים ברורים:

מתוך הקפדה הם נודרין וכו'. וקשה לשמעון הצדיק למה לי קרא דיקריב אותו ללמד שכופין אותו תיפוק ליה בכל מצות עשה נמי כופין אותו כדתניא מכין אותו עד שתצא נפשו וא"ל שאני הכא דכתיב לרצונו וכ"כ תוס' בר"ה דף ו' בד"ה יקריב דאכתי קשיא לרצונו למה לי דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני הא סברא היא דאגב אונסיה גמר ומקני וא"ל דסד"א כיון דע"י כפיי' מביא קרבנו ה"ל זבח רשעים וכמ"ש תוס' פ' חזקת דף מ"ח בד"ה אלא הא לשמעון הצדיק אף שקרבן נזיר בע"כ הוא בא שהרי מתחרט הוא ואפ"ה קרבנו כשר וי"ל דשאני הכא כיון דמצי לאתשולי אנדרו קרבן רצוי מיקרי משא"כ כשלא הפריש קרבנו:

הלכה ב

מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם. וקשה למ"ד לשון נכרים הם א"כ קונם הוא כאומר קרבן א"כ ודאי דמהני דהא תנן לקמן פ"ג נטיעות אלו קרבן וכו' אין להן פדיון. ש"מ דהקדש הן כיון דאמר לשון קרבן ואפי' למ"ד לשון חכמים הן כיון דגם בהקדש כתיב קדש לה' א"כ למה לא יהא הקדש כאומר קרבן כי היכא דלא לימא קדש לה'. וכה"ג קשיא נמי אהא דמשני לעיל בהקדשות היכי לימא הנדר וכו' הא מיהת קונם ליהווי כינוי הקדשות דהא בהקדש בדק הבית איירי כמש"ל בתו' בד"ה וכו' מיהו הא איכא לשנויי דהקדש בדק הבית בכלל חרמין הם ולמ"ד לשון חכמים הם מצי למימר חרק וכו' וע"ק מאי בעי למפשט מדתניא קונם נכסי עלי נכסיו אסורין ש"מ דהקדש הן דלמא אסורין מטעם נדר גם לשון עלי משמע דבנדר קאמר וצ"ע:

הדא אמרה שקדש קורדם. וקשה מאי זאת אומרת דקאמר פשיטא שקדש קורדם כשאר נדרים וא"ל דה"ק שקורדם קדש וצריכה פדיון. צריך טעם למה יהי' צריך מ"ש מאומר קונם ככר זה עלי דהוי נדר. גם לקמן פ"ד במתני' א"ל השאילני פרתך וכו' משמע בכה"ג הוי לשון נדר:

הדא אמרה שאדם מקדיש לשמים בלשון קונם. כ' הרמב"ם פ"ק מה' נדרים וכשם שאוסר עצמו בכנויין כך אם הקדיש בכינויין ה"ז הקדש וכ' הכ"מ והלח"מ דהכי משמע בגמרא ע"ש. ול"נ שהדבר ברור דמסוגיין יליף לה הרמב"ם ז"ל:

דבר שהוא משמש לשם חולין ולשם קרבן מהו וכו'. ותימא הא תנן בסמוך לא דכי טהור וטמא אע"ג דהנך לישני משמשי נמי לשם חולין וכדפירשתי שם בקונטרס אפ"ה אסור כיון דמשמשי נמי לישנא דקרבן א"כ ה"נ וי"ל דוקא דבר שהוא עיקר הנדר אלא שיש לפרשו נמי בלשון חולין אמרי' סתם נדרי' להחמיר אבל בכינויין הוא דאיכא לספוקי. וגם בבבלי דף י' ע"ב מיבעי' לי' בקונמא אי קונם קאמר או קינמון בשם קאמר:

נדר דנדר במוהי וכו'. בקונטרס פירשתי דפירושא דמתני' הוא וכ"כ הר"ן דף י' בד"ה תניא וכו'. ונ"ל דלכך תנן במתני' נדר במוהי שוב ראיתי שכ"כ התוי"ט והר"ן כתב טעם אחר ע"ש:

ולמה לינן אמרין במומי דנדר שאול ואפשר לומר דכיון דישראל התירו נדרו של שאול דכתיב היונתן יומת אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חי ה' אם יפול משערת ראשו ארצה ויפדו העם את יונתן ולא מת. וקשה איך היה הפדיון הזה אלא ודאי מה שאמרו היונתן ימית אשר עשה הישועה וגו' זה היה פתח לנדרו וע"י כך התירו לו הנדר ובזה פדו את יהונתן הלכך הנשבע בשבועת שאול לאו כלום הוא שהרי נעקר הנדר

מעיקרא ובשבועת משה אע"ג דאמרי' במדין נדרת במדין לך והתיר נדרך אין התרה ביטל נדרו שהרי הנדר לא היה אלא שלא יצא ממדין בלי רשות יתרו וכן עשה א"כ נתקיים נדרו ונכון הוא לעני"ד:

דכתיב וירם ימינו ושמאלו וכו'. בבבלי בנזיר דף ג' ע"ב גרסי' מי איכא למ"ד לא מתפיס אינש במילתא דסמיך לי' והתניא האומר ימין ה"ז שבועה מ"ט לאו משום דכתיב וירם ידו וכו' אמרי לא משום דימין גופי' איקרי שבועה דתניא מנין לאומר ימין שהוא שבועה שנאמר נשבע ה' בימינו. נראה דר' מתני' פליג וסובר דמתפיס אדם במלתא דסמיך ליה. ובש"ע י"ד סי' רל"ז סעיף ח' כתב ימין שבוע' דכתיב נשבע וגו' וכתב הרב בהג"ה והוא שיכוין ג"כ לימינו ולשמאלו של הקב"ה ע"כ. ולא ידעתי למה האומר כהיכל וכמזבח לא בעי כוונה ואמרי' מסתמא כוונתו לקרבנות שבהן א"כ ה"נ נימא כיון דסתם נדרים להחמיר מסתמא כיוון לימין הקב"ה וצ"ע:

הלכה ג

טהור למזבח ולא לי. כתב הר"ן דף י"א בד"ה טהור וכו' דגרסי' במתני' לטהור ואי ל"ג נראה משום דתניא למ"ד בדכי לא חש למתני' בטהור דמלתא דפשיטא היא דדכי וטהור שוה להדדי ע"כ. ובסוגיין מבואר דבלא למ"ד גרסי' במתני' ופירושו שלא אמר למ"ד וכ"פ הרא"ש וצ"ע:

כשר ודכי מטהור וטמא וכו'. וקשה כיון שאמר בלא למ"ד למה יהא אסור דהא במתני' משמע בלמ"ד הוא דאסור ואפשר כיון דאמר טהור וטמא לא צריך למ"ד דאתי סיפא לגלויי אירשא:

פיגול ל"ש היא של עולה וכו'. בבבלי דף י"ב גרסי' והא נותר ופיגול לאחר זריקו' דמי' הוא א"ל בנותר ופיגול של עולה. וכ' הר"ן דל"ג פיגול והרא"ש כ' ופיגול נמי לא מקבע בפיגול עד שיקרבו כל מתיריו וכו' ע"ש ומסוגיין מוכח כדברי הר"ן דפיגול אפי' של שלמים אסור. וכ"כ תוס'. או מ"ש דבנותר סתם לא אמרי' דלנותר של עולה קאמר. לא נראה כן מסוגיין. ועיין ברמב"ם פ"ק מה"נ הלכה י"ב ובלח"מ שם. ומ"ש כבשר טמא של קדשים דמשמע דר"ל בפירוש של קדשים צ"ע דלא משמע כן במתני' ובסוגיין:

ניתני כעזרה. מכאן משמע דעזרות אע"ג דמשירי הלשכה אתיין לא הוי מתפיס בדבר הנדור ודלא כמ"ש הרא"ש בתחלה דכירושלים היינו חומות ירושלים. ובאמת לבסוף חזר בו. ונראה הטעם דקיי"ל בונין בחולין וכדאיתא בשקלים הלכך לא הוי כדבר הנדור. ולא ידעתי למה הביאו האחרונים בי"ד סי' ר"ד דברי הרא"ש:

כאישים כשלהביות של אש. וקשה הא תנן בפ"ה דביצה שלהבת של הקדש' לא נהנין ולא מועלין בו דהוי דבר שאין בו ממש א"כ איך יתפיס בו וי"ל דשלהבת לאו דוקא אלא בגחלת ועיין בביצה שם:

א"ר יוסי ד"ה היא כתורה וכו'. כתב הרשב"א בחי' אפי' נדר בס"ת שנמחק ולא נשתייר בו הזכרה אם אמר במה שכתוב בו אסור דגרסי' בירושלמי אר"י בתורה בקדושת תורה בקדושת כתוביא. ולפ"ז ל"ש נדר בתורה ל"ש בשאר ספרי קדש וכו' אבל לפי מה שאמרו בירושלמי ככתוב בה בקרבנות הכתובים משמע דדוקא בנודר בתורה ממש שכתוב בה קרבן אבל בשאר ספרי קדש לא ע"כ. דבריו תמוהים דלפי גירסתינו וכמ"ש בקונט' אין מדברי ר"י שום נדנוד ראיה לדבריו אדרבא איפכא מסתברא דבכתובים לא מתפיס בנדר. הגע בעצמך לפי דבריו קשיין דברי הירושלמי אהדדי אלא ודאי דגירסתינו ופירושינו הוא נכון וברור. מיהו דעת כל המפרשים שוין דסוגיין איירי בנדר ולא בשבועה ועיין בר"ן דף י"ד ובש"ע סי' רל"ד:

הלכה ד

כל עמא מודיי הקרבן מותר. בקונט' פירשתי באומר הה"א בקמ"ץ. ותו' כתבו דף י"ג ע"ב בד"ה הא דאמר הא קרבן בשתי תיבות אז אמרי' בחיי קרבן קאמר וכו' הא דאמר הקרבן בתיבה אחת אסור וכו' ע"ש וקשה הא בסוגיין מבואר דבאומר הקרבן בקמ"ץ הה"א לכ"ע מותר והא דאמרי' בבבלי הקרבן אסור היינו באומר בפת"ח ואקרבן הידוע קאי והיינו כקרבן התמיד. וי"ל דתוס' מפרשים הא דאמרי' כאן הקרבן לכ"ע מותר היינו באומר בציר"י ההי"א דנתחלף לו ה"א בחי"ת וה"ל כאומר חי הקרבן וצ"ע במפרשים:

חליל וכו' בין שלא אוכל לך מותר. וקשה למה לא אמרי' דכוונתו לחליל שבמקדש והא תנן דאם נדר באחד מכל משמשי המזבח כנדר בקרבן והוא ודוחק לומר דחליל לאו ממשמשי מזבח דהא מיהת דבר הנדור הוא דכלי שרת הוא וי"ל אלו כיון למשמשי המזבח ה"נ דאסור אלא דאיירי במי שנראה כוונתו שרוצה לומר חולין לפיכך מותר שאינו כינוי לחולין ובעינן שיהא פיו ולבו שוין:

דברי ר"מ מכלל לאו וכו'. בקונט' הגהתי דברי חכמים מכלל וכו' דר"מ ודאי לית לי' מכלל לאו אתה שומע הן כדתנן פ"ג דקידושין ועוד לפי מאי דמסיק נראה דמאן דסובר מכלל לאו סובר דמותר. ומתני' דפ"ב דתנן לא קרבן לא אוכל לך מותר אתיא כר"מ דלית ליה מכלל לאו וכו'. ותוס' כתבו דף י"ג בד"ה קתני וכו' דאה"נ דלרבנן אסור ולרבותא נקט ר"מ אוסר אע"ג דלית ליה מכלל לאו וכו' ע"ש וקשה הא בסוגיין מפורש דפליגי רבנן עליה דר"מ. גם מה שתמה התוי"ט אדברי הר"ב שכתב ואין הלכה כר"מ ע"ש. ולפמ"ש

לק"מ שהרי הר"ב גורס במתני' לקרבן לא אוכל לך והא פליגי. רבנן עלי' כמפורש כאן וצ"ע:

חרש עמו בקרקע עד כמה וכו'. וקשה מ"ש ממחזיר אבידתו. דתנן לקמן פ"ד מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש. משמע שאינו נותן לו אלא שכרו א"כ ה"נ אין איסור אלא כפי שכרו ואפשר לחלק וצ"ע:

הדרן עלך פרק כל כינויי

פרק ב

הלכה א

אלו תני רב ופליג וכו'. כתב הרמב"ם פ"ד מה' נדרים ומניין שאפילו ד' נדרים שהן מותרי' שאסור לו לאדם. להיות נודר בהן ע"מ לבטלן ת"ל לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין ע"כ. הוא לשון תוספתא פ"ד. נראה מדבריו דוקא הני ד' נדרים דתנן לקמן ריש פ"ג אע"ג דאין בהן לאו איסורא מיהא איכא אבל אלו השנוין במשנתינו אפי' לנדור בהן בתחלה ע"מ לבטלן מותר. וטעמא רבא איכא בינייהו דהני ד' נדרים נדר גמור הן אלא שדבר אחר גורם לבטלן משא"כ הני דמתני' דמעיקרא לאו נדר הן. ובהכי ניחא דנקט במתני' אלו מותרין כלומר שמותרין לכתחלה ודלא כמ"ש בתוי"ט דמתני' דר"מ היא ע"ש. אך קשה דכאן מפורש דהך ברייתא פליג אמתני' דהכא. וקשיא אהרמב"ם בתרתי חדא למה נקט דוקא הני ד' נדרים ועוד הא לית הלכתא כהך ברייתא דמתני' פליג עלי' וצ"ע:

הוון בעי מימר מ"ד על נפשו וכו' לאסור נכסיו של אחרים וכו'. כתב במ"ל ריש ה' נדרים ובט"ז כתב דהרא"ש סובר דאין לשון איסור מועיל רק על עצמו אבל לא על אחרים וכ"ה משמעות הקרא לאסור איסר על נפשו וכ"כ בש"ך ונראה דכל זה דבא כהלכתא דודאי אף לאחרים יכול לאסור בלשון איסר ואין צורך להביא ראי' לזה ע"כ. ותימא שהרי מפורש כאן דאיכא תנא דסובר כך ואיך כתב שהדבר פשוט שיכול לאסור גם לאחרים בלשון איסר גם תמהני שלא הביאו הפוסקים דין זה דאינו יכול לאסור נכסי אחרים עליו בלשון דבזה כ"ע מודי' ובברייתא זו שנוי' בספרי וצ"ע:

ושמואל אמר מותר. וא"ת תפשוט מברייתא דבאומר כבשר אימא לא אמר כלום אע"ג דאוסר אשתו עליו וי"ל האומר כבשר אימא אינו אוסר ביאת אשתו אלא הנאתה במעשה ידיה אבל התשמיש דמשועבד לה לא אסר כלל ובכה"ג לא אמרי' שלא ירגיל עצמו לאסור אשתו עליו אך קשה מנ"ל דלשמואל לא בעינן תרתי דלמא בסיפא דוקא מותר

דליכא אלא חדא שלא ירגיל וכו' וה"ה באמא לחוד מותר לכך נראה דה"ג האומר ככר עלי כביאת אמא רב אמר אסור וכו' וכ"נ מדברי הרשב"א שכך היתה גרסתו:

שבועה שלא אוכל ג' ימים וכו'. וקשה מאי קאמר ממתיני' אותו עד שיאכל הא אפשר שיצום ג' ימים וג' לילום ומאי קמ"ל פשיטא העובר על שבועתו לוקה ונראה דה"ג שבועה שלא אוכל שבעה ימים ממתיני' וכו'. ואע"ג דאי אפשר לקיימו ודמיא לנשבע שלא ישן ג' ימים א"כ למה ממתינו י"ל דהכא שאני דאפשר לקיימו שלא לאכול אלא שהדבר ברור שימות הלכך קאמר דממתיני' אבל שלא ישן ג' ימים דאי אפשר לקיימו הלכך מלקין אותו מיד. והרמב"ם כתב פ"ה מה' שבועות נשבע שלא ישן ג' ימים או שלא יאכל ז' ימים מלקין אותו ויאכל מיד. וכתב בט"ז סי' רל"ז הטעם דה"ל כנשבע להמית עצמו וה"ל נשבע לבטל את המצוה. וצ"ל דהירושלמי סובר דאפשר שלא יהא נשבע לבטל את המצוה כגון שנשבע לעשות כך לשם מצוה א"נ קסבר הירושלמי דמותר למסור נפשו לקיים מצוה וזה שרוצה לקיים שבועתו לא הוי נשבע לבטל את המצוה. ומחלוקות ישנה היא בין הפוסקי' אי וחי בהם רשות או חוב:

הלכה ב

זה חומר בשבועות וכו'. בבבלי מפרש דקאי אדלעיל קונם שאיני ישן וכו' מיהו בסוגיין לא משמע הכי:

הוון בעיי מימר בשוגג וכו'. וא"ת מנ"ל לחלק בין שוגג למזיד וי"ל דקרא להרע או להטיב כתיב גבי שוגג דהא כתיב בי' ונעלם ממנו:

ומר אף בהקדש כן. בבבלי דף ט"ז גרסי' מ"ש נדר דכתיב איש כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב או השבע שבועה לה' אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי וכו' וכתב הר"ן כלומר סברא היא דלה' לא קאי אשבועה אלא אכי ידור נדר וכו' ע"ש. משמע מיהת מלה' יליף דנדר חל על דבר מצוה וקשה הא איצטרך לה' עד שידור בדבר הנדור כדאמר בבבלי דף יד ע"א ע"ש וי"ל וצ"ע:

הלכה ג

ר"י בעי שבועה שבועה וכו'. וקשה תפשוט לי' ממתני' דאין שבועה בתוך שבועה דדוקא בנזירות הוא דאמרי' דיש נזירות הן ועל כל שלשים מגלח אבל בנדרים אפי' אמר קונם ככר זה עלי קונם ככר זה עלי אינו חייב אלא אחת. וראיתי לר"ן שכתב בדף י"ח וראיתי לקצת מפרשים דכי תנן יש נדר בתוך נדר לחייבו ב' על אכילה אחת קאמר שאף בענין זה חמור נדר משבועה שהאומר ב' פעמים קונם ככר זה עלי חייב שתים ומי שנשבע ב' פעמים על ככר אחד אינו חייב אלא א' וכו' ודוחק דא"כ למה ליה לתנא

דמתני' למתני' בנזירות לתנייי' בנדרים וכו' ע"ש. הנה גם לדידיה נמי קשיא למה לא תנא כולא בנדרים וכבר הרגיש בקושיא זו בדף י"ז ותרצה בדוחק. אבל לענ"ד י"ל דלכך תני בנזירות לאשמיעי' כדשמואל דהריני נזיר היום הריני נזיר היום חיילי שתיהן וכדדייק התם בבבלי. גם שאר קושיותיו שם י"ל ואין כאן מקום להאריך:

הלכה ד

הוון בעי מימר מלוח לעולם הא מלוח לשעה לא צריך טעם מאי נפקא מיני' אי מלוח לשעה הוי מלוח או לא הא בנדרים אין חילוק ונ"ל דקאי אהא דקיי"ל מלוח הרי הוא כרותח אי אפי' מילוח לשעה הוי כרותח או לא. ולפי מאי דמסיק דמלוח לשעה הוי מלוח א"כ אף מלוח לשעה הוי כרותח. וזו ראי' גדולה לפיר"ת דכל מליחה שמולחין לקדרה מיקרי אינו נאכל מחמת מלח ודלא כי"א דלא מיקרי רותח אלא כגון עיבוד שמולחין אותו הרבה לצורך הדרך ועיי' בטי"ד סי' צא:

הא כתרומת תודה אסור. וקשה מ"ש חלות תודה מתודה עצמה דתנן לעיל בפ"ק דאסור וי"ל כיון דתרומת לחמי תודה לאחר זריק' דמים הוא סד"א בהיתירא קא מתפיס ושרי קמ"ל בעיקר קמתפיס ואסור. ונראה דמטעם זה השמיט הרמב"ם דין זה דחרומת תודה שכתב במ"ק מה"נ דבעיקר קמתפיס ממילא ידעינן דתרומת לחמי תודה אסור דלפני זריקת דמים ה"ל דבר הנדור:

אבל אם היו מכירין סתם אסור וכו'. וקשה למה פריך מדיוקא דרישא אסיפא ולא פריך מרישא לסיפא דברישא תנן סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא וסיפא קחני סתם חרמים ביהודה מותרי' אלמא ספיקא לקולא. וכבר עמדו על קושי' זו הרשב"א והר"ן והרא"ש ע"ש. ונ"ל משום דאיכא לתרוצי ספיקא לקולא ורישא היינו טעמא דביהודה איכא תרי תרומות האסורים תרומת הלשכה ותרומת התודה כדאמרי' בסמוך הלכך בסתמא אזלינן בתר רובא לחומרא. וזה נכון גם לשיטת הבבלי דהא קיי"ל בעיקר קמתפיס וכמ"ש בסמוך. והא ליכא לאקשויי למה לא פריך מרישא דמתני' דתנן סתם אסור ש"מ דספיקא לחומרא די"ל האי לאו ר"י היא ועיין בבבלי:

חד תניי הוא וכו'. מדלא משני הכי בבבלי בפרקין ומוקי למתני' כתנאי ש"מ דסובר דהלכתא כריב"נ וכדאמר רב בערכין דף כ"ט וניחא לי' לאוקמי מתני' בתרי תנאי מלוקמי דלא כהלכתא. והרמב"ם ריש ע"ז מה' ערכין פוסקים כחכמים דסתם חרמים לכהנים וכתב הב"מ דפסק כעולא ע"ש וקשה הא אביי סובר כרב וליכא מאן דפליג עלי'. ובלח"מ מביא סייעתא להרמב"ם מבבלי פ"ק דמכילתין דף י"ג מדקאמר ומאן דשרי כי לא מקדיש לי' מי לא מיקדש משמע דלכ"ע מצוה להקדישו ע"ש. ואי לאו דקלסיה גברא רבא במ"ל

שם הוה אמינא דלא ראי' היא כנ"ל. חדא כיון דאיכא לאוקמי הנך תנאי ר' יעקב ור' יהודה דלא לפלגו בפלוגתא דר"י וחכמים מוקמינן לה ועוד לשון זה נוטה דר' יהודה כר' ישמעאל ס"ל ואינו אלא לישנא קטיעה. דאמרי' בערכין שם ור"י אי לא מקדיש לי' לא קדוש קדושתו מרחם הוה וכיון דכי לא מקדיש לי' קדוש לא צריך לאקדושי'. גם ראייתו של המ"ל לא ברירא לן ואין כאן מקומו מיהו עיקר קושיתו י"ל דקשין דברי הרמב"ם אהדדי דבפ"ק דה' נדרים פסק סתם חרמים אסורים וצ"ל כמ"ש הלח"מ שם דיש לקיים לדבריו אם אפשר דנאמר דבחרמי הכהנים קאמר אין כאן נדר כלל וכו' ע"ש לפ"ז לא מצי הש"ס לשנויי הכי. אך עדיין קשיא איך נאמר לדחות בסברא זו דברי הירושלמי' המפורשי' דודאי לית ליה להירושלמי הך סברא וצ"ע וי"ל:

על ידי שרגילין בחרם עכן. וקשה הא במתני' לא תנן הכי אלא מפני שאין מכירין בחרמי כהנים וא"ל דקסבר ר' הילא בעינן תרתי וכמ"ש בסמוך בד"ה אבל וכו' דשאני התם דמכירין ההיתר והאיסור לכך בעינן תרי דאיסורא משא"כ כאן שאין מכירים ההיתר כלל ודאי דבחדא סגי וצ"ע:

הלכה ה

אין לית קדמאה מישרי לך וכו'. פי' בקונט' דחכם שאסר וכו' וקשה הא מצינו בכיוצא בזה בכמה מקומות ששלח האוסר לפני המתיר לפי שידע שרבים חולקים עליו ואפ"ה הורה המתיר להיתר והדבר מפורש בבבלי בחולין פ"ג דף מ"ג מדפריך הש"ס והיכי עביד הכי והתנן חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר ומשני רב לא אסר מיס' א"כ ה"נ כיון שר"מ לא הורה כלום בדבר למה לא התירו לו הם וא"ל דגם ר"י ור"י סוברים כר"מ והא דקאמר הש"ס דאית ליה אם נשאלו עונשין אותו ומחמירין עליהן היינו דר' יוסי הכי אית לי' דא"כ למה אמר אין לית קדמאה מישרי לך וכו' הא אין להתירו כלל א"ו דה"ק אם לא יחזיר משמעתי' אין להתירו דחכם שאסר וכו' וי"ל דשאני הכא כיון שלא פתח לו ר"מ שום פתח ש"מ שהור' לו כשמעתי' דמחמירין עליהן וה"ל כאלו כבר אסר ואין חבירו רשאי להתיר:

הדרן עלך פרק אלו מותרין

פרק ג

הלכה א

ארבעה הוא אינו מיחל דברו וכו'. משמע דמדברו יליף ותו' כתבו בחגיגה דף יוד בד"ה לשמואל לית לי' פירכא והא דדרשי' פ"ב דנדרים דף ט"ז אבל מיחל הוא חפצי שמים

התם מדברו נפקא לי' ע"כ. וקשה הא דאחרים מוחלין לו נמי מדברו יליף כמפורש בסוגיין. גם לא ידעתי איך אפשר למשמע מלא יחל דאחרים מוחלין וכי נאמר היכא דכתיב לא תאכל שאחרים מאכילין לו. ולענ"ד בנדרים יליף לי' מלה' אפילו נדר לבטל המצוה לא יחל דברו וכ"מ שם בגמרא וע"ש בר"ן בד"ה הא דאמר וכו' וזה ברור. ודברי תוס' קשיא להלמם. ולולי דמסתפינ' אמינא שצ"ל הכא מדברו נפקא לי' וצ"ע:

באפי נשבעתי חוזר אני בי. נראה דאיכא בינייהו לר' יהושע סגי בחרטה לחוד ולשמואל בעינן פתח דוקא דהיינו שאחרים פותחין לו פתח אבל בחרטה לא מיהו בפתח לחוד סגי ולחנינא דאמר פעמים שאינו מקיים בעינן תרתי פתח וחרטה. גם הפוסקים חלוקים בדינים אלו ועיין בי"ד סי' רכח סעיף ז':

מתניתא פליגי על איסי וכו'. וקשה דלמא התם לאו משום נדר זריזין הוא אלא כדקתני טעמא במתני' שאומר לו הריני כאלו התקבלתי לפיכך אינו נדר משא"כ בארבעה נדרים דמתני' וי"ל מ"מ למ"ד נדרי זרוזין צריך שאלה לחכם גם זה צריך שאלה דמאי דקאמר הריני וכו' אינו אלא פתח. ועיין ברא"ש בפירושו דף כ"ד:

אף זה יכול וכו'. ק"ק למה לא פריך מרישא דמתני' דהתם קונם שאיני נהנה לך וכו' ה"ז יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם ואפשר כיון דברישא אמר כלום עשית מפני כבודי זהו כבודי ה"ל כאלו קיים נדרו:

בשאינן מעמידים וכו'. כפי' בקונט' כ"כ הר"ן. וא"ת הא דאמר ר' יודן שאלו הי' וכו' דמשמע שמביא ראי' לדברי ר"ז וכפי' הר"ן שניהם אמרו דבר א' וי"ל דה"ק ר' יודן כי היכא באומר לשני לוקחים שאח' אומר בשלשה וכו' דסברא נותנת שלא אמר לו אלא לזרוזי ובטל נמי לגבי האומר בשקל ה"נ באומר לשני לוקחי' שוין וכדאמר ר"ז דבטל לשניהם א"נ ר' יודן אמר מדברי ר"ז שמעינן שאלו הי' אומר וכו' שנותנו בשני' וכ"ש הוא וכמ"ש. והטי"ד כתב בריש סי' רל"ד פי' הירושלמי ודוקא בשאין מעמידים דבריהם אלא שניהם נתרצו בשלשה דינרים אבל אם לא נתרצו אלא זה בסלע וזה בשקל ונתבטל המקח ודאי לנדר גמור נתכוון וחל הנדר וכל מי שיעבור על נדרו הרי חילל דבריו ואם א' העמיד דברו והשני לא העמיד מתוך שנתבטל לא' נתבטל גם לשני וכל זה מיירי בסתם אבל באומר שלנדר גמור נתכוון הוי נדר ע"כ. הנה מדברי הרא"ש נראה דמפרש לירושלמי כפי' הר"ן. דמ"ש בשם הרא"מ ואם יאמר שלא נתכוון לזרז אלא לנדר גמור הרי פיו ולבו שוין זהו פירוש דברי הירושלמי ודלא כמו שהבין הטור דמלתא באנפי נפשה היא וכ"נ ממ"ש הרא"ש אמתני' נדרי הבאי כאן במעמידין פי' שמעמיד דבריו. ואומר שלא כיון להבאי. אלא שראה ממש. ואני תמה על הרשב"א שגם הוא פי' בנדרי

הבאי כאן במעמיד כפי' הרא"ש למה פי' כאן בענין אחר. ועיין בטור סי' רל"ט מיהו יש לחלק. והרשב"א בחידושיו פירשו כמ"ש הטור. וקשה למה יהא נדרו של המעמיד בטל מפני שהאחר לא העמיד בחר כוונתו אזלינן וכוונתו להעמיד היה. גם בסמוך דקאמר דו פתר במעמידין נראה דפי' הר"ן עיקר וכ"מ לקמן הלכה ב'. וע"ק לדברי הטור שכ' מעמיד פירושו שנתבטל המקח באותו מעמד וכ"כ הרשב"א א"כ מאי קאמר אם א' העמיד דבריו והשני לא העמיד איך אפשר שהאחד העמיד והשני לא העמיד הרי אם נתבטל המעמד שניהם העמידו ואם לא נתבטל המעמד הרי שניהם לא העמידו וא"ל דכוונתו אם האחד העמיד היינו שקיבל או שנתן כפי הנדר דא"כ מאי קאמר מתוך שנתבטל וכו'. הא קיים נדרו וצ"ע:

מ"ד הרוצה וכו'. בקונט' הגהתי ונכון הוא. וא"ת מאי סייעתא היא לר' אימי הא כר' בא נמי מצי אתי' וי"ל דלר' בא דאיירי מתני' באין מעמידין ודאי ליכא מאן דפליג דשרי א"כ ה"ל למתני אבל לר' אימי ניחא דלא תני אף דראב"י כרבנן דר"ע ס"ל:

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. כאשר פירשתי בקונט' כ"פ הרמב"ם והר"ב למשנתינו. אבל הרמב"ם בחיבורו פ"ב מה"נ כתב היפך מזה אם הי' זוכר התנאי בשעת הנדר הרי נדרו קיים שהרי בטל התנאי בנדר זה אבל אם לא זכר התנאי בשעת הנדר אע"פ שקבל התנאי בלבו וקיימו ה"ז נדר בטל ע"כ. וכ"מ בבבלי דף כ"ג דאמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר אבל אי זכור עקרי' לתנאי וקיים לנדרו ותמהני שלא הרגיש בזה הרב בתוי"ט. שפירשו הרמב"ם והר"ב למתני' כירושלמי דלא כבבלי. ונראה דסברו דרבא בבבלי פליג אאביי וסובר דאם זוכר התנאי בשעת הנדר נדרו בטל וכ"כ תוס' בשם ר"י. וזה מסתבר כדי להשוות התלמודיים:

תניי בנדרים וכו'. כתבו תוס' דף כ"ג לאו לענין ביטול ר"ה איירי אלא היינו כשמחשב בלבו שהוא נודר על דבר המותר כגון הנודר בחרמא ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים והא מילתא ליתא בשבועות אבל גבי ביטול ר"ה שווין הם ע"כ. וקשה א"כ לא שייך הך מלתא הכא ולעיל אמתני' דהנודר בחרמו של ים ה"ל לאתויי. גם מדפריך עלה משבועת הדיינין וקרא דמשה ש"מ פי' שבקונט' עיקר מיהו גם קשיא לי דא"כ דיש חילוק בין נדרים לשבועות בענין התנאי למה לא תנא לי' לעיל פ"ב במתני' דזה חומר בנדרים משבועות וי"ל דתנא ושייר דשייר נמי הא דאר"י בפ"ק שהנדרים חלין על השבועות. אך קשה דהא לאו שיורא הוא דנכלל במה דתנן התם שהנדרים חלין על המצות וכמ"ש הר"ן פ"ב דף י"ח בד"ה הלכך וכו' וי"ל דהא דאין תנאי בשבועות מדרבנן הוא שלא יקל בשבועות אבל בסוגיין משמע דמדאורייתא קאמר מדמייתי קרא כי את אשר ישנו פה.

והסמ"ג כתב דבירושלמי מפורש דאין תנאי בשבועות ומביאו הב"י בי"ד סי' רל"ט. גם הרמב"ם פ"ב מה"נ כתב יש מהגאונים שהורו שאין כל אלו הדברים (דהיינו התנאי) נוהגין אלא בנדרים ולא בשבועות. וכ' הכ"מ דנפקא להו מירוש' דתנאי בנדרים ואין תנאי בשבועות ע"כ. ואני תמה הא מסקינן דאיפרך מ"ד אין תנאי בשבועות. ואפשר לומר כיון דמסקינן בבבלי בשבועות דמשה השביען ע"ד כי היכא דלא תיהוי להו הפרה א"כ לא איפרכ' הך ברייתא דאין תנאי בשבועות וצ"ע:

א"ל מה דורות הבאים וכו'. משמע מקרא כי את אשר ישנו פה יליף וכמ"ש בקונט'. מיהו רש"י פי' בבבלי כתיב ולא אתכם לבדכם קדריש איני משביע אתכם על דעתכם לבדכם וכ"כ הר"ן. וקשה דבסוגיין מפורש דמכי את אשר וגו' קדריש וי"ל דהן מפרשים הא דקאמר מה את ש"מ ה"ק איך לפרש כי את אשר ישנו פה דקאי אקרא דלא אתכם לבדכם וקאמר דסיפא נמי אתנאי קאי שיהיו בלי תנאי כאותן אשר איננו פה:

הלכה ב

אלא כן אנן קיימין בראייה אחת כתב הט"ז בי"ד סי' רל"ב ס"ק ז' כיוצאי מצרים בגמרא ובטור הגירס' אם לא ראיתי בדרך הזה וכו' משום דקשי' והא אפתר שראה כן כמ"ש בא"ח סי' רכ"ד אלא מה שאומר בדרך הזה שמפורסם שלא היו שם ס' רבוא ע"כ. ודבריו דלא כמ"שי הר"ן וע"ש בש"ך סק"ז. מיהו גם כירושלמי הגירסא בדרך הזה ואפ"ה קשי' לי' והא אפשר שעברו שם ס' רבוא ומוקי לה בשאומר שראה בראיי' אחת. ואני תמה שלא הביאו הפוסקים דברי הירוש' וצ"ע ועיי' ברשב"א:

שמואל אמר במרובע. בבבלי דף כ"ה גרסי' אמר שמואל בטרוף ופי' רש"י שהוא מנומר והר"ן פי' בקעי בקעי'. ותמהני שלא פירשו שהו' מרובע וכ"נ מפי' הרא"ש שכתב טרוף רחב ואינו עגול:

ולמה תנינן מרובע. ק"ק דלמא איכא נמי באיטלקי גריס עגול לפיכך איצטרך למיתני מרובע:

זכור ושמור שניהם בדבור א' נאמרו. משמע דדברו' הראשונות והאחרונות נאמרו מפי הגבורה לפ"ז נ"ל לפרש הא דגרסי' בירושלמי בשקלי' דף י"א ובסוטה ד' כ"ה כיצד היו הלוחו' כתובי' רח"ב ג"א ה' על זה וה' על זה ורבנן אמרין י' על זה וכו' רשב"י אומר כ' על זה וכו' ר' סימאי אומר מ' על זה וכו' ע"ש ותמהו המפרשי' לרבנן ולרשב"י ולר' סימאי בלוח א' הוי סגי. ולפום סוגיין י"ל דרבנן סברי דעל לוח א' נאמרו דברות הראשונות ועל השני השניו'. ורשב"י סובר כיון דחזר הקב"ה ופרטן ואמר כל דבור בפני עצמו אלא שלא פרע אלא שני דברות הראשונות לכך נאמרו בלשון מדבר בעדו אנכי וכו'

והשמנה הנשארי' אמרן משה בלשון נסתר וכמ"ש רש"י בפ' יתרו. נמצא שיש שינוי בין אלו להראשונות שנאמרו בפעם אחד שכולן נאמרו בלשון מדבר בעדו הרי שהיה שינוי בדברו' ארבע פעמים דברו' הראשונות והאחרונות כמו שנאמרו בראשונה בכלל ושניהם כמו שנאמרו בפרט. ואלו נכתבו על הלוחות. ועיי' ברא"ם פ' הנ"ל ותמצא סיוע לדברינו אלה. ור' סימאי סובר שכל עשרת הדברות חזר הקב"ה ופרטן אלא שבפעם שלישי' לא יכלו לסבול ולשמוע רק שני דברות חזר משה וסיי' להם השמנה הנשארים וגם לאו כולם שמעו הדברות הראשונות מפי הגבורה כדמשמע בשבח פר"ע וכמ"ש שם והי' מהכרח שיאמר להם משה כל הדברות בלשון נסתר הרי שמונה פעמים. וא"ת למה חזר הקב"ה לאמרן פעם שלישי'. י"ל דאמרי' בקידושין אל חקרי ושננתם אלא ושלשתם. ופירשנו שצריך ללמוד לתלמידו ג' פעמים. וסמכנו דברינו על האי קרא אלה תולדות אהרן ומשה וכו' דבני אהרן נקראו תולדות משה לפי ששמעו ממנו ג' פעמים כדאיתא בעירובין פ' כיצד מעברין משא"כ הזקני' וכל ישראל לא שמעו ממש רק פעם א' או שני פעמי'. א"נ דסובר ר סימאי דצריך לשמוע מרבו ד' פעמים וכדאמרי' בעירובין שם נמצא שהיה מההכרח שיאמר להם משה השמנה דברות הנשארים למלאות פעם השלישית גם אמרן להם שני' בפעם הרביעית כולן בלשון נסתר הרי שמנה שינויי' ואלו כולן נכתבו על הלוחות. וכבר הארכנו בכל פרט מדברינו הנ"ל בדרושי' ואין כאן מקומו להארי' והדברי' עתיקין:

ולא תסוב נחלה וכו'. עיי' פירושי בקונטרס. והי"מ פי' בענין אחר ע"ש ולפ"ד לא דמי' להנך אחרינא דקחשיב בסמוך שנאמרו בדבור א'. ובפרושים כתבתי דולא תסוב היינו דרך מתנה בלא נישואין וכל בת יורשת לאסור אפי' דרך נישואין ע"ש שיישבתי בזה כמה דקדוקי' במקראות וקושי' בש"ס פ"ח דב"ב:

אלא כגון ביע' וכו'. וקשה מאי קמ"ל ר' בא ונראה דקמ"ל דוקא כגון ביע' ומרגליתא שידוע לכל אדם אבל אם נשבע על דבר שאינו גלוי וידוע לשלשה בני אדם משאר העם שאינן חכמים או מבינים אע"פ שגלוי וידוע לחכמים אינו לוקה משום שבועת שוא. ונראה דמכאן למד הרמב"ם פ"ה מה' שבועות הלכה כ"ב דבעינן דוקא שיהא ידוע לג' בני אדם משאר העם. והמפרשים לא פירשו מוצא דין זה ואפשר בכה"ג אפי' משום שבועות ביטוי לא מחייב וכמ"ש הרמב"ם שם וע"ש בלח"מ:

כאן במעמידין וכו'. בקונטרס פירשתי כפי גי' הרשב"א ונ"ל לקיים הגי' שלפנינו וה"פ אפי' תימא שני הברייתות איירי בין במעמידין בין בשאין מעמידין דדוקא בנדרי זרוזין הוא דאמרינן לעיל בריש פרקין דבמעמי' אסור כיון דבשעת שבועה לא היתה כוונתו

לזירוז אבל הכא בנדרי הבאי אף שהיתה כוונתו בשעת שבועה שאמת הוא מ"מ אין בדבריו ממש. מיהו דוקא בשנשבע אם לא ראיתי מותר אבל באומר יאסרו נכסי עלי בשבוע' אם לא ראית וכו' החמירו חכמים בשבועה דכתיב לא ינקה ואסרו נכסיו אבל אינו לוקה והא דמשמע בשבועות שלוקה משום שבועת שוא היינו מכות מרדות דרבנן. ומדברי תוס' בשבועות דף כ"ט בד"ה באומר וכו' נראה דגורסי' כגי' הרשב"א ומפרשי' דהמלקו' הוא מדרבנן. מ"מ הרווחנו בדברינו אלה לתרץ תמיהת הרשב"א על תוס' ע"ש בחידושיו דף כ"ד ע"ב בד"ה ה"ג וכו':

ההן דמשתבע על תרין וכו'. הקשה הרשב"ם דמתני' אמרה דוקא כשנשבע על דבר שקר אבל על דבר אמת לא הוי שבועת שוא ותירץ היכא דהוי קצת גוזמא בעיני העם אבל הדבר אמת ונשבע על כך אין זו שבועת שוא אבל אם נשבע על תרין דאינון תרין אע"ג שהוא אמת מ"מ שבועה שא"צ היא הוי שבועת שוא:

דבר שאילו בנדרים אסור וכו'. נראה דה"ג דבר שאילו בנדרי' אסור ובשבועות מותר ודבר שאלו בשבועות מותר ובנדרים אסור. וקאמר דאמתני' אחד דברים של עצמן וכו' קאי דהתם תנן אחד דבר שיש בו ממש וכו' דזהו אסור בשבועות ומותר בנדרים ודבר שאינו בלהבא כמו לשעבר בנדרים אסור ובשבועות מותר. ויחיישב פי' זה לפי הגירסא בשבועות ע"ש. ולפמ"ש בקונטר' אהדי דאשכח תני וכו' יש ראיה מבוררת לדברי הרמב"ם פ"ג מה' שבועות דארבעה נדרים אלו בשבועות אסורין:

משם נדר טעות. מכאן סייעתא למ"ש הרא"ש והר"ן דף כ"ד ע"ב דלא דמי' מתני' דהכא לדברי ר"ע ע"ש ולא ידעתי למה לא הביאו דברי הירושלמי:

הלכה ג

אם בשזה אומר מפר כבודי וזה אומר מפני כבודך וכו' כתב הב"י בי"ד סוף ס' רל"ב בד"ה וכתב שם הר"ן וכו' אבל הרא"ש כתב ס"פ קונם יין ירושלמי אם בשזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך ד"ה מותר אלא כינן קיימין בסתם עכ"ל נראה שלא הי' גורס אם בשזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי ד"ה אסור והטעם אפשר שהוא משום דלא משמע לי' דאיכא כבוד אלא למקבל מתנה ולא לנותן ע"כ. ותימא הא אמרי' בבבלי בקידושין דף ז' ע"א הכא באדם חשוב עסקינן בהאי הנאה דמקבל מתנה מינה גמרה ומיקני' לי' נפשה ש"מ דאיכא כבוד לנותן וע"ק לדבריו למה קאמר אלא בסתם אנן קיימין הא אפשר לאוקמי מתני' בשזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי. א"ו קיצור לשון הוא ודברי הרב"י צ"ע ועיי' בש"ך שם:

הלכה ד

הוון בעיי מימר בנדרים וכו'. כתב התי"ט והש"ך סי' רל"ב וא"ת הא מתני' תנן ובה"א אף בשבועות ואיך ס"ד לומר דבשבועה לא וי"ל אי ממתני' ה"א דוקא שבועה דומיא דנדר שאומר שבועה שלא אוכל פירות לעולם דהשתא בשעה דאישתבע לאו לשיקרא קמשתבע אבל בשבועה דנשבע בה עכשיו לשקר לא קמ"ל תדר"י דאפ"ה שרי ע"י שמבטל בלבו וא"ת דלמא לא איירי קרא אלא בשבועה כעין נדר י"ל כיון דקרא סתמא כתיב מסתמא איירי בכל גוונא. ולפמ"ש בקונט' אין מכאן שום ראיה להתיר שבועה ממש. וא"ת מנ"ל מקרא דאף פותחין לו בשבועה וי"ל דכתיב ברישא ולא תשקרו איש בעמיתו והדר כתיב ולא תשבעו ודרשינן דוקא בעמיתו הוא דלא תשקרו אבל מי שאינו אתך בתורה ובמצות מותר לשקר אפי' בשבועה וממילא אפי' לפתוח שרי וסידרא דש"ס מורה כפירושי דלפירושם כפי סידורא דמתני' ה"ל לסדר הא דהוון בעי מימר וכו' קודם הך איבעי' דעבר ופתח על דב"ש וכו':

הלכה ה

למפריען קדשו וכו'. ותימא מאי קמיבעי' הא פלוגתא דתנאי היא למ"ד יש ברירה למפרע קדש ולמ"ד אין ברירה מכאן ולהבא קדש ואפשר לומר דקסבר דשאני הקדש זה דסברא הוא שרצונו לאחרו כל זמן שיכול. אלא דלפ"ז היינו פלוגתייהו דר"י ור"י פ"ז דגיטין מה היא באותן הימים ועי"ש בתו'. וי"ל דהיא גופא קמיבעי' ליה אי שייך כאן לומר ברירה או לא. והפוסקים השמיטו בעי' זו. ולא ידעתי למה וצ"ע:

מתני' פליגא על ר"י אין להן פדיון. וקשה דלמא כי קאר"י בדיעבד אבל לכתחלה מודה דאין להן פדיון וי"ל דלישנא דמתני' משמע לי' אפילו בדיעבד אין להן פדיון. אך קשה למאי דמשני אמאי לא תנא אין צריכות פדיון דהוי ש"מ כשיקצצו אין צריכות פדיון וא"ל דה"א אפילו בעודן קיימי' א"צ פדיון דמרישא שמעינן אפילו לא אמר עד צריכו' פדיון כ"ש באומר עד ועוד איך תיסק אדעתין דהקדש יוצא בלא פדיון ומדברי הר"מ קורטב"י שמביא הר"ן דף כ"ט משמע דסובר לר' יוחנן בדיעבד א"צ פדיון ע"ש וקשה א"כ לישני הכי וי"ל כיון דסובר דמ"ד כשנקצצו א"צ פדיון סובר נמי דאם פדאן בדיעבד פדויין והא בהא תלי' וכמ"ש שם הר"ן א"כ שפיר י"ל דחדא מינייהו משני ועיי' ברמב"ם פט"ו מה' מע"ק ובלח"מ שם:

הלכה ו

תפלגתא דר"י ור"ע. כתב הר"ן דף ל' ע"ב ומהאי ירישלמי איכא למפשט נמי היכא דהוי איפכא להתירא אבל נ"ל שאין הדין כן ויתבאר בפ"ב דמכלתין ע"כ ותימא הא איהו גופי'

כתב בדף פ"ע ולענין הלכה אזלינן בתר שעת אמירת הנדר בין לקולא בין לחומרא וכ"ה בש"ע סימן רי"ז וצ"ע:

הלכה ז

הנודר משחורי הראש וכו'. עמ"ש בכתובות דף כ"ו ע"ב בתוספות בד"ה לחצר אמרו וכו': **מאי טעמא דר"מ ועתה וכו'**. וא"ת הא כתיב הנה בן נולד וכו' וי"ל קסברי רבנן אחרי שהנביאים רואי' דברי' העתידי' כאלו הם הווים כתיב הנה בן נולד וכ"כ המפרשי' וא"ת לרבנן הא כתיב ועתה (הנה) שני בניך הנולדים לך וי"ל קסבר ר"מ שאני התם דמפרש ביה עד בואי אליך מצרימה. מיהו בבבלי בפרקין מסיק דבלשון תור' נולדים דאתייליד ודמתיליד משמע ור"מ ורבנן בלשון בני אדם פליגי:

הלכה ח

ביצחק ולא כל יצחק. כתב בש"ע בא"ח סי' תקצ"א ועקיד' יצחק לזרעו היום תזכיר והמדקדק לו' לזרע יעקב טועה. וכ' המג"א שהרי שנינו האומר קונם מזרע אברהם מותר באומות שנאמר כי ביצחק יקרא לו זרע עכ"ל ריב"ש וכ"כ המפרש בנדרים ר"ל דאמרי' ביצחק ולא כל יצחק. וצ"ע דהא מילתא אמר הקב"ה לאברהם שעשו לא יקרא על שמו אבל נקרא על שם יצחק והנודר מזרע יצחק אסור בעשו וי"ל מדקאמר רחמנא ליצחק לו ולזרעך אתן את כל הארצות האל ולעשו לא נתן ש"מ אין עשו בכלל וכ"כ בירושלמי בנדרי'. וקשה דהא נתן לעשו קיני וקניזי וקדמוני כמ"ש רש"י בפ' דברים וי"ל דאין זה ירושה ממש כמו בבני לוט ע"כ. הנה מ"ע על דברי הריב"ש שכ"כ המפרש בנדרים. קשה הרי דברי הריב"ש מפורשים בש"ס בבלי וירושלמי דעשו אינו בכלל זרע אברהם דכתיב ביצחק ולא כל יצחק וי"ל שכוונתו שגם המפרש סובר דמביצחק ממעטי' שאין עשו נקרא זרע יצחק שכתב ולא כל יצחק ועשו אינו נקרא זרע יצחק להכי מותר באומות. וע"ז מקשה מנ"ל למעוטי דאינו נקרא זרע יצחק דלמא למעוטי זרע אברהם לחוד קאתי. אך למאי דמסיק כאן בי"ח יצחק מי שהוא עתיד לנחול ב'. עולמו' הוא זרעו של יצחק ממילא שמעי' דאף זרעו של יצחק לא מיקרי גם הרמב"ם פ"ט מה"נ יישב קושיא זו שכתב ביצחק ולא כל יצחק והרי יצחק אמר ליעקב ויתן לו את ברכת אברהם ש"מ שהוא לבדו זרעו וזרע אברהם ותירוצו של המג"א תמוה דלדבריו למה ליה לש"ס לדחוק להביא ראיה מקרא ביצחק תיפוק ליה מדכתיב הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך דכה"ג דייקינן דאינן נקראים זרע יצחק. גם מ"ש וכ"כ בירושלמי ליתא שאינו בגירס' הירושלמי שלפנינו. גם מ"ש וקשה דהא נתן לעשו קני וכו' וכמ"ש רש"י. ליתא דמפור' ברש"י דלא ניתן לו רק אחת מהן שהוא הר שעיר. וביותר תמוה תקשי לי' מקרא

את הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לו אתננה ולזרעו. אלא ודאי דעל העתיד קאמר כדכתיב כי ירחיב ה' את גבולך וגו' א"כ גם אהריב"ש לא קשיא מידי וצ"ע:

הלכה ט

כתיב ביום ההוא וגו' עד ואת בריתי וגו' י"ג בריתות. וקשה הא איכא י"ד וי"ל את בריתי הפר לא קחשיב דלאו בכלל כריתת ברי' הוא. וראיתי להרמב"ם בפי' המשנה שכתב י"ג בריתות הן מואתנה את בריתי עד זאת בריתי וגו' ומקשה בתי"ט שאין כולם מורי' על כריתת ברית כמו והיה לאות ברית את בריתי הפר ע"ש שהאריך. הנה והיה לאות ברית נראה דלק"מ דגם זה על כריתת ברית קאי אבל את כריתי הפר ודאי קושיא היא וכבר תירצנו קושייתו. ואני תמה מהרמב"ם דקחשיב מנינא אחרינא דלא כירושלמי. ומהרב בתי"ט שנעלם ממנו דברי הירושלמי וצ"ע:

ע"ד דרבי יונה וכו' אע"פ שאינה כתובה בצידה וכו'. פי' השני שבקונט' הוא מפי' הר"ש פ"ב דחלה. וכ"נ עיקר דלפי' הראשון קשיא למה לא פריך הש"ס הך קושיא לעיל בפרקין אהא דאמר מחלליה מות יומת ושני כבשים בני שנה בדבור אחד נאמרו וי"ל כיון דאיכא תנא דפליג ויליף דתמיד דוחה שבת מבמועדו הלכו לא פריו מיניה:

ניחא וקשה מאי ניחותא הא לרבי יונה קשי' טפי בשר למה לי וי"ל דסד"א לעשות אתי לעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה דהשמר ל"ת הוא לכך כתיב בשר לאשמועינן דלעשות לאו לעשה אתי אלא איצטרך לעשות אי אתה עושה אבל אתה עושה בסיב שע"ג רגליו ועיין בבבלי פר"א דמילה דף קל"ב ע"ב בגמ' ובתו' שם:

אלא א"כ כתובה בצדה. וקשה לפי' השני שבקונט' דלמא שאני הכא כיון דנשנית בסיני כמ"ע דלאחר מתן תורה היא וי"ל דכולן נשנו בסיני ואפ"ה פליג ד' יוסה. ועיי בבבלי בסנהדרין פד"מ דף נ"ו:

הדרן עלך פרק ארבעה נדרים

פרק ד

הלכה א

אין אבל משאילו כוסו' וכו' שאין מהנין את האוכל. בבבלי ברייש פרקין אמר ר"פ שק להביא פירות וכו' ואפילו צנא בעלמא הנאה המביאה לידי מאכל הוא ואסור נראה דפליג אהירושלמי דמפרש למתני' באומר הנאת מאכלו עלי הלכך דוקא העושה מעשה בגוף המאכל אסור וקרדום המבקע עצים אסור שגורם הבישול בגוף המאכל ומעו' מספק' ליה אי כגוף המאכל הוא אבל. בבבלי מסיק דמתני' באומר הנאה המביאה לידי

מאכלך עלי הלכך אפי' שק אסור וה"ה לכוסות וכו' דאסור. ואני תמה מהרב"י סימן רכ"א שמביא דברי הירושלמי בכוסו' וכו' דודאי לשיטת הבבלי באומר הנאה המביאה לידי מאכל אסור בכוסות ובאומר הנאת מאכלך עלי שרי אפילו בלפסין וקדרות מותר שלא אסר אלא שלא יהנה מגוף המאכל. גם הש"ך מביא דברי הירושלמי שם ולא ביאר הדבר דלית הלכתא כוותיה וצ"ע. גם מ"ש הרמ"א שם קרדום שמבקי' בו עצים אסור באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי. נ"ל דמשנה שא"צ היא דהשתא שק אסור כמפורש שם בש"ע כ"ש קרדום וצ"ע:

מעתה אסור להשאיל לו מעות וכו' וקשה מאי שאלה שייך במעות ואם נאמר שנתן לו להחזירם בעין א"כ פשיטא שאינו כנותן לו מעות ליקח בהן ככר ואי בהלוא' אירי פשיטא מיהו י"ל דבהלואה קמיבעי' ליה כיון שצריך להחזיר מעותיו לא הוי הנאה אך קשה מ"ש משאלה:

אמר ר"י טעמון וכו'. מה שיש לדקדק בסוגי' זו עיין במ"ש בתוספות בכתובות דף מ"א ע"ב:

הלכה ד

אבל אם אסר החולה וכו'. וא"ת הרי אין הרופא נהנה משל חולה כלום אלא החולה נהנה מן הרופא וי"ל כשנכסי חולה אסורין על הרופא אסור הרופא לכנוס אצלו שהרי נהנה בדריסת הרגל. מיהו בבבלי מסיק דאפילו בכה"ג אמרי' מסתמא מן חיותי' לא אדרי':

דו נסב אשונא. הר"ש פי' ומזיע עמו בקטנה דבזיעה בעלמא אין תוספ' חום ע"כ. וא"ת א"כ אפי' בגדולה מותר וי"ל דנקט קטנה לרבותא. או בסוגיין לא משמע כפירושו:

תמחוי שיש בו לאכול ולשבוע ולהותיר. בבבלי גרסי' אריב"ח מן התמחוי החוזר לב"ה. ופיר' הרמב"ם והר"ב בפי' המשנה ראובן אוכל בקערה שיודע כשיחזירנה לבע"ה יחזיר וישלחנו לשמעון שמודר הנאה ממנו ולא חיישי' שמא ישייר בקערה כדי שיאכל ממנה שמעון ונמצא מהנהו ע"כ. וקשה הא ריב"ח מרבנן דארץ ישראל הוה ומבואר בסוגי' כוונתו דבתמחוי גדולה איירי שחוזרת לבע"ה וכ"פ הר"ן. ואף רבנן דהכא לא פירשו כפי' הרמב"ם. ועו"ק למה לא ניחוש גם בתמחוי חוזר שישייר בקערה. והר"ן לא כתב טעם איסורה בתמחוי שאינה חוזרות אלא משום שמא יאכל מעט כדי שיאכל חבירו הרבה. ופי' זה נכון ונראה שזה כוונת הראב"ד בהשגתו פ"ו מה"נ וע"ש בכ"מ וצ"ע:

הלכה ה

לא יעשה עמו באומן דר"מ. הרמב"ם והר"ב פסקו כחכמים. ותימא לפי פירושם דר"מ גוזר רחוק אטו קרוב וחכמים לא גזרו אמאי לא פסקו כר"מ הא קיי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו:

ע"ד דר"מ אסור ללמדו אומנות. בבבלי מפורש דאומן היינו שורת כרם וכ"פ המפרשים נראה דס"ל לבבלי מחיותי' לא אדרי' וכ"מ שם בריש פרקין לכך לא פירשו אומן מלשון אומנות. והירושלמי סוב' דאפי' מחיותיה דידיה אדריה כמ"ש בסמוך בתוס' בד"ה אבל אם וכו' מכ"ש מחיותא דחבריה נדר. ובתוספתא תניא המודר הנאה מחבירו מעיד עליו עדות ממון ועדות נפשות ומביאה הכ"מ. מכאן נראה כפי' השני שפירשתי במתני דאל"כ הך תוספתא אמאן תרמיי':

הלכה ו

ותייא דרשב"ל כרבי יוסי. וא"ת מאי דוחקי' דרשב"ל לא קמי מתני' כרבי יוסי ודלא כחכמים וי"ל מתני' קשיתיה דלרבי יוחנן רישא דמתני' למה ליה דפשיטא דלפני שביעית אינו יורד ואינו אוכל. ודוחק לומר דרישא איידי דסיפא איתנייי'. ועיי' בר"ן. ולפי מאי דמסיק שביעית שאני י"ל הא דפריך בבבלי אר"י ור"ל מהא דתנן האומר לבנו קונם וכו' ע"ש:

הלכה ט

מהו דיימר מאן דעביד וכו'. מכאן משמע דאומר כל הזן וכו' גרע טפי מאמירה לחנווני. ובבבלי פ' המדיר מסיק דלא מבעי' קאמר לא מיבעי' כל הזן וכו' דשרי אלא אפי' חנוני הרגיל אצלו דסד"א דה"ל במאן דאמר זיל הב ליה דמי קמ"ל. לפ"ז י"ל דמתני' לאו בלא זו אף זו איתנייי' אלא רישא בחנוני הרגיל אצלו איירי וסיפא בפועלים שאינו רגיל אצלם איירי ורישא התירו אפי' בחנוני הרגיל אצלו משום כדי חייו אבל בבנין לא התירו אלא בשאינו רגיל. מיהו במתני' בירושלמי בין ברישא בין בסיפא ל"ג הרגיל והך סוגיא במסכת שבת פ' כל כתבי פירשנו בסגנון אחר ופירושינו בסוגיין הוא עיקר:

הלכה י

יצא דבר מרשותו. הרא"פ בפירושו פ"ו דפיאה פי' מיד שיצא מרשותו הוה הפקר ושינה ושילש בפי' זה בכל הסוגיא ע"ש. ואין פי' מחוור אלא כמ"ש בקונט' וכ"ה בבבלי. וכל מה שפי' בסוגיא זו אינו מחוור ודבריו דחוקים ורחוקים מן הפשט ואין להאריך בסתירות' ע"ש. ועוד יש לי פירוש אחר בסוגי' זו ולאהבת הקיצור לא כתבתיהו:

דברי ר"י וכו'. בקונט' פירשתי שתי לשונות ושניהן אינן נוחין לי דלל"ק קשה וכי לא מודה ר"מ במתנה דאסור ולל"ב קשה הא פליג ר"י במתני' בהפקר. ואפשר לו' דקסבר דטעמא דר"י דאוסר משוה גזרה דמחנת בית חורון ודוחק. לכן נ"ל דה"ג דברי ר"י במפקיר לעשרה וזה א' מהן וכ"מ לקמן סוף פרקין. אך יותר נ"ל דגרסי' דברי ר"י כנותן מתנה לעשרה בני אדם וכו'. וה"פ ר"י דאוסר היינו טעמא משוה דדמי' למתנה וכדאמרי' בבבלי דר"י אוסר משום גזרה דמתנת בית חורון. והיינו דאמר בסמוך מר אמר מתנה וכי אמר ר"י לא אמר אלא הפקר ש"מ דטעמא דר"י לאו משום גזרה דמתנת ב"ח אלא משום דקסבר ר"י מדאורייתא יכול לחזור בהפקר עד שלא באה לרשות הזוכה מיהו הא דקאמר בסוף פרקין מה את אמרת לעשרה וכו'. משמע כגירסא הראשונה:

עד כדון לזמן מרובה וכו'. וא"ת אפי' הפקירו לזמן מרובה נמי קשיא למה הפקירו לזמן הלא לעולם יכול לחזור בו וי"ל דבהפקירו לזמן מרובה איכא למימר דאסיק אדעתי' כשיוצא שלא עשה כהוגן בהפקירו שיחזור בו משא"כ בזמן מועט אין סברא שדעתו לחזור בו בזמן מועט כזה:

הדרן פרק אין בין המודר

פרק ה

הלכה א

השותפין וכו'. פירשתי בקונט' דפליגי בחצר שאין בו דין חלוקה וכן מסיק בבבלי. מיהו מדמסיק בגמרא אם היתה חצר חלוקה וכו' משמע דס"ל לש"ס דילן דבחצר שיש בו דין חלוקה נמי פליגי ול"ק מבה"כ דתנן שניה' אסורים כדפריך בבבלי דבתרווייהו פליגי. גם מה שפירשתי בקונט' דבבריר' פליגי כ"מ בבבלי אבל בסוגיין משמע דבויתור אי אסור במודר הנאה פליגי. מיהו לפמ"ש בקונט' מספקא לי' לש"ס אי פליגי בוויתור או בבריר:

(**ושם בגמ'**) **אם היתה חצר חלוקה וכו'**. מכאן ראיה לדעת הרמב"ם פ"ז מה"נ דלאחר חלוקה שרי ודלא כמ"ש הרשב"א ומביאו הר"ן דף מ"ו ע"ב. ותמהני שלא הביאו הראשונים דברי הירושלמי. ומלבד הטעם שכתבתי בקונט' והוא מדברי הר"ן נ"ל עוד טעם אחר דלא דמיא ברירה דהכא לשאר ברירות בש"ס דאפי' אם נאמר שזהו חלק חבירו מ"מ אינו מהנהו שהרי אינו נוטל יותר ממה שהיה מגיע על חלקו:

עמד אחד מהן וכו'. מכאן ראיה לדעת הרשב"א ומביאו הר"ן דף מ"ו ע"א דאחד מן השוק אסור לכנוס לתוכו אם לא לצורך השותף. ודלא כרא"ה ומהתימא שלא הביאו דברי

הירושלמי. כתב הטור סימן רכ"ו אם יש בו דין חלוקה חל הנדר ואסורין לכנוס בו עד שיחלק ויכנוס כל אחד בשלו וכ"ש אם אחד מהם הדיר לא' מן השוק שאסור לכנוס בו לצרכו אם לא לצורך אחד מן השותפין בחצר. ותמהו עליו דהשתא כי הדיר לשותף עצמו אסור לכנוס כ"ש היכא שהדיר לאחר שאסור לכנוס לצורך השותף והניחו בצ"ע. ואפשר לומר דכוונת הטור כשהדיר לאחר אף לאחר שחלקו אסור לכנוס אפי' לחלק אותו שלא הדירו אם לא לצורך השותף דדוקא השותף מותר בו לאחר חלוקה משום דאנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יאסור עליו חלקו אבל באיניש אחרינא ליכא למימר הכי והבן. ועיין בלח"מ פ"ז מה' נדרים:

התנו ביניהן וכו'. קצת קשה למה לא מספקא ליה בסתם מדיר שאינו שותף אם מותר לכנוס לחצרו לראב"י גם למה לא מייתי מתני' דר"פ אין בין המודר דאוסר דריסת הרגל ובבבלי מוקי לה כמ"ד וויתר אסור וי"ל דהיינו פלוגתייהו דראב"י ות"ק:

והא דתנינן תמן לא ישאילנו וכו'. מכאן סייעת' למ"ש הר"ן דף מ"ג אמתני' דלא ישאילנו דכל הני לא גרע מוויתר. ולפום סוגיין מותר ממש הן:

והא דאר"ש בן יקים בשלא ישהא. פירשתי בקונט' דקאי אהא דתנן המודר הנאה מחבירו לפני שביעי'. וליכא לפרושי דקאי אהא דתנן התם המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו וארשב"י שלא ישהא דהתם הטעם משום שמהנהו שראוי ליטול שכר על עמידה של זמן מרובה וכמ"ש שם:

נצרכא לראב"י. נראה דמכאן למדו הרמב"ם וטור דאף לראב"י אסורי' בהעמדת ריחים ע"ש:

נהגו השותפין וכו'. בב"ב פ' חזקת הגירסא אלו דברים שאין להם חזקה וכו' א"ר ירמיה נהגו השותפין להיות מוותרין זה לזה בתרנגולין א"ר יוסה מתניתא לא אמרי כן אלא שניהם אסורין להעמיד ריחי' ותנור ולהעמיד תרנגולין. ותימא מאי קשי' ליה לר' יוסה ממתני' דהכא הא תנא דמתני' סובר וויתר אסור במודר הנאה הלכך אע"ג דמוותרי אהדדי אסורין וכ"כ הר"ן וצ"ע:

על גביהן אפי' כל שהוא יש להן חזקה. וא"ת הא תנן שם בפ' חזקת אבל אם עשה לבהמתו מחיצה גבוה י' טפחים וכן לתנור וכו' ה"ז חזקה וי"ל מחיצה גבוה יו"ד טפחים לאו דוקא אלא כל שעשה דבר המועיל:

וחייבין זה בנזקי זה. בבבלי ב"ק דף י"ג ע"ב פליגי תנאי ואמוראי בהך מלתא וע"ש:

באומר הנייתי עליך וכו'. וכתב הרא"ש הטעם דחיישינן טפי למכשול חבירו ממה שיכשל הוא עצמו בפשיעתו. וכ' הכ"מ הטעם שהנודר כיון שהוציא נדר מפיו מסתמ'

זכור הוא נדרו משא"כ במי שהדירו חבירו ע"ש פ"ז מה"נ בלח"מ שם והרמב"ן סובר שאין כופין אלא בנדור אבל במדיר את חבירו אין כופין ומביא ראיה מהבבלי ועיין ברא"ש ור"ן. ונ"ל דבהא פליגי דהירושלמי סובר כמ"ד בכל הניזקין על המזיק להרחיק את עצמו והבבלי סובר כמ"ד על הניזק להרחיק את עצמו הלכך באוסר על חבירו אין כופין אבל באוסר על עצמו הרי הוא עצמו הניזק עליו להרחיק. מיהו י"ל דגם הירושלמי סובר כמ"ד על הניזק להרחיק את עצמו אלא דשאני הכא דהוי גירא דיליה. וכ"מ בב"ב פ' לא יחפור בבבלי מודה ר"י בגירא דילי'. וזו סיוע גדולה לדעת הרא"ש דכשניהם כופין אותו למכור חלקו דלגבי עצמו מיקרי ניזק ולגבי חבירו ה"ל גירא דיליה:

הלכה ב

אם היה נודרן וכו'. הרא"ש והר"ן כתבי תוספתא היה אחד מהן רגיל להדיר הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור חלקו וכו' הרא"ש פי' שניהם הדירו זה את זה כופין אח הרגיל ע"כ. ופי' זה מוכרח בסוגיין דאל"כ קשה הא אמרינן בסמוך שאפילו בפעם אחד כופין את המדיר:

הלכה ג

נשמעינה מן הדא האומר וכו'. וקשה דלמא דוקא התם שאומר בית זה אבל ביתך זה אפשר דאם מכרו לאח' אסור משום זה ואם נפל ובנאו אסור משום ביתך. וראיתי להרא"ש בפסקיו שכתב הירושלמי כפי הגירסא שלפנינו וכתב עלה ובעי' הראשונה לא איפשטא ונראה דתלוי בפלוגתא דתפוס לשון ראשון ע"כ. משמע דס"ל דתרי בעיו' הן. ועיין בב"י סימן ריו שהאריך בפי' שמוע' זו:

מה בין וכו'. בב"ק פ"ט הגירס' והתני בחיי אם מת יורישנו במותי אם מת יורישנו מה בין אהן דאמר חדא וכו' נראה דקשיא ליה מתני' ובריתא אהדדי מיהו מדברי הרשב"א בחי' נראה דגרסי' התם כמו הכא ע"ש:

מפני שאמר זה וכו'. בב"ק שם הגירסא אר"י תנינן בניזקין מה דלא תנינן בנדרים קונם הניית נכסיי אלו עלי בחיי ובמותי כיון שאמר אלו אסרן עליו בין בחיי' בין לאחר מיתה ע"כ ותימא הא גדולה מזו תנן בנדרים דאפילו באומר זה לחוד אסרן בין מחיי' בין לאחר מיתה. ולפי הגהתי בקונט' ניחא דאשמועי' התם בחיי ובמותי הוה כאומר אלו. אך קשה איך מדמה מתני' דהכא למתני' דהתם דהכא איסר על עצמו שכן אדם יכול לאסור' אנפשי' בין דבר שהוא שלו בין דבר שהוא של אחרים משא"כ התם שאוסר על אחרים איכא לספוקי אם יכול לאסור דבר שברשותו לכשיצא מרשותו. ועיין בבבלי דף מ"ז:

הלכה ד

אינו נשאל לזקן שיש שם. פירושי שבקונט' היא פי' הריב"ש בתשובה ומסיי' שם הלכה אינו נשאל לזקן שבעירו משום דה"ל במיפר נדרי עצמו ומביאו הכ"מ פ"ז מה"נ. ותמה מה ענין נדרי עצמו לכאן דבנדרי עצמו כתיב לא יחל דברו אבל הכא שנדרו אחרי' למה לא יתירו לו גם מ"ש הריב"ש באוסר הניית בני עירו איך יתיר לו החכם שבעירו הרי נהנה מהחכם בהיתר זה ופי' הירושלמי בענין אחר ע"ש. הנה קושיא השנייה כבר ישבתי בקונט'. ובלח"מ תירץ כיון שאינו נוטל שכר דהוה תורה שבע"פ א"כ אינו הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו ע"ש ודבריו דחוקי' וכמ"ש הוא עיקר. ובמ"ל מקשה מהגדה דפ' הספינה דרבה בב"ח שמע קול אמרה אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי וכו' ולפי הירושלמי לא היה יכול רבה להפר לפי שהיה נוגע בדבר וצ"ע. וע"ק מאותו שאמרו ויחל משה מלמד שהתיר לו שבועתו ומשה היה נוגע בדבר דאמרי' לך רד רד מגדולתך וכו' ע"כ. ול"נ דאין הטעם אלא משום חשדא שמא לא מצא פתח כראוי ואפ"ה התירו כדתנן פ"ב דיבמות החכם שאסר האשה בנדר על בעלה לא ישאנה משום חשדא וכן לענין התרה כמפורש שם בגמרא וכל זה לא שייך לגבי קב"ה ממילא אין מקום לקושית המ"ל. גם קושיא הראשונה של הכ"מ אינ' קושאי דהא דקאמר בסמוך שאינו כמיפר נדרי עצמו היינו שאין שם חשדא כיון דלכ"ע התירו גם אין הדבר ברור שיהיה לו הנאה ממנו ליכא חשדא וכן משמע ביבמות שם. גם דברי הריב"ש יש לפרשם כן. מ"מ פירושינו נראה נכון וברור. והא דאמרי' בסמוך האומר קונם שאיני נהנה לך ולנשאל עליך נשאל על הראשון וכו' ש"מ שאפילו בנדר הנוגע להחכם יכול להתירו י"ל דהתם ליכא חשדא דהא אם לא התירו לא היה נאסר א"נ אתי' כמ"ד שאינו כמיפר נדרי עצמו:

נדר של רבים אין לו היתר. ונראה דהבבלי פליג דגרסי' שם בגיטין דף מ"ו ע"א רי"א כל נדר שהודר על דעת שידעו בו רבי' לא יחזיר וכו' אריב"ל מ"ט דר"י דכתיב ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה ורבנן התם מי חלה השבועה וכו' ע"ש ואס"ד דנדר של רבים אין לו התרה מאי ראי' מייתי ר"י משבועת הנשיאים שהיתה של רבים על נדר שידעו בו רבים ועוד מאי מקשי לרבנן דלמא שאני נדר של רבים אלא ודאי דסתמא דבבלי סובר שאפילו נדר של רבים יש לו התרה. ונראה דהיינו טעמא דפוסקים שהשמיעו דין זה. ועיין בבבלי בגיטין דף ל"ה ע"ב דפלוגתא דתנאי היא:

רי"א מפני הבושה. פירושי בקונט' הוא מדברי תוס' והרא"ש. והר"ן פירש בנודר לתועלת חבירו הלכך לא יתירו לו אלא בפניו כדי שיתבייש ממנו ויקיים נדרו. והשיגו עליו דהא המודר הנאה בפניו תני משמע שאסר עליו הנאתו. ואפשר לומר שאסר עליו

הנאתו אם לא יקיים הבטחתו שהבטיחו להטיב עמו. אך קשה לפירושו הא דקאמר ואתיין אילין פלוגוותא וכו' דלא דמיין כלל להדדי. מיהו לפמ"ש בסמוך בד"ה ואתיין וכו' ניחא:

ואתיין אילין פלוגוותא וכו'. פי' בקונט' הוא מדברי תוס' בגיטין דף ל"ה ע"ב ע"ש. ועיקר פירושם תימה דמאי מדמה נדר לחטא דהת' הטעם כדי שיתבייש מחטאו ויהיה לו כפרה אבל הכא למה יתבייש בפני זה שנדר הנאה הימנו הגע בעצמך שהיה המודר בנו וכי נאמר שצריך שיתבייש האב בפניו. ונ"ל דקאי אהא דאמר בסמוך דאיכא שתי ברייתות אי צריך לפרט הנדר או לא וקאמר דאתיין הנך תנאי כהני תנאי דמ"ד שצריך לפרט את חטאיו כדי שישים אל לבו החרטה וידע על מה הוא מתחרט ה"נ צריך לפרט את הנדר כדי שישי' אל לבו החרטה שמתחרט על הנדר ומ"ד א"צ לפרט את חטאו שממילא הוא מתחרט ה"נ בנדר. ולפי פי' זה היה נראה דהלכה כמ"ד א"צ לפרט הנדר דהא קיי"ל הלכה כר"ע מחבירו. מיהו הא דא"ר יודן בסמוך ברוך שבחר וכו'. שצריך לפרט הנדר. נראה דס"ל הא דצריך לפרט הנדר משום איסורא ואף ר"ע מודה בי' ועיי' ברא"ש בגיטין פ"ד וזהו הטעם שסידר הש"ס תחלה פלוגתייהו דריב"ב ור"ע ואח"כ תנאים דפליגי אי צריך לפרט הנדר ואח"כ מעשה דר' יודן:

הלכה ה

בספר תורה של יחיד קידש א"ל אינה מקודשת. וקשה האי ס"ת היכי דמי אי בס"ת שלו מ"ט אינה מקודשת הא תנן סוף ביכורים מוכרי' ס"ת לישא אשה ולכדי חייו כ"ש אם קידש בה אשה שמקודש' ואי בס"ת של אחרים פשיטא דאינה מקודשת. ואפשר לומר דאיירי בס"ת שלי ומש"ה אינה מקודשת כיון דאינו רשאי למכר' לכתחילה ודמיא לאיסורי דרבנן וכדעת הרמב"ם ועיי' בא"ע סימן כ"ת. ולא ראיתי להפוסקים שהזכירו דין זה דמקדש בס"ת. כתב הר"ן פ' האיש מקדש יש מי שאומר אם קידש בסחורה שיש לו שותפות בה שהיא שוה ב' פרוטות מקודשת שהרי אחד מהם שלו ול"נ דכיון דא"ל התקדשי לי בזה בכולא קדיש בפלגא לא קדיש עד שיאמר התקדשי לי בחלקי שבסחורה ע"כ. משמע אי אמר בחלקי קדיש וכ"מ בש"ע א"ע סימן כ"ה סי"ח ע"ש וקשה הא בס"ת של רבים כמאן דאמר לה בחלקי דמיא שהרי הכל יודעים שאין לו אלא חלק בה ואפ"ה אינה מקודשת וקשי' בין לי"א בין להר"ן. מיהו לדעת הר"ן י"ל הא דאינה מקודשת היינו משום דס"ת צריכא שומא וכל דבר של שותפין הצריך שומא אם קידש בה אשה אינה מקודשת וכמפורש שם אך מלשונו משמע דאפילו בדבר הצריך שומא אם אמר בחלקי מקודשת וצ"ע:

הלכה ו

הדירו אביו מנכסיו וכו'. כתבו תוס' בב"ב דף קל"ג ע"ב בד"ה בא עליו וכו' נראה לרשב"א דהאי גברא הדירו נכסיו מבנו בחייו ובמותו וכו' ע"ש. וקשה למה לי שהדירו במותו הא אפילו אם הדירו בחייו אסור בהן כל ימי חייו וכדתנן בב"ק פ' הגוזל וצ"ע:
הדרן עלך הנודר מן השותפין

פרק ו

הלכה א

הגודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק. כתב הר"ן שאינו בכלל מבושל שלוק בשיל ולא בשיל דנהי דשלוק נמי משמע מבושל יותר מדאי כדאמר פ' כל הבשר הכבד אוסרת ואינה נאסרת שלקה אוסר' ונאסרת שלוק דהכא בשיל ולא בשיל דבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ע"כ. וקשה א"כ מאי פריך הירושלמי ממתני' דנזיר דלמא שלוק דהתם היינו שבשיל יותר מדאי וה"ל בכלל בישול אבל שלוק דהכא דהוא בשיל ולא בשיל אינו בכלל בישול וי"ל דסובר הירושלמי דאין לחלק בלשון המשנה דודאי בשניהם פירוש מלת שלוק שוה ולכך לא מייתי הר"ן ראי' ממתני' דנזיר. אך קשה דבירושלמי פ"י דתרומו' גרסי' אמתני' דתנן התם כל הנכבשין זה עם זה מותרין א"ר יוחנן לית כאן נכבשין אלא שלוקין דכבוש כרותח הוא. ש"מ דאף בלשון המשנה איכא שלוק דבשיל ולא בשיל דמה שמגיה ר"י מתני' דכל השלוקין שנינו ודאי בדלא בשיל כל צרכו דאי ביותר מדאי אייריי כ"ש דקשיא טפי מכבוש. והר"ש כתב פ"י דתרומו' דהירושלמי פליג אהבבלי. והדבר דחוק דפליגי בכוונת הלשון ועוד איך נאמר דפליג אברייתא. לכך נ"ל דלשון משנה לחוד ולשון הברייתא לחוד. ולפמ"ש הרשב"א בחי' בחולין שם דיש גורסי' שלוקה אוסר' ואינה נאסרת לק"מ. והתוי"ט כתב פ"י דתרומות דלפי מאי דמשמע בחולין שלוקה היינו בשיל טפי משניות דתרומות קיימי בקושי' ע"ש נראה דלק"מ דהבבלי סובר דתרי מיני שלוק נינהו בשיל טפי ובשיל ולא בשיל וכמ"ש הר"ן. ותימא על התוי"ט שלא הביא מתני' דהכא. מיהו הרא"ש פי' מותר בצלי ובשלוק שלוק זה שנתבשל יותר מסתם בשול כדאיתא פ' כל הבשר ע"כ. ותימא הא בירוש' מפורש דאינו כן דא"כ מאי פריך ממתני דנזיר וכמ"ש. ועיין בחי' רשב"א בפרקין:
וקרייא שהצלי קרוי מבושל. אף בלשון המשנה הצלי קרוי מבושל דתנן בפ' כל הבשר הלב קורעו לאחר בישולו ופירש בבבלי פ' כיצד צולין דהיינו לאחר צלייתו:

מה נפיק מן ביניהון. וקשה הא איכא בינייהו הנודר מן המבושל לרבי יוחנן מותר בצלי ולרבי יאשיה אסור וי"ל דרוצה למצוא נפקותא שיהא רבי יאשיה לקולא ורבי יוחנן לחומרא:

ע"ד דר' יאשיה מותר. בכאן נראה ראיה לדעת הפוסקים שאין לומר בתפלה את יום שמיני חג העצרת הזה. דשמיני לא איקרי' חג ללשון התורה. מיהו י"ל חג סתמא לא מיקרי אלא שבעה ימי סוכות אבל שמיני חג העצרת מיקרי. הארנתי בזה בחי' מס' חגיגה והעליתי כדעת הפוסקים לומר שמיני עצרת החג הזה וע"ש ותמצא נחת:

אף ר"י מודה שאסור. קצת קשה מאי דוחקיה לומר כן לכך נראה דבא לשנויי דלא תיקשי מתני' לרבי יאשיה דמודה דאזלינן בתר לשון בני אדם והא דקאמר דאזלינן בתר לשון תורה היינו בדבר המסופק בלשון בני אדם דמקצתו קורין כך ומקצתן אינן קורין אזלינן בתר לשון תורה לחומרא. וכן משמע בבבלי. מיהו הא דמוקי בסמוך מתני' דעירובין כרבי יאשיה לא משמע הכי וי"ל:

פתר לה כרבי יאשיה וכו'. משמע לר"י בלשון חכמים כל מילי מיקרי מזון. וקשה א"כ למה לא מברכין אכל מילי בורא מיני מזונות ואין סברא לומר דלרבי יאשיה אין ה"נ דאיך יפלוג ר"י אכולהו תנאי ואמוראי דסברי דאין מברכין במ"מ אלא אחמשת מינים ולא לשתמיט שום תנא שיאמר כן דמברכין אכל מילי במ"מ. ובבבלי פ"ג דעירובין דף ל' פריך ממתני' דהתם ארב ושמואל דאמרי אין מברכין במ"מ אלא אחמשת מינין וקאמר ולא אותבינהו חדא זימנא ומשני לימא תיהוי תיובתא נמי מהא ע"ש. וקשה לפמ"ש תוס' בברכות דף ל"ו בד"ה תיובתא דרב ושמואל באורז אבל בדוחן לא הוי תיובתיה ואפשר דהלכת' כוותיה ואין מברכין עליה במ"מ ע"כ וכ"ד הרי"ף. א"כ צריך למיתיב עלייהו ממתני' דעירובין להשיב גם אדוחן. וע"ק לפמ"ש תוס' שם בעירובין בד"ה לימא וכו' מוכח דאורז ודוחן דינן שוין וחדא טעמא איתי בהו למה לא מברכין במ"מ לפי שאינן נקראים מזון א"כ אין לפסוק כרב ושמואל גם בדוחן דקשי' ממתני' אתרווייהו וא"ל דסברי רב ושמואל דלא קבעי אינשי סעודתא גם באורז ודוחן ומברייתא דברכות מוכח דקבעי אאורז אבל לא אדוחן דא"כ מאי פריך ארב ושמואל ממתני' דעירובין אע"ג דהכל מיקרי מזון מ"מ אין מברכין במ"מ אלא אחמשת מינין דקבעי סעודתא עלייהו וצ"ע. מיהו לפי מאי דמסיק בעירובין דמתני' באומר כל הזן עלי ניחא דאפשר לומר דאורז איקרי מזון אבל לא דוחן:

הלכה ג

הוון בעיי מימר וכו'. עמש"ל פ"ג ה"ד בתו' בד"ה היון וכו'. הרא"ש בפסקיו מייתי ראיה דמלוח לשעה מלוח הוא מהא דתנן הרי עלי כבשר מלוח. אע"ג דלא קאי הכא במסקנא נראה דלשיטתו אזיל דסובר מליחת קרבנות א"צ שהייי במלח. ועיין בטי"ד סי' ס"ט:

לית אורחי' דבר נש וכו' והוא זבין ליה כלכיד. הרא"ש והר"ב פי' טרית טרופה דג גדול וחותכי' אותו חתיכות ויש לו שם בפני עצמו ע"כ. ומסוגיין משמע כפי' בקונט' וכ"פ הר"ן. מיהו י"ל שהם מפרשי' דה"נ אין דרך כשאומר לו קח לי דג שיקח לו חתיכת דג. אך לכל הפירושים. קשיא לשון הש"ס דמי סגי ליה למימר לית אורחיה דבר נש מימר לחבריה זבין לי נון והוא זבין ליה טרית שאינה טרופה וכדאמר בסמוך ועוד לפ"ז איפרוך רבי יוחנן ובכמה מקומות משמע דקיי"ל כרבי יוחנן לכך נ"ל דה"ג והכא כן ר"י אמר זעירא בעי' וכו' ואירישא קאי דתנן דג דגים אסור בקטנים ופריך רבי זעירא שאין לשון בני אדם כן ואפ"ה אסור ומשני לית אורחא וכו' בתמי' וכי אין דרך בני אדם שאומר לשלוחו קח לי דגים והוא מביא לו דג קטן. מיהו בסמוך משמע דלאו בדרך בתמי' קאמר:

הלכה ד

כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל. מדברי הבבלי פ"ה דע"ז נראה דטבל לא הוה דשיל"מ ומדברי הרמב"ם פט"ו מהמ"א נראה דסובר דטבל הוי דשיל"מ ול"נ דהא דאמרו בבבלי שם טבל מ"ט כהתירו כך איסורו כוונתו דכיון דהתירו ע"י דבר מועט ה"ל דשיל"מ משא"כ דבר שיש בו הפסד וטורח כגון הקדש ומ"ש שצריכים פדיון לא הוו דשיל"מ. ואף שהוא דוחק קצת מ"מ הרווחנו להשוו' בו התלמודיי' בטעמא דטבל אע"ג דפליגי בהקדש ומ"ש. ועיי' בתוס' בע"ז שם. והכ"מ כתב פט"ו מהמ"א דהרמב"ם סובר דנדר לא הוה דשיל"מ כיון שאין ההיתר בא ממילא ע"ש. וקשה הא כתב הרמב"ם שם דהקדש ומ"ש ה"ל דשיל"מ ע"ש. ועוד קשה הרי מפורש בדברי הרמב"ם פ"ה מה' נדרים הלכה י"ב שנדרים הן כדשיל"מ וי"ל דר"ל דמתני' איכא לדחויי ולא ה"ל להראב"ד לומר משנה שלימה היא. ומ"ש הכ"מ שם ועוד שבירוש' עצמו אמרו שם על משנה אחרת ודא מתניתא עביד לון לנדרי' כדשאל"מ וכיון שכן לא שייך למימר משנה שלימה היא ע"כ. שותה דמרן לא ידענא הלא זו היא מתני' דנדרים ועלה קאמר הירו' דמתני' בשאינו מינו איירי ועוד אדרבא אי איכא מתני' דתני דנדרים דשאל"מ ע"כ לומר דאיירי בשאינו מינו ואפשר דט"ס הוא וכוונתו אמתני' דתרומות דמייתי בסמוך דנדרים דשיל"מ הן וכהגהתי בקונט' מ"מ אין מזה שום ראיה דהתם מין במינו הוא ועוד לדידן דקיי"ל נדרים כדשיל"מ הן קשי' מתני' דהכא וע"כ לומר דאיירי באינו מינו:

וכל שאין לו מתירין וכו' מין במינו כ"ש. בקונט' הגהתי. ובחי' רשב"א הגי' נתנו להן חכמים לשיעור מין במינו ושלא במינו בנ"ט וכ"ה בשביעית והיא הגי' הנכונה וה"פ נתנו חכמים שיעור במין במינו אבל שלא במינו בנ"ט. וברא"ש בפסקיו הגירס' בין במינו בין שלא במינו בנ"ט. וזו היא ודאי גירסא מוטעת:

אמרי אינו עוקרו וכו'. לפי לישנא בתרא שפירשתי בקונט' י"ל מה שהקשו על הרי"ף דס"ל דדשיל"מ אינו בטל אפי' במין בשאינו מינו ממתני' דהכא דלית לה פתרי אלא במין בשאינו מינו כדמסיק בסמוך. ולפמ"ש לק"מ דשאני הכא שאין בידו לתקנו מיהו עדיין קשיא שמדבריו נראה דאפילו בכה"ג בטל ועיין בר"ן:

ותני עלה בד"א בדבר שזרעו כלה וכו'. פשטא דברייתא משמע דאכל הנך דמתני' קאי אפילו הקדש ומעשר שני בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין. אבל בירושלמי פ"ט דתרומות מפורש דמעשר אפי' בדבר שאין זרעו כלה חולין אלא שפודה אותו כשער הראשון אבל בהקדש דבר שאין זרעו כלה פודה את כל האוצר וכ"כ הר"ש. ואני תמה מהר"ב שפי' במס' תרומות פ"ק גידולי הקדש ומ"ש חולין אף בדבר שאין זרעו כלה. איך נעלם ממנו דברי הירושלמי והר"ש המפורשים. והתוי"ט לא הרגיש בזה. וגדולה מזו אני תמה מהרמב"ם שבפ"ו מה' מ"ש כתב הזורע מ"ש גידולין חולין ואפילו בדבר שאין זרעו כלה ופודה אותו בשעת זריעתו. משמע אף בדבר שזרעו כלה פודה אותו כשעת זריעתו ובירושלמי מפורש בדבר שזרעו כלה פודה אותו כשער שהוא עומד בו ובדבר שאין זרעו כלה פודה אותו כשער הראשון. גם בפ"ה מה' מעילה כתב הזורע פירות הקדש פודה אותן בשעת זרען ואע"פ שלא פדה הגידולין חולין. גם זה דלא כירושלמי דמחלק בין דבר שזרעו כלה לדבר שאין זרעו כלה וכמ"ש ומה שנראה מדבריו דמפרש למתני' דתנן ופודה אותן בזמן זרע' היינו שבשעת זריעתן הוא פודה אותן. וזה תימא שאם הוא יודע בשעת זריעתן שפירו' אלו הן הקדש או מ"ש ודאי שאסר לזרען. ומפני קושיא זו פירש הירושלמי בזמן זרען היינו שפודה אותו כפי שווין בשעת זריעתן אלא שחלוקין הן בהקדש בדבר שזרעו כלה ובמ"ש בדבר שאין זרעו כלה פודה אותן כשער הראשון שהיה בזמן זרען וצ"ע רב. ולפי מאי דס"ד דמקשה דטעמא משום דשיל"מ נראה דאף ספיחי שביעית בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין וא"ת בספיחי שביעי' מ"ט הא לא מצי למתשל עלייהו ולא הוו דשי"מ וי"ל לענין הביעור איירי דה"ל כדשיל"מ כיון שאפשר לאכלו קודם הביעור ועיין בבבלי במכלתין דף נ"ח ע"א. והתוי"ט כתב פ"ט דתרומו' דטבל גידולי גידולין אסורים דטבל דשיל"מ הוא ואפי' באלף לא בטיל. ולפי המסקנא הא ודאי ליתא דא"כ מ"ש טבל אפילו כל הנך דתנן התם כגון שביעית

ומ"ש והקדש נמי דהא כולן דשיל"מ הן כמפורש כאן והבבלי דף נח. גם בסוף פ"ז בבבלי מפורש דאין הטעם בטבל משום דשיל"מ דפריך התם השתא בטבל גידולי גידולין אסורין כ"ש תרומה. ומאי קושיא דלמא שאני טבל דה"ל דשיל"מ משא"כ תרומה כמפורש בבבלי דף נ"ח אלא ודאי דאין טעם איסורו אלא משום חומרא כדמסיק כאן וצ"ע:

הלכה ז

וחכמים מתירין. פי' הר"ן חכמים כרשב"א סברי דאמר לעיל כל דבר שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו לאכול נדר בו אסור ביוצא ממנו. ובסתוניו' מותר בו ואסור ביוצא ממנו. וקשה א"כ לא ה"ל למתני וחכמים מתירין דהא איכא נמי חומרא בדבריהן שאוסרין ביוצא מהן ות"ק מתיר לכך נ"ל דחכמים סברי דבר שאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול מותר בשניהן. בו מותר שהרי אין דרכו ליאכל וביוצא הימנו מותר שלא אמר אלא בו ולית להו הא דארשב"א שודאי לא נתכוין אלא ביוצא ממנו. אך קשה לי ממתני' משמע שסתוניו' אין דרכן לאכול א"כ מאי קאמר בסמוך מה אית לך ודחק למצוא זרעוני גינה למה לא קאמר סתוניות השנויים במשנתינו:

מ"ט דריב"ב שם בנו קרוי עליו. פירשו המפרשים הא דאריב"ב כל ששם תולדתו קרוי עליו היינו שהחומץ קרוי חומץ סתוניות ע"ש. וקשה הא מפורש כאן שאין הטעם כדבריהם. ודברי הירושלמי מוכרחי' דלפי פירושם הל"ל כל ששם מולידו קרוי עליו:

לא כ"ש שם אביו. אע"ג דאמרי' לעיל בפרקין דאין למידין ק"ו בנדרי' לא דמיא לק"ו דהכא דכיון דאמר טעמא למלתא למה יכלול הבן בשם האב הואיל ושם בנו על האב א"כ ודאי סברא מקום ששם האב על בנו שנכלל בשם האב משא"כ לעיל שרוצה למילף ק"ו משני דברים ודאי דאין כאן ק"ו וכמ"ש שם בקונט':

הלכה ח

אבל משהתיר רבי להביא מח"ל וכו'. וקשה דגרסי' בירושלמי בשביעית פ"ו בראשונה היה הירק אסור בספרי א"י וכו' התקינו שיהא מותר להביא ירק מח"ל לארץ אעפ"כ היה אסור ליקח ירק במוצאי שביעית מיד רבי התיר ליקח ירק במ"ש מיד. הרי דהתירא להביא ירק מח"ל לארץ קודם רבי התירו וכ"מ בבבלי פ"ק דסנהדרין דף י"ב ע"ש:

עולשין חשובין הן לטמא טומאת אוכלין בשביעית. הרמב"ם בהט"א השמיט עולשין שהן מטמאים טומאת אוכלין. והיה נ"ל לפום ריהטא שטעמו דמסיק הש"ס משהתיר רבי וכו' לעולם אין העולשין מטמאין טומאת אוכלין. אך קשה הא כרשינין ועולשין טעם אחד להם כנראה ממתני' דפ"ז דשביעית ופ"ב דמ"ש וכתב הרמב"ם פ"ק מהט"א כרשינין אם יחדן למאכל אדם מטמאים טומאת אוכלין. גם פ"ז מה' שמיטה כתב שעולשין חייבין

בביעור שהן מאכל אדם ולאחר שהתיר רבי להביא ירק מח"ל אף שביעית אינו נוהג בהן. ואפשר לומר שסמך עצמו על מ"ש כרשינין אם יחדן וכו' וה"ה לעולשין ודוחק וצ"ע:

אימתי הביאו לאחר העומר שנא' תן לעם ויאכלו. וקשה איך מוכח מכאן שהיה לאחר העומר וי"ל מדקאמר תן לעם ולא פירש למי ובבבלי מפורש שאמר ליתן הלחם לתלמידים וצריך טעם למה קרא אותן עם אלא ודאי על הכהנים קאמר שנקראו עם קדושיך וה"ק תחלה תן לעם שהם הכהנים שיקריבו העומר ואח"כ יאכלו התלמידים:

מפני מה לא עיברה אלישע וכו'. וקשה מנ"ל שמפני שני רעבון לא עברה דלמא היה השנה במוצאי שביעית ואין מעברין את השנה במוצאי שביעית כדתני בברייתא בסמוך וי"ל הא דאין מעברין במוצאי שביעית לא שמעינן אלא מדאין מעברין בשני רעבון ומוצאי שביעית כשני רעבון דמי וכמ"ש הטעם בקונט' לפי שכלה הישן ומאריכין עליהן איסור חדש. וא"ת שמא לא היתה התקופה חסירה ותניא בבבלי סנהד' דף י"ב ע"ב אין מעברין את השנה אא"כ היתה התקופה חסרה רובה של חדש וכו' ע"ש וי"ל דה"ק אין מעברין השנה על התקופה אא"כ וכו' וכ"פ רש"י אבל על אביב ופירות אילן מעברין אע"פ שאין התקופה חסרה. ותוס' כתבו וא"ת מנ"ל דראוי היתה להתעבר דלמא אביב הוא דלא הוה אבל פירות האילן ותקופה הוו כתיקונ' ואמרי' דעל א' מהן אין מעברין וי"ל מסתמא כיון דבעל שלישה לא ביכרה אלא מין אחד אף פירות אילן לא הוו ע"כ. וקשה מאי ראיה תבואה לפירות האילן דלמא מפני עצירת גשמים לא ביכרה התבואה ותנן פ"ג דתעני' ירדו לאילן אבל לא לצמחי' מתריעין עליהן הרי דאפשר שאין תבואה מתבכרת ופירות האילן טובות ונראה דקסבר ר"מ אפי' על אחד מהן מעברין ופליג אברייתא דאין מעברין אלא אשנים מהם. וזהו דעת הרמב"ם שכתב פ"ד מה' קה"ח יראה לי שזה שאמרו אין מעברין בשני רעבון ובשביעית וכו' אבל אם היתה השנה ראוי' להתעבר מפני התקופה או מפני האביב ופירות האילן לעולם מעברין וכ' בהשגו' הא מילתא ליתא דבהדיא תניא רמ"א ואיש בא וגו' והא התם דהוה חזיא לעבורה מפני האביב ופירות האילן ולא עיברה מפני שנת רעבון ע"כ ולפמ"ש ניחא דע"כ הך ברייתא דלא כהלכתא ובאמת לא היה שם אלא אביב ולכך לא עיברה. ובזה י"ל גם מה שהשיג הרמ"ה ברפ"ד אמ"ש הרמב"ם דעל התקופה לחוד' מעברין דהרמב"ם פוסק כרשב"ג דאמר על התקופ' מעברין והא דלא פסק כת"ק דבתקופה ודאי ר"מ ורשב"ג בחדא שיטתא קיימי וכמ"ש:

ואתייא כיי דאר"ס בר זבדא גולגולתו וכו'. עיי' פי' בקונט'. ויותר נ"ל אהא דאמר רשב"י קאי דאתיא כרבי סימון דהטומאה היתה טומאת מת דאי למ"ד דטומאת ע"ז היה א"כ כדין עשה חזקיה שהשיאן לפסח שני שהרי אין פסח בא בטומאה אלא בטומאת מת

אבל לא בשאר טומאות ולמה ביקש רחמים על עצמו אלא ודאי דטומאת מת היתה כר"ס ונראה דבהא פליגי התנאי' מ"ד שלא עשה כהוגן סובר טומאת מת הוה ומ"ד שכהוגן עשה שהשיאן לפסח שני סובר דטומאת ע"ז היתה ולא יכלו לעשות פסח ראשון בזמנו ודחה הצבור לפסח שני. ותוס' בסנהדרין שם הקשו הלא בט"ו יום היו יכולים ליטהר ע"ש וי"ל שהכהנים היו צריכין להזות עליהן שלישי ושביעי כדי לקיים מצות והזה הטהור על הטמא ולא היה זמן להזות קודם פסח על הכהנים תחלה ואח"כ על קהל ישראל. והיינו טעמא שעיבר ניסן בניסן לפי שאותו הזמן לא יספיק לטהר כולם:

מפני צלמי כשדיים שהם חקוקים בששר. עיי' פירושי בקונט'. אך קשה עדיין למה לא טהר הכל שהרי כמה אלפים כהנים היו שם ונ"ל שהטורח גדול היה לבער הצורות החקוקות שהרי אסור לנתוץ אבן מאבני המקדש וטורח גדול להם לברור הצורות בלי שיגיעו יותר מכדי צורך החקיקה ועמ"ש בתוס' בפסחים דף ל"א ע"ב בד"ה מפני צלמי וכו':

אין מעברין את השנה קודם ר"ה. בבבלי בסנהדרין דף י"ב גרסי' ת"ר אין מעברין את השנה לא משנה לחברתה ולא ג' שני' זו אחר זו ופירש"י לא משנה לחברתה אם שנה הבאה צריכה לעבר אין מעברין שנה זו מפני צרכי שנה הבאה. וכתבו תוספות ואין הלשון משמע כן אלא נראה דאיירי לחשב דאין מחשבין בשנה זו על שנה שאחריה ואע"ג דלא מגלין מ"מ אין מחשבין לסמוך על אותו חשבון שלא לעשות חשבון אחר ע"כ. והרמב"ם כתב פ"ד מהקה"ח יש לב"ד לחשוב ולקבוע ולידע איזו שנה תהי' מעוברת בכל עת שירצו אפילו לכמה שנים אבל אין אומרים שנה זו מעוברת אלא אחר ר"ה הוא שאומר שנה זו מעוברת ע"כ. הרי מפורש דפליג על פי' תוס' ופירש"י נמי נראה דלית ליה שהרי לא ביאר דין זה ונ"ל שהרמב"ם מפר' הא דת"ר אין מעברין את השנה לא משנה לחברתה היינו שאין מעברין קודם ר"ה וזהו משנה לחברתה דתשרי ר"ה לשנים. ואע"ג דמיתנייא נמי באידך ברייתא כן דרך הברייתות כמבואר בהרבה מקומות בש"ס וזה ברור:

והתנינן אם היה החדש מעובר וכו'. בקונט' הגהתי והתנינן אם בא החדש וכו'. עמ"ש בר"ה דף ז' ע"ב בחו' בד"ה אם בא חדש וכו' ותמצא נחת. גם בפירושי שניתי כאן באיזה דברים וכן עיקר:

ת"ר וידבר משה וגו'. בת"כ מייתי להך דרשא בריש הפרשה ופי' בק"א דכתיב דבר אל בני ישראל וגו' והאי בני ישראל מיותר דכבר כתיב וידבר ה' אל משה לאמר והיינו לאמר לישראל ע"ש. והדבר תימא הלא אורחי' דקרא לומר כן ובכל המקומות ממעטינן עבדי'

כמפורש בריש ת"כ ובכמה מקומות שם. אבל הפי' הנכון שכוונת הת"כ בני ישראל דכתיב בקרא דוידבר משה הוא מיותר וכמפורש בסוגיין וכמ"ש בקונט':

והן שהגיעו לנהר פרת. כתבו תוס' בסנהדרין דף י"א בד"ה ומפני גליו' ישראל משום דהנך דיתבי בא"י א"צ לעבר דאפילו האחרון יכול להגיע מר"ח ניסן עד הפסח כדתנן פ"ק דתענית ט"ו יום עד שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת ע"כ. ומסוגיין משמע איפכא דאפילו מנהר פרת אין יכולין לבוא מחמת הדרכי' או עיכוב אחר והרמב"ם כתב פ"ד מה' קה"ח ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומן ועדיין לא הגיעו לירושלים מעברין את השנה כדי שיהיה להם פנאי ע"כ ולשון זה ועדיין לא הגיעו לירושלים לפום ריהטא תמוה שהרי עוד י"ד יום שיכולין לבוא וצ"ל שכוונתו ועדיין אין זמן שיגיעו לירושלים ודוחק. אך עדיין קשה למה לא ביאר דין זה דדוקא בשכבר הגיעו לנהר פרת ונראה דבודאי כשהגיעו לנהר פרת אפשר להן לבוא בפסח לירושלים כמ"ש תוס' אלא ודאי שמפני העיכוב שבדרכים אינן יכולין לבוא ולזה א"צ לומר משום גליות שנעקרו שאף ביושבי א"י הדין כן כמפורש שם בבבלי בתחלת הברייתא שמעברין מפני הדרכי' והגשרי' ש"מ שהבבלי פליג הלכך לא סמכו על הירוש' בזה:

ודבר ה' מירושלים. נראה דאעיבור שני' וחדשי' קאי שהקב"ה מסכים על יד ב"ד כדאמרינן לקמן בשמעתין אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי וכ"מ בבבלי סוף מסכ' ברכות דמסיי' אמעשה דחנני' וכל כך למה משום דכתיב כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים:

כתיב ואל יתר זקני הגולה וכו'. הרב בי"מ פי' דדריש יתר לשון יתר שאת שהיו חשובי' ביותר ודריש לשון שיריים שאע"פ שהם חשובים טפלי' הם לגבי זקני א"י ופריך כיון דהוו חרש ומסגר לא שייך בהו לשון שיריים וכו' ע"ש ודבריו דחוקים וכל מה שפי' בסוגי' זו אינו מחוור ומה שפירשתי בקונט' הוא עיקר:

אמר לון הוון ידעין כמה עדות יוצא מפיכם. משמע שהיו מאיימין על החדש שנראה בזמנו לקדשו. ובבבלי פ"ק דר"ה לא משמע כן. ואפשר שכך הי' מאיים על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו ודוחק. והי"מ פי' כמה עדות יוצא מפיכם לענין קביעת המועדות שהעושה מלאכה במועדיהן לוקה ואלמלא קביעותי' לא היה לוקה ע"כ. וקשה דבסמוך משמע שלא היה מאיימן בדבר הנוגע אל הנפשות ומלקות כדיני נפשות דמי' ועוד מה ענין זה לעדות טפי ה"ל למימר שגורם לכל ישראל לאכול חמץ בשביעי של פסח ולאכול ביוה"כ לכן פי' שבקונטרס עיקר אע"ג דבבבלי משמע דאפילו עד אחד נאמן וכ"כ הרמב"ם פ"ג מה' קה"ח. נראה דמ"מ צריך שיעיד עדותו לפני הב"ד:

הלכה ט

מ"ט דר"י שם אביו קרוי עליו. לעיל בפרקין תנן הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר ואמרינן מ"ט דר"י שם אביו קרוי עליו וכאן בהיתירו נמי אמרי' הכי וי"ל דשאני הכא כיון ששם המקפ' קרוי עליו והמקפה עיקר אין המקפה נכלל בגריסין. והר"ן כתב בפרקין דף נ"ב ריש ע"ב לר' יוסי הנודר מן הקום אסור בחלב אע"ג דליכא דקרי חלבא קומא כיון דקרי לקום קומא דחלבא ה"ל חלב וקום דבר אחד ע"כ. ותימא מת"ק דר"י דהכא דקאמר מן המקפה אסור בשום ומן השום מותר במקפה נשמע לרבי יוסי דאע"ג דנודר מן החלב אסור בקום הנודר מן הקום מותר בחלב וי"ל:

והוא שיהא רובן גריסין. כתב הרשב"א בחי' מן המקפה מותר בגריסין ירושלמי והוא שיהא רובן גריסין ע"כ ונ"ל שהוא ט"ס וגי' שלפנינו עיקר:

הדרן עלך פרק הנודר מן המבושל

פרק ז

הלכה א

הנודר מן הירק. ואסו' בפול המצרי לח ומותר ביבש. וקשה הא קודם שנתיבשו היו לחי' ואיסור שבהן להיכן הלך וי"ל דאיירי באותן שכבר נתיבשו בשעת הנדר וכה"ג משני בבבלי פ' הנודר מן המבושל דף נ"ג ע"ש:

אלא ר"ע סבר מימ' הדילועין בכלל ירק. וא"ת הא תנן במתני' א"ל כן הדבר משמע דמביא ראיה מדמימלך שלוחא עליה הוא בכלל הירק וי"ל לדבריהם דרבנין קאמר שאין המלכת השליח מוציא הדילועין מכלל הירק ומן הסתם הוא בכלל ירק וא"ת השתא דאמרינן שאין המלכת השליח מועלת לכללו בכלל הדבר ההוא א"כ מתני' דר"פ כל הבשר דתנן והנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבי' הא עוף אסור אמאן תרמיי' וי"ל קסבר הש"ס דאף בשר עוף הוא בכלל בשר ולאו משום המלכת השליח הוא ובבשר דגים וחגבים שרי אע"ג דמימלך שליח עלי' וא"צ לדחוק לאוקמי מתני' בדכאיב ליה עינא ועיין בבבלי בפרקין ובר"פ כל הבשר והרמב"ם כתב פ"ט מה"נ דדגי' לא מיתסרו אלא במקום דמימלך שליח' ועופות אסורים בכל מקום ותמהו עליו דבבבלי בפרקין משוינן להו ועיי' בר"ן. ותי' הכ"מ דיש לחלק בעופות מימלך ברישא דשליחותי' וקאמר מאי בישרא בעית דאוף או דבהמ' ואדגי' מימלך לבסוף כדלא משכח בשר ע"ש ותימא דבמעילה דף כ' גרסי' ולת"ק מ"ש בבשר עופות משום דרגיל איניש ואמר לא אשכחנא בישרא דחיותא ואתאי בישרא דציפר' א"ה ה"נ עבד איניש דאמר לא אשכחית בישרא דחיותא ואתאי

דגי' הרי מפורש דאין חילוק בין המלכתן ודלא ככ"מ. ובלח"מ תירץ לדידן דקיי"ל כר"ע בשר עוף בחלב אסור הלכך אפילו לא מימלך עליה אסור כיון דמיקרי בשר לענין בב"ח ע"ש. ותימא א"כ מאי פריך הש"ס ר"פ כל הבשר הא עוף אסור מדאורייתא כמאן דלא כר"ע וכו' אימא סיפא הנודר מן הבשר וכו' הא עוף אסור כר"ע וכו' ע"ש. הא לדעת הלח"מ מ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא פשיטא דלא תליא בהמלכת השליח א"כ שפיר אתיא מתני' כחד תנא ועוד לדבריו צ"ל דרשב"ג כר"י הגלילי ס"ל דבשר עוף בחלב אפילו מדרבנן מותר וזה לא שמענו בכול' תלמודא וכ"ש למ"ד הלכה כרשב"ג בכל מקום אפילו בברייתא דה"ל למפסק כרשב"ג בבש' עוף בחלב דשרי וצ"ע:

קרבייא לאו בשר ואוכליהן לאו אינש. כתב הטי"ד סימן ק"י הרר"י הור' על קרקבן טרפה שנתערב באחרו' שהוא בטל דלא הוי ראוי להתכבד כדאמרי' בני מעי' אוכליהן לאו בר אינש ולפ"ז ה"ה בכל בני מעי' ע"כ וכ"כ בש"ע סימן ק"א. וקשה הא מסיק בבבלי דה"ק מי שמניח בשר וקונה אלו לאו בר איניש הרי אע"ג דאינן חשובי' כבשר מ"מ הן חשובי' במקום שאין בשר וע"ק הא ת"ק דהיינו ר"ע פליג עליה וסובר דבכלל בשר הן ואוכליהן בר אינש וקיי"ל כר"ע. ואף שמדברי רש"י בפרקין נראה דוכן היא רשב"ג וכו' שמעתתא באנפי נפשה היא והכל מודים בה. מ"מ אין לשון הש"ס משמע כדבריו והרשב"א חולק עליו וכ"נ מדברי המפרשים וצ"ע. ודברי תוס' במעילה דף כ' צ"ע ובחידושי' הארכתי ע"ש:

אבל בדלעת יונית ד"ה שהוא כירק. ונ"ל ראיה לדבריו מהא דתנן שפ"ב דכלאים תבואה נוטה ע"ג תבואה וכו' ירק ע"ג תבואה הכל מותר חוץ מדלעת יוונית ש"מ דדלעת יונית בכלל ירק הוא ואפשר לומר אף אם בכלל תבואה הוא מ"מ כיון שעלין שלו ארוכין מיחזי ככלאי':

הלכה ב

הא הנודר מן הפת ומן התבואה יהא אסור בכל. הרא"פ פי' בפ"ק דחלה דקושיא היא ובתמי' קאמר וכי סברי רבנן דהנודר מן הפת ומן התבואה יהא אסור בכל והגיה בדברי ר"י כיני מתני' הנודר אף מן הדגן וכו' ע"ש. ואינו מחוור חדא דדוחק להגיה הכא והתם ועוד דא"כ צריכין להגיה עוד כאן במקום מתני' אמרם כן שצ"ל כיני מתני'. מיהו בבבלי בפרקין גרסי' אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסו' אלא בה' מינין. לכך נ"ל דה"פ מתני' אמרה כן כלו' ה"ק מתני' רמ"א הנודר מן הפת וכו' אינו אסור אלא מהן וחכמים אמרו במקום אחר והיינו מתני' דהכא שהנודר מן הדגן אינו אסור אלא בהם והתם לאו עיקר פלוגתייהו דר"מ וחכמים אתי לאשמועינן. והיינו דקמ"ל ר"י בבבלי

דהכל מודי' בתבואה לאפוקי ממשמעות דמתני' דחלה. ודלא כמ"ש הרא"ש בפירושו דלא נימא דפליגי בסברו' הפוכות ע"ש שזהו דוחק מהיכי תיתי לומר כן הא כללא הוא דלא מפשינן במחלוקות:

מעתה אף האומר תבואת תורה יהא אסור בכל וכו'. בבבלי בפרקין גרסי' אר"י הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסור אלא בה' מינין פשיטא מ"ד תבואה כל מילי משמע קמ"ל דלא משמע כל מילי הקשה הרשב"א מאי קא מתרץ ליה אדרבא היא גופא קשיא ליה מאי קמ"ל פשיטא ודחק לתרץ ע"ש והיה נ"ל דהש"ס מקשה פשיטא דבלשון בני אדם לא משמע אלא ה' מינין ומשני סד"א כיון דבלשון קרא תבואה משמע כל מילי כמפורש בסוגיין קמ"ל דאזלי' בתר לשון בני אדם דלא משמע אלא ה' מינין. אך קשה א"כ מאי פריך ר' יוסף מדכתיב וכפרוץ הדבר וכו' הא כבר אמרנו דבלשון המקרא כל מיני משמע וע"ק מאי פריך הש"ס פשיטא הא איצטרך לאשמועינן לאפוקי ממתני' דחלה וכמ"ש בסמוך. וע"ק דמסיק בבבלי אמר רבא תבואה לחוד וחבואת השדה לחוד. ורש"י פי' בפ' בהר ולא נאסוף את תבואתינו כגון יין ופירות האילן וספיחי' ולפי המסקנא תבואה דקרא לא משמע אלא חמשה המינין ודוחק לומר שפי' לפי הירושלמי וצ"ע:

הלכה ה

דרגש נזקפת אינה נכפית. בקונט' פירשתי נזקפת על צדה וכ"פ רש"י והר"ן במ"ק. והרא"ש כתב בפירושו דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו כלו' מניחו כמו שהוא זקוף וא"ל זוקפו על צדו דא"כ הל"ל זוקפו ודיו כדאמרינן לקמן גבי מטה שנקליטיה יוצאין ועוד לקמן ניחא שמן הדין צריכה כפי' אלא שאינו יכול מפני הנקליטין אבל הכא יכפה אם היא טעונה כפי' ואם אינה טעונה למה צריך לזקפה ע"כ. הנה הראיה הראשונה קשיא אדמסייע ממימרא דר' יעקב תיקשי ליה מברייתא גופא לפירושו ליתני א"צ לכפותו ותו לא כדתניא בסיפא גבי מעה המיוחד' לכלים. ומאי דקשיא ליה יכפה אם היא טעונה כפי' י"ל דסגי בזקיפתו שניכר בזה כפייתו משא"כ בשאר מטות ועוד מדקאמר רשב"א שומט קלמנטרין שלה ודיו משמע דלהקל על הת"ק קאתי ואס"ד דת"ק אינו מצריך כפיי' כלל רשב"א להחמיר קאתי א"כ מאי ודיו דקאמר. גם מ"ש הנ"י במ"ק רשב"א אומר מתיר קרביטיו לא סגי ליה בזקיפה אלא מתיר הקשירה שבין הירועות והאמצעי ומיד הוא נופל לארץ והזרועות עומדים במקומן ע"כ. משמע מדבריו שרשב"א מתמי' וקשה הרי מפור' כאן שרשב"א מיקל מדקאמר דיו וצ"ע:

מטה שנקליטיה עולין וכו'. עמ"ש במ"ק דף ו' ע"ב בתו' בד"ה מטה וכו':

הלכה ו

הוה יריחו. כתב בי"מ פי' יריחו ממש הוה ול"ק לי' מיריחו סוגרת ומסוגרת דאפשר מעשה היה אחר כבישה ואין מוקדם ומאוחר בתורה ע"כ ומלבד שדוחק לומר אין מוקדם וכו' כמ"ש תו' בפסחים אלא לפי פי' עיקר חסר מן הספר לכך נ"ל פי' בקונט' עיקר:

הלכה ז

ייבא כיי וכו' עד ג' גרנות אסורים והרביעית מותרת. גרסי' בבבלי דף נ"ט ע"ב אר"י בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר ומוקי ליה בגידולי גידולין בדבר שאין זרעו כלה ופריך והתנינן טבל גידולי גידולין אסורי' בדבר שאין זרעו כלה וכו' ע"ש. וקשה אמאי לא מוקי לה בגידולי גידולין בגורן הרביעי דשרי. והרמב"ם פ"ו מה' מעשרות פסק כן דגורן הרביעי מותר. וא"ל ר' ינאי סתמא קאמר דהא כי היכי דמוקי ליה בגידולי גידולין אפשר לאוקמי נמי בגורן הרביעי וצ"ע:

הדרן עלך פרק הנודר מן הירק

פרק ח

הלכה א

לית הדא פליגי על ר"י. וקשה הא מסקינן לעיל ר"פ הנודר מן המבושל דאף רבי יאשיה מודה דלא אזלינן בתר לשון תורה אלא לחומרא וכיון דהכא לשון בני אדם לחומרא לכ"ע אזלינן בתר לשון בני אדם א"כ אף לרבי יאשי' קשיא מתני' וי"ל דהש"ס רוצה לדייק מהכא דרבי יאשיה אזיל בתר לשון תורה בין לקולא בין לחומרא ודוחק:

יום זה משבת זו. וקשה מנ"ל דיום זה ליום אחד דמיא ואי משום דתנן ברישא שאיני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך הא יום זה כיום אחד דמי קשיא הא מסיפא איכא למידק איפכא דתנן יום. אחד אסור מיום ליום הא יום זה כהיום דמי וי"ל דרישא דייק ליה טפי מדתני היום ושני בדיבורו ואמר שבת זו ולא תני כולא בבא בחד לישנא ש"מ דיום זה ליום אחד דנדא ועיי' בבבלי. וא"ח מעיקרא ס"ד דבלשון בני אדם אפי' היום משמע עם הלילה והשתא פ"ד דאפילו יום זה אינו אלא עד שתחשך וי"ל דודאי השתא נמי סובר דיום זה משמע עם הלילה אבל לא. מעת לעת:

(**ושם**) **הדא אמרה ניסן ר"ה לנדרים**. בבבלי דף ס' גרסי' ת"ש קונם יין שאני טועם השנה נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה ה"ד אילימא כדקתני למה לי למימרא. וקשה דלמא קמ"ל דניסן ר"ה לנדרים י"ל דס"ל לבבלי לכ"ע בנדרים הלך אחר לשון בני אדם כמפורש

שם דף מ"ט ובבבלי בר"ה דף י"ב גרסי' ואימא ניסן בנדרים הלך אחר לשון בני אדם הלכך ליכא לפרושי מתני' הכי:

אסור לאדם להתענות עד שש שעות בשבת. פשטא דלישנא משמע אפי' לשם תענית מותר עד שש שעות. וכן נראה מדברי רש"י בתעני' דף כ"ה מחצות ואילך חל התענית כיון שלא סעדו בזמן סעודה. מיהו ברש"י בעירובין דף מ"א מפורש בהיפך שכתב אבל בשבת שאסור להתענות בו קצת לשום תענית ע"כ וכ"כ המג"א. אך י"ל דהתם בעירובין אירי שכבר צם עד הערב הלכך אותו מקצת מיקרי תענית אבל קודם חצות אע"ג שעושה לשם תענית אינו כלום שאין שם תענית חל עליו כלל. וכ"נ מדמייתי רבי יוסי ראיה ממתני' דהיו מתענין וכו' משמע דהכא נמי ביושב ומתענה בשבת לשם תענית איירי ונראה הא דאמר בסמוך מלתיה דר"י אמרה מתענין לשעות פליג אהא דאריב"ח אסור לאדם להתענות בשבת עד ו' שעות דמשמע הא קודם שש שעות מותר אפי' לשם תענית דקסבר אין מתענין לשעות. ובהכי ניחא דלא פליגי הבבלי והירושלמי. דבבלי בתענית דף י"ב אר"ח הא דאמרת מתענין לשעות והוא שלא טעם כלום כל אותו היום וליכא מאן דפליג עליה דר"ח כריב"ח ס"ל. ודלא כמ"ש הרא"ש שם בתעני' דפליגי הבבלי וירוש'. ודחק לחלק ע"ש. ובזה נ"ל ליישב דברי הרמב"ם פ"ק מה' תענית וכן אם אכל ושתה ואח"כ התחיל להתענות שאר היום ה"ז תענית שעות וכ' הה"מ שדבריו הן מן התמיהין ע"ש. ולפמ"ש ניחא שסמכו על הירושלמי דמעשה רב והא דמשני בבבלי שם אהא דאר"י אהא בתעני' עד שאבא לביתי דלשמוטי מבי נשיאה הוא דעביד דיחויא בעלמא הוא כדמוכח בסוגיין וליתא לדר"ח. ולכך השמיע הרי"ף מימרא דר"ח. ומה שיש לדקדק עוד בדברי רש"י והרא"ש שם בתענית עיין בחידושי שם:

מיליתיה דרב אמרה וכ' דרב אמר לוה אדם תעניתו ופורע. וקשה מנ"ל דמתענין לשעות דלמא הא קמ"ל אע"ג שכבר התחיל בתענית יכול לאכול היום ולהתענות ביום אחר. ולא ראיתי לאחד מהראשונים שפירשו דברי רב כן אדרבא מדברי הרא"ש והר"ן פ"ק דתענית משמע דמפרשין הא דאמרי' בסמוך והוא שאמר יום סתם דקאי אדרב ע"ש. ואיני מבין הא רב ודאי פליג אהא דאמר בסמוך שכח ואכל איבד תעניתו דמשמע שצריך להתענות תעניחת אחר יום שלם ורב קאמר דאינו מתענה אלא מה ששייר. ואפשר לומר דהא דקאמר איבד תעניתו היינו שההשלמה לא מהני ליה ודוחק. לכן נ"ל דהא דדייק מדרב דמתענין לשעות היינו משום דמשמע להו אפילו בשקיבל עליו מבעוד יום להתענות לוה ופורע וקשיא איך יוצא ידי נדרו אלא ודאי קסבר רב מתענין לשעות ובמה שהתענה כבר יצא ידי קבלתו. מיהו פי' זה מרפסן איגרא דלא משמע כן בפסקי הראשונים ז"ל וצ"ע:

נדר להתענות ושכח ואכל כזית איבד תעניתו. זו היא גירסת הרא"ש אבל הר"ן פ"ק דתעניות כתב בשם הרא"ה והוא שאכל ככותבת שכן שיעור אכילה לתעניות ומיה"כ ילפינן לה ע"כ. וקשה אי מיה"כ יליף לה אפילו בפחות מכזית נמי דבככותבת חייב כרת אבל פאות משיעור מדאורייתא מיהת אסור וי"ל כיון דאינו חייב בפחות מככותב' ש"מ דבכלל עינוי הוא דלא קמיתבי דעתא א"כ ה"נ בכלל תענית הוא:

והוא שאמר יום סתם וכו'. עיין פי' בקונט'. ויש מי שפירש דיום זה קבוע לו לתענית תמיד כגון שמת אביו וכיוצא בו וביום סתם היינו שקבל עליו להתענות יום אחד ובמנחה קבל עליו התענית ועיין ברא"ש פ"ק דתעניות ובטא"ח סימן תקס"ח ובב"י שם:

נדר להתענות ונמצאו שבתות ויו"ט לוקה וא"צ התרת חכם. וקשה הא תנן לעיל פ"ב שהנדרים חלים על דבר מצוה ותנן לקמן פ"ט פותחין בכבוד שבתות וי"ט ש"מ דצריך התרה וראיתי להר"ן פ"ק דתענית שתירץ דשאני קבלת תענית דלאו נדר גמור הוא אלא שאומר אהא בתענית למחר משא"כ נדר שאומר הרי עלי. וכ"כ הרמב"ן ומביאו הטי"ד סימן רט"ו ע"ש. והט"ז כ' בי"ד שם בשם סמ"ק הא דנדרים חלי' ע"ד מצוה מיירי בנודר בפירוש בי"ט והאי דתענית איירי שאירע כך בתוך הזמן שנדר ע"ש. ותימא הא מתני' דפ"ט איירי בשנודר סך ימים ובהם שבתות וי"ט שהרי פותחין בכבוד שבתות וי"ט ומתוך כך שאר הימים מותרין וצ"ע:

ר' אבין ציים כל ערובות סוכות. כתב בטא"ח סימן רמ"ט ויראה לי שדרך אנשי מעשה להתענות כל היום כדאיתא בעירובין וכו'. וכתב בב"י הראי' שהביא אינה מוכרחת וממקום אחר ה"ל להביא ראיה מבוררת גרסי' בירוש' פ"ב דתענית ר' אבין ציים כל ערב שבת ע"כ. ונ"ל שגירסת העור גם בתענית הגירסא שלפנינו שר"א ציים כל ערב סוכות א"כ אין ראיה מירושלמי. ואל תתמה מ"ש ערב סוכות י"ל כדי שיאכל בסוכה לתאבון דהא ילפי' ט"ו מחג המצות שמצוה שיאכל בסוכה כזית בלילה הראשונה כדאיתא בסוכה ובש"ע א"ח סימן תרל"ט:

הלכה ב

עד הפסח אסור עד שיגיע. בקונט' פירשתי דבלשון בני אדם עד ולא עד בכלל. וקשה א"כ תיקשי הך מתני' לר' יאשי' דקאמר בנדרים אזלינן בתר לשון תורה לחומרא ובבבלי בחולין דף נ"ד מסקינן דלחומרא אמרינן עד ועד בכלל וי"ל דר' יאשי' סובר כדס"ד דש"ס התם דבכל מקום אמרי' עד ולא עד בכלל א"נ כיון דבלשון תורה איכא לספוקי אי עד ועד בכלל או לא ובלשון בני אדם ודאי עד ולא עד בכלל מודה ר' יאשי' דאזלינן בתר לשון בני אדם:

הכל מודים בפסח שהוא מותר. כתב הר"ן סוף פרקין בשם הרמב"ן דלית הלכתא כר"י באומר קונם עד שיהא פסח שאינו אסור אלא עד לילי פסח מדתנן הכא עד הפסח עד שיהא אסור עד שיצא וסיפא בתר רישא גרירא דקתני קונם יין אלמא קונם יין עד שיהא פסח לרבנן עד שיצא. והרא"ה כתב אפשר דלאו אקונם יין קאי וא"נ דעלה קאי אגב גררא דאחריני נקט ע"ש. ותימא ודאי דברי ר' אבין הן תיובתא להרמב"ן דש"מ דהלכתא כר"י. וגם להרא"ה קשיא מאי מספקא לי' הא ודאי עלה קאי דאל"כ מאי דוחקי' דר' אבין לפרושי מתני' בפרוס הפסח. ודוחק לומר שפירשו כפי' השני שבקונט' דאין סוגית הגמרא משמע כן וצ"ע ועיין בטי"ד סימן ר"ך ומיהו הא ל"ק לשיט' הרמב"ן איך תנן עד שיפסקו הגשמים רי"א עד שיעביר הפסח למה לא נאמר לא נתכוון זה אלא עד לילי פסח דשאני הכא דאמרי' שלא קבע לו זמן זה אלא לשתות יין בליל פסח:

מה פליגין בפרוס הפסח. מכאן משמע שאין יום החג בכלל פרוס הפסח דא"כ אף בפרוס הפסח אסור לר' יוסי בי"ט עצמו ור' אבין אמר דבפסח הכל מודים דמותר. ודלא כע"ש התוי"ט ריש פ"ג דשקלי' ע"ש וצ"ע:

הלכה ג

קבע זמן למשתה בנו וכו'. פירושי בקונט' הוא מדברי הר"ן. דף ס"ב ע"ב וכתב עוד מכאן אתה למד דכל שאין להתחלתו זמן קבוע עד שיגיע זמנו קאמר הלכך גשמים שאין לירידתן זמן ידוע מדינא כי אמר עד הגשם עד שיגיע זמן קאמר ע"ש ול"נ שאין מכאן ראי' דהכא כיון דבידו לדחות הזמן איכא למימר כשעה שנדר כבר הי' בדעתו לדחותו לכך אסור אבל. לא מטעם שאין להתחלחו זמן קבוע וליכא למילף מהכא כשאומר עד הגשם שלא יהא אסור אלא עד שיגיע:

כמי שזמנו קבוע. כתב הרמ"א בי"ד סימן ר"ך סט"ו בהג"ה ואפילו אם מת הבן קודם שיגיע משתה שלו צריך להמתין עד אותו זמן. ותמה עליו הש"ך ע"ש ול"נ דראיית הרב מסוגיין דכי היכא דאמרינן הכא דלא אסיק אדעתי' שידחה אותו ה"ה במת הבן אמרי' דלא אסיק אדעתיה שימות לכך אסור עד הזמן שקבע וכי היכא בשהקדים הזמן אסור עד שיגיע ה"נ במת וזה ברור:

הלכה ד

משיקפלו המקצועות. פי' הר"ן הסכיני' המיוחדים לחתוך התאני' כשעושין העיגולים נקראים מקצועות ע"כ. וקשה א"כ ודאי שפיר אינא למידק דכלכלות תאני' קאמר דומיא דסיפא. גם בבבלי מייתי ברייתא דכלכלות תאנים ולא ענבים ולפי' הר"ן ממתני' שמעינן ליה. הלכך נראה פירושי בקונט' עיקר והוא מדברי הרא"ש בלישנא בתרא ע"ש:

הלכה ה

רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה שניי. כל הפוסקים פסקו כת"ק והקשה הב"י בי"ד סימן ר"ך אמאי הא קיי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ותירץ מדאר"ז מחלוקת דאמר עד הגשמים וכו' וההיא לת"ק איצטרך וכו' משמע דהלכתא כוותי' וכ"כ בכ"מ. ותימא הא לפמ"ש דהרמב"ם מפרש לדר"ז באומר עד הגשם אם ירדו גשמים ברביעה ראשונה מותר א"כ אף לרשב"ג איצטר' וצ"ע. ובעיקר הקושיא תמה אני איך נעלם ממאור עינינו משנה מפורשת פ"ט דשביעי' המודר הנאה מחבירו עד הגשמים עד שתרד רביעה שנייה ופסקו כהך סתמא. וא"ת ה"ל כסתם ואח"כ מחלוק' ואין הלכה כסתם י"ל הא בתרי מסכתות קיי"ל דאין סדר למשנה וכיון דיש לספק אזלינן לחומרא כת"ק. ועיין בראש ריש מס' ברכות. ובי"ד סימן ו'. והא דאר"י הלכה כרשב"ג חוץ מערב וכו' היינו דבערב וכו' אין הלכה כרשב"ג אע"ג דליכא סתמא דתנן דלא כרשב"ג. ועיין בתוי"ט. ואין צורך למה שדחק שם:

רביעה שנייה. כתב הרמב"ם פ"י מה"נ שזמנה כ"ג במרחשון. והיינו כר' יוסי כדתני' בבבלי בפרקין. ובה' תענית פ"ג פסק כר"מ שזמנה בשבעה במרחשון. וספ"ו מה' תפלה פסק כר' יהודה שזמן הראשונה בשבעה וממילא השנייה בי"ז במרחשון. ותמהו עליו הלח"מ והש"ך בי"ד סימן ר"ך. וכתב הלח"מ שדברי רבינו הם כחומץ לשינים וכעשן לעינים. ואני אומר שדבריו יפים וטובים כיין מיושן למעים. וכעשן קטרת בין שדים. דגרסי' בבבלי בתענית דף ו' אמימר מתני להא דר"ח בהא לישנא בג' במרחשון שואלין את הגשמים רג"א בז' בו אר"ח הלכה כר"ג כמאן אזלא הא דתני' רשבג"א גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושנייה כמאן כר' יוסי אר"ח הלכה כר' יוסי וקשי' הלכתא אהלכתא. ומפני כך מחק רש"י הגירס' הישנה וגרס הלכה כר' יהודה. ודוחק למחוק כל הנוסחאו' הישנות וע"ק לפי גירס' זו ה"ל למימר אמימר אמר דהא פליג אל"ק בכל דבריו דבל"ק אר"ח הלכה כר' יוסי. לכך סובר הרמב"ם דתרי מילי נינהו גבי שאלה פסק ר"ח כר"ג והיינו כר' יהודה. ואפשר דבתפלה מקדמינן כיון דלפעמים צריכין לגשמים בז' במרחשון אע"ג דמיעוט שנים נינהו מ"מ כיון דלעולם איו הפסד בהן מקדמינן לשאול. א"נ אפילו כר"מ אתיא ולא משגחינן ברביע' ראשונה להתפלל עליה ולא נזכר בדברי הרמב"ם בה' תפלה דז' במרחשון רביעה שנייה היא. בנדרים פסק ר"ח הלכה כר' יוסי דבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם שקורין לכ"ג במרחשון רביעה שניי'. ובתעניות פסק כר"מ כסתם מתני' וכוותי' קיי"ל דרביעה ראשונה בג' ושניי' בי' ושלישי' בכ"ג. וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה פ"ט דשביעית. אלא

הא קשיא שבחיבורו פ"ק מה' מתנות עניי' כתב מאימתי מותרין כל אדם בזיתים בא"י וכו' מר"ח כסליו שהוא זמן רביעה שניי' בשנה אפילה. וזה דלא כמאן וראיתי להכ"מ שכתב שרבינו מפרש דר' יוסי ארביעה שניי' קאי וה"ק רביעה שניי' בשנה בכירה בי"ז ובבינוני' בכ"ג ובאפילה בר"ח כסליו ע"ש. לפ"ז י"ל דמודה ר' יוסי לר"מ בשנה בכירה ולר' יהודה בשנה בינוני' ופליג עלייהו באפילה. מעתה ניחא הכל דבכולהו פסק כר' יוסי. בנדרים פסק בכ"ג דלשון בני אדם בדבר בינוני וכן בתפלה פסק בבינוני'. ובחענויות עבדינן לחומרא כשנה בכירה ובשביעית דספק מתנות עניים לחומרא פסק שזמן רביע' שני' בר"ח כסליו שנה האפילה והדברים ברורים באין גמגום. גם דברי הרי"ף פ"ק דתעני' יש ליישבם ע"פ דברינו אלה. ועיין בחידושי הריטב"א בתעני' דף י' ובחידושינו שם:

כדי לרבות עצים. עיין פירושי בקונט'. וקשה במתני' תנן י"ג כהני' זוכין בתמיד משמע שכולהו היו מן הצורך לתמיד ובפירושי למס' שקלים הגהתי קרבן לרבות העצים דכתיב כי תקריבו קרבן מנחה ומצינו לעצים שנקראו קרבן דכתיב והגורלות הפלנו על קרבן עצים. ובריייתא היא שניי' במנחות דף ק"ו:

ר"מ כדעתיה וכו'. כתב הרמב"ם פ"י מה"נ אם אמר עד שיפסקו הגשמים בא"י אסור עד שיעבור פסח. וכ' הלח"מ מחלוק' ר"מ ור"י ואם נאמר דתלי פלוגתייהו בהא דתנן בתעני' עד אימתי שואלין את הגשמים וכי' קשה דרמב"ם פסק בה' תענית עד שיעבור ניסן שואלים את הגשמים ולמה פסק כאן עד שיעבור פסח וצ"ל דסובר רבינו דלא תלי הא בהא ע"כ. ותימרו הרי מפורש כאן דתלי הא בהא ועיקר קושיות הלח"מ תמיה לי שהרי לא קיי"ל כר"מ וכר"י דהך מתני' לענין שאלת גשמים ואין שואלין אלא עד י"ט הראשון של פסח וכמ"ש הרמב"ם פ"ב מה' תפלה. והא דכתב בה' תעני' שהיחידין מתענים עד שיצא ניסן משמע דצריכין לגשמים עד שיצא ניסן, הא ודאי מילתא אחריתי היא, דהתם איירי בשלא ירדו גשמים כלל אבל היכא דירדו אין צריכין אלא עד שיעבור פסח. וא"ת ה"ל למפסק עד שיפסקו הגשמים אסור עד י"ט הראשון של פסח י"ל דשאלה שאני כדאמרי' בירושלמי בתעני' כדי שיצאו המועדות בטל ובנדרים פסק כר"י דקיי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י וזה ברור:

הלכה ו

נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה. וא"ת למ"ד כנדרים הולכין אחר לשון תורה אמאי אסור בעיבורה הא תנן בעירובין המוכר בית בבתי ערי חומה אינו מונה אלא משעה שמכרה לו שנאמר עד מלאת לו שנה תמימה כשהוא אומר תמימה להביא חדש העיבור טעמא דרבי רחמנא הא לאו הכי מונה י"ב חדש מיום ליום וי"ל כבר אסיקנא לעיל דלא

אמר הולכין אחר לשון תורה אלא לחומרין. והרשב"א בחי' מסיק דהא דערכין באומר שנה דכשנה אחת דמי הלכך אין חדש העיבור בכלל ומתני' באומר השנה ע"ש ובר"ן ותימא אדרבא מהתם איכא למפשט דשנה לאו כשנה אחת דמי דטעמא דכתב רחמנא עד שנת ממכרו שנה שלו ולא של עולם כדאמרי' בערכין דף י"ח הא לאו הכי ה"א דשנה כהשנה דמי. וע"כ דאיצטרך תמימה לרבות שנת העיבור דה"א עד תום שנת ממכרו אתי למעט חדש העיבור וצ"ע ועיין בחידושי:

עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון. יש גורסי' עד סוף אדר סוף אדר שני והקשה הרשב"א מ"ש כי אמר עד ראש מכי אמר עד סוף דהכא והכא אדר סתם קאמר והר"ן מקשה כיון דמוקמי' למתני' בדלא ידע דמעוברת שתא אמאי מיתסר עד סוף אדר שני. ובש"ע בי"ד סימן ר"ך תופס לעיקר לנסחא זו. לכך נ"ל דטעמא דמילתא דהל"ל עד שיצא אדר כדאמרי' לעיל עד שיצא פסח וכולהו הנך דתנן במתני' אלא ודאי מדשני לישני' ואמר עד סוף כוינתו אפילו אם יתעברו השנה אוסר על עצמו עד סופו ומיחשב לשני האדרים לחדא ובהכי ניחא כל מה שעמעמו הראשונים על גירסא זו. ועיי' בלח"מ פ"י מה"נ:

איתא חמי לנדרים לית את חשיש וכו'. עיי' פירושי בקונט'. עוד יש לפרש דה"ק לענין שכר בתים ל"ש אפילו נתעברה השנה לאחר השכירו' והשוכר והמשכיר חלוקין בחדש העיבו' כגון ששכרו בי"ב דינר לשנה מדינר לחדש יחלוקו ופרי' לנדרים לית לך ספיק' דא"כ ה"ל למיזל לחומרא ובשכירות את חושש לספק וקאמר דיחלוקו. ולשני הפירושים קשיא לי לפי מאי דפסקו הפוסקים בח"מ סימן של"ד דהשוכר כבעל הבית והמשכיר כפועל וה"ל להתנות א"כ ודאי דיש לחלק בין שכירות לנדרים דה"ל למשכיר להתנות כשתתעבר השנה שיהי' שלו ואפשר לחלק וע"ש בסימן של"ד בש"ך ס"ק ב' וצ"ע. ומאי דמסיק ר' הילא דאף בשכירות השכיר ואח"כ עיברו הוא למשכיר קשה דלשון המשנה בב"מ לא משמע הכי דקאמר ונתעברה השנה לשוכר משמע דאחר השכירות נחעברה. ומסוגיין ראי' מבוררת לדעת הפוסקים דשכירות ונדרים שוין לענין זה ועיי' בח"מ סי' שי"ב ובסמ"ע שם:

הלכה ז

רי"א קונם יין וכו'. הרמב"ן מסיק להלכה דלא כר"י ודלא כר"י בנו ועמש"ל בפרקין בחו' ונ"ל ראיה לדבריו מהא דתנן בר"פ קונם יין שאני טועם שבת זו אסור בכל השבת ושבת לשעבר אמאי נימא שלא כיון לאסור ביום השבת דהא לקדש על היין בשבת מצוה ומברך צריך שיטעום ואפי' תימא דקידוש על היין דרבנן הרי לאכול שום נמי דרבנן ואפ"ה אמרי' דאומדנא דמוכח הוא ומותר וא"ת דבלשון שבת זו נכלל שבת דלהבא י"ל

הא בא מר עד הצום שדינן אפי' קודם הצום משום אומדנא וכמ"ש הר"ן. וק"ו הוא ומה שבת זו דאמרינן בבבלי בר"פ דאיכא למימר יומי דשבתא קאמר אפ"ה אסור כ"ש כאן. וכן דעת הרמב"ם:

הלכה ט

הדא אמר' ההן דמשבע לחברי' וכו'. וקשה הא לא דמיי למתני' דבמתני' הוא עצמו הנודר וי"ל דמפרש למתני' שהמסרב אומר קונם לביתך וכו' ולכך מותר חבירו לאכול ולשתות וצ"ע:

הדרן עלך פרק קונם יין

פרק ט

הלכה א

א"כ אין נדרים. גירסת הרא"ש והר"ן אמרו לו א"כ איך נדרים ויתבאר בסמוך. וכתבו הרא"ש והר"ן בכבוד המקום היינו שמזכיר לו כבוד המקום ואז ודאי משקר וכן משמע בסוגיין. והב"ח סי' רכ"ח סי"ג כתב שהב"י אגב שיטפיה כתב כן בשם הרא"ש שלא נמצא בדבריו. ונהפוך הוא שהוא אגב שיטפי' לא עיין ברא"ש שמפורש כן בדבריו. והט"ז שם סקי"ג פ' שיש לחלק בין עבירות שאדם מורגל בהם כהאי דלא תקום וכו' ובין עבירות שאינן מצוי' כל כך ע"ש. וקשה הא בבבלי דף כ"ב ע"א ס"ד דפתחינן ברישא דר' נתן דבסמוך לפי שאין העבירה גדולה כל כך לא יתבייש לומר האמת. אע"ג שאינו מצוי שיבנ' אדם במה בפעת איסור הבמות. וכ"ש לפי מאי דפי' הר"ן וכ"מ בסוגיין דכבונה במה לע"ז הוא ואביי קאמר התם דפתחינן ברישא דר"נ ומסתמא לא פליג אמתני'. אלא ודאי הכל תלוי בחומר הדבר. וע"כ לומר כן דלדבריו ל"ל לש"ס למיחשב התם לא פתחינן בדר' ינאי ובדרבב"ח ובדר"נ והעתיקו הפוסקים כולן הל"ל כללא לא פתחי' בעביר' שבני אדם רגילין בהן ולפמ"ש ניחא דקמ"ל דאלו עבירוח חמורו' הן בעיני העם. אך הא קשיא למה לא כתב הטור דלא פתחינן בהא דשמואל דאמר אע"פ שמקיימו נקרא רשע והרא"ש הביאו בפסקיו וברמזי'. וא"ל שזה נכלל במ"ש דאין פותחין בכבוד המקום לומר אלו ידעת שאתה עושה עבירה בנדרך ר"ל אפי' אתה מקיימו נקראת רשע. דא"כ קשה מאי קמ"ל בבבלי שם דלא פתחינן בהא דשמואל הא מתניתין היא דאין פותחין בכבוד המקום וי"ל:

הכל מודין בכבוד רבו וכו'. וקשה א"כ למה פליג ר"א בכבוד אביו ואמו הא הוקש כבודם לכבוד המקום וה"ה לענין מורא כמ"ש תוס' בב"מ דף ל"ב בד"ה כבד וכו' איש אמו ואביו

תיראו וכתיב את ה' אלהיך תירא ע"כ. והטי"ד סי' רכ"ח כ' אין פותחין בכבוד אביו שאין אדם חציף וכו' ומה"ט נמי אין פותחין בכבוד רבו. משמע דשניהם שוין. ולפ"ז בדברים שבינו לבין רבו פותחין. וליתא כיון דרבו דמיא לכבוד המקום אפי' בדברי שבינו לבין רבו אין פותחין. ואפשר לחלק דוקא דבר שבינו לבין המקום אין פותחין בכבוד המקום שזה נמנע שאין תועלת למקום ב"ה בעשיית המצות וכדאמרינן בסמוך וכ"כ הרא"ש בפסקיו משא"כ ברבו. אך בסוגיין משמע דאין לחלק וכי היכא דבכבוד המקום מספקא לן ה"ה בכבוד רבו ואזלינן לחומרא ולפמ"ש בקונט' דאיפשיט' בעיין אפשר דלא דמיין. וצ"ע להלכה:

אם אמר את כן וכו'. בבבלי גרסי' מאי אין נדרים אמר אביי א"כ אין נדרים ניתרים יפה ורבא אמר. א"כ אין נדרים נשאלין לחכם. נראה דבהא פליגי אביי סובר דחכמים א"ל לר"צ א"כ אין נדרי' וכגירס' הרא"ש והר"ן שכתבתי בר"פ. וא"ל דבזה ר"א מודה שאין נדרים ניתרי' יפה שאין אדם מעיז נגד כבוד המקום. ורבא סובר שדברי ר"צ הם וה"ק ליה ע"כ לומר לכך אין פותחין בכבוד המקום דא"כ עקרת פ' נדרים שכל א' יתיר לעצמו בפתח זה כדפירשתי בקונט' א"כ אף בכבוד אביו ואמו אין פותחין דא"כ עקר' פ' נדרים והיינו דפריך התם מהא דמודי' חכמים וכו' דאף לדברי חכמים קשיא דהנך נדרים שבין אביו לבינו יתיר לעצמו בלא חכם ומשני כיון דכל נדרים צריכין היתר חכם בהנך שבינו לאביו דמיעוטא דמיעוט' נינהו לא נעקרה פ' נדרים. ובזה מיושב כל מה שהקשו הראשוני' ז"ל בסוגי' זו ע"ש:

א"ר ינאי כל השומע ליצרו וכו'. פי' הי"מ ומשני ר' ינאי כל השומע וכו' ואם נשבע לעשות כאלו כגון לקרוע בגדיו בחמתו שייך לומר פותחין בכבוד המקום שהעושה אותן כעובד ע"ז ע"כ. ואין נראה דהא דר' ינאי מילתא באנפי נפשא היא וכ"מ בבבלי פ"ד נדרים. ועוד אפילו בכה"ג אינו בינו לבין המקום כדמשמע קרא אם צדקת וכו' דאיירי בכל המצות עשה ולא תעשה. ונ"מ לדידי' ה"ל בעי' דלא איפשיט' ומספיקא מחמרינן ולפירושי ודאי אין פותחין אפילו בכה"ג בכבוד המקום:

לית לך אלא כיי דמר ר"י וכו' פי' הי"מ לית לך מימר שפותחין לכל נדר כדר' יונתן אלא דוקא כדר' ינאי כשנשבע לעשות דברים שמחמת כעס דבהא שייך לומר דהוי כעובד ע"ז והתם שייך לומר הנודר כאלו בונה במה ע"כ ואין נראה דבבבלי שם משמע דכל נדרים מחמת כעס הן באין ועוד קשה הדרא קושיא לדוכתא ע"ז בסקילה ונדרים אפילו לעשות דברים שמחמת כעס אינן אלא בל"ח לכך נ"ל פי' בקונט' עיקר ול"ק דאע"ג דהנודר מחמת כעס כעובד ע"ז לאו כע"ז ממש הוא אלא סוף שבא לידי כך כדפירשתי בקונט':

לא ידעין אין משום דהוא חשש וכו'. פי' הי"מ כלומר מה שהי' מקיימו ואינו סומך בהתרתו מפני שהי' חושש שהמתיר אינו בקי בפתחי היתר ואולי לא היה פתחו כדאי להתיר ומה שהיה מתירו מפני שאין יצה"ר תאב וכו' ע"ש ותימא אף שאין החכם הי' בקי בפתחי היתר מ"מ ר"י ודאי שהיה בקי בהן ועוד משמע מדבריו דלאו ספיקא הוא ובכמה מקומות בירושלמי מבואר בדבר שהוא מסופק אומר תרי זימני ולא ידעין והרב השמיט ולא ידעין תניינא ואינו נכון. וא"ת לפי' בקונט' למה לא לקח ר"י שלשה הדיוטות שאף הן מתירין הנדר וי"ל קסבר ר"י במקום שיש מומח' אין ג' הדיוטות יכולין להתיר:

ר"י כד לא הוה בעי למידין אמר עיני כהייא וכו'. וקשה למה תלה הדבר כשלא רצה לדון הא מדינא אסור שהרי היקישא הוא וי"ל ר"מ הוא דסובר מקשינן ריבים לנגעים ורבנן פליגי עליה א"נ י"ל אפילו ר"מ מודה דלאו לכל מילי הוקשו ריבי' לנגעים וכן מפורש בבבלי בסנהדר' פ"ד דף ל"ד ור"מ האי ושפטו את העם בכל עת מאי דריש ביה אמר רבא לאתויי יום מעונן דבנגעים אסור ובריבים מותר וה"ה מי שעיניו כהות ע"ש:

א"ל אלו היית יודע דאנא מצטער וכו'. וקשה הא פליגו רבנן עליה דר"א וסברי דאין פותחין בכבוד אביו ואיך סמך על פתח זה להתירו ועוד הא ר' ינאי אבוה דר' מנא הוי ונראה בכמה מקומות דרבו היה ולכ"ע אין פותחין בכבוד רבו כדאמרי' בר"פ וי"ל דוקא בשהזכיר לו כבוד אביו וכ"מ בש"ע סימן רכ"ה:

מה אנן קיימין אם באומר הנייתי על אבא וכו'. וקשה מאי פריך מהא דר' יונתן הא אפשר שלא ישתה ויהא אביו מותר בהנאתו וכה"ג פריך בבבלי ר"פ המדיר. ובטי"ד סימן רכ"ח כתב אבל פותחין בדברים שבינו לבין אביו ואמו כגון אם הדירן מנכסיו פותחין לו לומר אלו ידעת שאתה חייב במזונותיהן לא היית נודר ע"כ וכ"כ בש"ע שם סי"א. וקשה הא משמע כאן שאין הנדר חל כיוון דמשועבד ליה וכדפירשתי בקונט' וכ"ה בבבלי ר"פ המדיר ואפשר לומר דהתם מתנאי כתובה הוא ודאי אין הנדר חל והא דאר"י כופין את הבן שיזון את האב היינו ממצוות כבד וכיון שהנדר חל על דבר מצוה חל נמי לאסור אביו מנכסיו. והא דפריך הכא מר"י ה"פ דה"ל לפתוח כהא דר"י ולמה לי' למימר אלו היית יודע דאנא מצטע' וניחא נמי קושייתי הראשונה:

הלכה ב

ועוד אר"א פותחין בנולד. כ' הר"ן אע"ג דאפסקי' רבנן למלתי' וכה"ג דייק הש"ס בפ' עושין פסין שאני הכא דהוי להיתירא וכו' ע"ש. וקשה דבביצה דף ל"ד דחו רש"י וש"פ תירוץ זה ע"ש ונ"ל דל"ק להו ממתני' דהכא דכיון דהדר תני ומודים חכמים לר"א וכו' ה"ל כאלו תנא דינא דר"א כולו ושייך שפיר למיתני ועוד ונכון הוא:

ר"א מתיר וכו'. כתב הר"ן משום דנקט בבי טובא הדר ותני דבכולהו ר"א מתיר וחכמים אוסרין ע"כ ול"נ כיון דהפסיק בבבי טוב' ור"מ פליג עלייהו ודעת שלישית היא בדברים שהן כנולד לכך הדר ותני פלוגתייהו. ולפי הגירסא בסיפא וחכמים מודין לו ניחא כפשטא דתני תחלה דברי חכמים ואח"כ דברי ר"מ:

וכי מתים היו וכו' אלא שירדו מנכסיהם. וקשה הא אמרי' בסמוך דעניות לאו נולד הוא שהעניות מצוי' וע"ק למה ליה למידק וכי מתים היו אדרבה אם נאמר מתו ממש טפי איכא למידק דפותחין בנולד דמיתה לא שכיחא לכך נראה דה"ג ורבנין וכי מתים היו וה"פ דפריך לרבנן ונילף ממשה ומשני וכי מתים היו וכו' אלא שירדו מנכסיהם א"כ ליכא למילף מהתם דעניות מצוי' ולאו כנולד הוא. וכתב הר"ן דליכא למימר שנעשו סומין או מצורעין שאף הן חשובין כמתים דהא כתי' במחלקתו של קרח העיני האנשים ההם תנקר וכתיב בקרב המחנה ומצורע טעון שילוח ע"ש. וקשה דלמא באותו זמן היו סומין ומצורעין ונתרפאו אח"כ בדרך הטבע ונראה דסומין ומצורעין ליכא למימר דלאו פתח הוא שהרי איכא למיחש אולי נתרפאו כאשר הי' באמת לפי סברא זו אבל אחרי שנתבזו בעניות ליכא למיחש מידי:

אר"ז הכין הוה צריך וכו'. בבבלי בנזיר דף ל"ג גריסי' א"ר יוסף אי הואי התם ה"א להון הכתיב היכל ה' וכו' פירש"י להני דאמרי דמי שנזר לאחר החרבן אינו נזיר משום דהוו סבורין דהוי קאי ה"א להו ואמאי לא ידעין דליחרב ע"כ וקשה הא הני שנדרו לאחר החרבן משום נדר בטעות התירו ולא בפתח וחרטה ותו' פירשו ר"י לא בא להתיר להם בפתח זה אלא להוכיח' למה לא זכרו פסוק זה ע"ש ואין לשון הש"ס משמע כדבריהם דמסיק ואכתי מי ידעין בהי יומא מ"מ ראוי להוכיחם על שהכניסו עצמם בספק הזה. לכך נראה דר' יוסף כר' זעירא דה"ל לפתוח בזה לא הייתם יודעים שניבאו נביאים ראשונים ומאן דמשני וכי יודעין אימתי כר' הילא ואני תמה שלא יראו דברי הירושלמי. והדברים ברורים:

אלו עשאן לשם חולין וכו'. כתב מהרי"ל בתשו' סימן קכ"א בשם אגודה אין לקנות מעילין שנשתמש בהן הדיוט לתשמיש קדושה ויליף ליה מדדרש מה מזבח שלא נשתמש בהן הדיוט אף עצים וכו' ואע"ג דנהגי עלמא לעשות מפות ופרוכת מבגדי' ישנים לאו מר ברי' דרבנא חתים עליה ע"כ והובא בש"ע א"ח סי' קנ"ג סכ"א. ומסוגיין משמע דשרי דהא מדמי מפה לבה"כ ובה"כ ודאי אפילו לכחתלה שרי לעשות מחצר בה"כ כדמשמע מתני' וכן משמע בש"ע ס"ח וצ"ע לדינא:

הלכה ה

א"ר בא אע"ג דתימר וכו'. בבבלי משני ה"ק אפילו אתה מוכר שער ראשך ואוכל. משמע דסובר הבבלי דאין אומרים לו לגבות ממטלטלי. וקשה ממתני' דכתובות דמייתי בסמוך. משמע דאמרי' לו דאל"כ למה לי טעמא שכולן צריכין שבועה הא אפי' אין אומרים לגבות מן המטלטלים כ"ש שאין מוציאין מיד הנפקד או מיד הלוה ועיין בר"ן בפרקין וצ"ע:

הלכה ו

עד שבא ר"ע ולימד וכו'. פי' מקרא דכתיב ככל היוצא מפיו יעשה אם כולו קיים ה"ז נדר ואם לאו אינו נדר וכ"מ בריש מכלתין (דף א). מיהו מ"ש התי"ט דלימד לא משמע דמסברא נפקא אלא מקרא ע"ש. תמהני הא תנן פ"ה דמ"ש עד שבא ר"ע ולימד פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות פטורים מן הביעור והתם סברא הוא דקאמר הכי שלא מצינו לו מקרא מן התורה וע"ש בר"ש. ואף כאן מסברא הוא דקאמר הכי דקרא איכא למידרש כל דהו ועיין בפסחים דף ס"א בבבלי ובחידושי שם ואין להאריך:

לזה קרבן ולזה קרבן. פירשתי בקונט' דסתמא כר"ש וכ"ה בבבלי מאן תנא אמר רבא ר"ש היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד. וקשה אדדייק מסיפא כר"ש נידוק מרישא איפכא דתנן שאיני נהנה לזה ולזה וכו' משמע דוקא בוי"ו הוא דהוי כללא הא אמר לזה לזה בלא וי"ו הוי פרטא וכרבנו דר"ש דלר"ש ה"ל למיתני ברישא רבותא טפי לזה לזה הוי כללא. ובזה י"ל דברי הרמב"ם שפסק כת"ק דר"ש ועיי' בחידושי ודברי הר"ן קשיין אהדדי דבפרקין דף ס"ו כתב לענין הלכה קיי"ל כר"ש דאפילו לזה לזה כללא הוא ולעיל דף כ"ז פסק דקיי"ל כמ"ד לזה לזה פרטא הוא וצריך היתר לכל אחד וצ"ע:

הלכה ח

לא מפני וכו' קצרה ונעשית ארוכ'. קצת קשה למה אין פותחין בקצרה ונעשית ארוכ' הא לאו נולד הוא שהרי שכיח הוא שקטן גדול יהי' ומפורש לעיל דבר דשכיח לאו נולד הוא וי"ל:

אלא שהנדר טעות. וקשה לשמואל דמוקי לעיל והא דאר"מ יש דברים שהן כנולד וכו' משום נדר טעות תרי זימני נדר טעות למה לי. וקושיא זו כבר מקשו לה בבבלי ואסיק בקשיא. וכתב הרא"ש אף להגורסי' במתני' דלעיל ואין חכמים מודים לו ליכא לשנויי דאתי למסת' כרבנן דבלא"ה יחיד ורבים הלכה כרבים ועוד בהיתה לבנה מודה ר"מ דלא שייך למגזר אטו כעור' כדגזרי' הכא מת אטו לא מת ע"כ. ודבריו תמוהים כיון דקיי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו איצטרך למסתם דהלכה כתכמים ותירץ השני נמי קשיא

לי אי הלכתא כר"מ א"כ היא גופא קמ"ל דמודה ר"מ בהיתה לבנה ולא גזרינן. מיהו לפי הגירסא שלפנינו וחכמים מודים לו ודאי קשיא דלכ"ע אפילו במת מותר ולא גזרינן אטו לא מת כ"ש בהיתה לבנה. דמותר וי"ל שמואל לד"ה במת גזרינן ואסור א"כ איצטרך סיפא לאשמועינן היתירא בהיתה לבנה. ונראה דלכך אסיק בבבלי דברי ר"י בקשיא ולא בחיובחא דאיכא לשנויי כדשנינן. אלא דקשיא ליה הלכתא אהלכתא למ"ד משמיה דר"י הלכה כסתם משנ' וקיי"ל הלכה כר"מ בגזרותיו:

מעשה באחד וכו'. בקונטר' פירשתי חסורי מחסר' וכו' וכ"ה בבבלי ומסיים שם אפילו קצרה ונעשית ארוכה. וקשה הא בקצרה ונעשית ארוכה ודאי ליכא למימר דהיתה ארוכה מעיקרא ולמה לא יהיה כנולד ואפשר דסובר ר"י קצרה ונעשית ארוכה שכיח הוא וכמ"ש בסמוך בחו' בד"ה לא מפני וכו' א"נ י"ל שאף מה שמתגדלת אח"כ כבר הוא בכח האדם הקטן אף שאינו בפועל והראשון נראה עיקר:

עשה לה שן של זהב משלו. בבבלי סוף מס' מ"ק גרסי' כשמתו בניו של ר' ישמעאל דרש ר"ע ומה אחאב שלא עשה אלא מצוה אחת כך בניו של ר' ישמעאל עאכ"ו. וקשה וכי אחאב לא עשה אלא מצוה א' הא אמרי' אחאב שקול היה ונ"ל באמת לא עשה אלא מצוה א' ואפ"ה הוה שקול דאמרי' בפ' חלק אחאב וותרן בממונו היה ומהנה ת"ח מנכסיו וכיפרו לו מחצה. אלא לפ"ז קשיא א"כ לאו ק"ו מעליא הוא מאחאב. ולפום סוגיין ניחא שאף ר' ישמעאל וותרן בממונא היה ושפיר אמר דראויין בניו להספידן שלא מתו בעונו כי אם בעון הדור שהרי ר"י וותרן הוא כמו אחאב מלבד שאר מצוותיו כי רבו עד בלי מספר:

הדרן עלך פרק ר"א

פרק י

הלכה א

ונדריה עליה לרבות את הנדרים שבא בידה מבית אביה. בבבלי דף ע"א גרסי' מנלן דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לארוס ראשון אמר שמואל ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר. וא"ת הא איצטרך עליה לנדרים שבאו בידה מבית אביה שאביה ובעלה מפירין אותן וי"ל דדייק ליה לשמואל מדכתיב ואם היו תהיה דמשמע הויות הרבה לעולם אביה ובעלה האחרון מפירין כל נדריה שהיו עליה כבר וכן מפורש לקמן בפרקין. אך קשה א"כ מאי פריך התם בבבלי לשמואל ואימא ה"מ שלא נראו לארוס ראשון אבל נראו לארוס ראשון לא מצי מיפר ומשני עליה קרא יתירא הוא. ש"מ

דלאו מכפילות דהיו תהיה קדריש שמואל. ופליג אירושלמי בתרתי דיליף הארוס מיפר בקודמין מדכתיב ואם היו תהיה וכו' אשר אסרה דמשמע לשעבר וכמ"ש הרא"ש שם א"נ קסבר שמואל דל"צ קרא דדוקא בעל מיעטו קרא שאין מיפר בקודמין שאין לאב חלק בו משא"כ בארוס וכמ"ש הר"ן דף ס"ח ע"א בד"ה מוקי לה וכו'. ואם היו תהיה איצטרך ליה לכדרבה דמקשי' קודמי הוי' שניי' להוי'. ראשונה כמפורש שם דף ע'. וניחא לפ"ז דלא פריך שם דף ס"ח לתדר"י דיליף מבין איש לאשתו וגו' שאביה ובעלה מפירין נדריה עליה למה לי כדפריך בסמוך לר' לעזר דאיצטרך ליה לכדשמואל. אך תירוצו של הרא"ש תימא שהרי גם בנדרה בית אביה ובי' אישה כתיב אשר אסרה והני ודאי לאו בקודמין איירי. גם מדברי הר"ן והרא"ש דף ס"ז ע"ב בד"ה ומיניה וכו' משמע הא דאין ארוס מיפר בקודמין מעליה יליף ליה. גם מדקשיא ליה להר"ן דף ס"ח ע"א בד"ה מוקי ליה וכו' לתדר"י מנ"ל שהארוס מיפר בקודמין משמע לרבה ניחא דיליף מעליה ע"ש. וקשה הא דקאמר עליה קרא יתירא הוא. גם עיקר קושיתו של הר"ן לתדר"י תמיהא לי דאע"ג דמוקים קרא דאם היו תהיה לאיש לכדרבה מכל מקום עיקר קרא בארוס איירי ואייתר עליה ללמד שמיפר בקודמין וצ"ע:

תני בשם ר"ל אם היו וכו' בבוגרת הכתוב מדבר. וקשה לפ"ז מאי פריך בבבלי דף ס"ח ולתדר"י אם היו תהיה לאיש מאי עביד ליה לישני דאיצטרך לכדר' לעזר וי"ל דהבבלי לשיטתו דבדף ע"ג מוקי אביי לטעמיה דר"א משום דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת ולאו מקרא יליף ליה. אך קשה דלקמן בפרקין משמע דר"א מסברא קאמר דבוגרת הארוס מיפר לה דאמרי התם מיסבר סבר ר"א במזונות הדבר תלוי וכו' וי"ל:

קשיא על דר' לעזר. בקונט' הגהתי וקשיא על דרבנן. דליכא לפרושי דקשיא לר"ל למה לי קרא הא סברא הוא שהבעל מיפר בבגר דכיון שבגרה כבר יצאה מרשותו דודאי צריך קרא דסד"א כיון שלא נכנסה עדיין לרשות הבעל אף הוא לא יפר:

יתומה שמת אביה מי מיפר לה הבעל מיפר. כתב הרשב"א בתשו' סימן תקס"ז ואם נתארסה ואין לה אב אין הארוס יכול להפר. ומביאו בש"ע סימן רל"ד ס"ה ותימא הרי מפורש כאן שהארוס מיפר נדרי יתומה. ומ"ש הש"ך שם דלעול' אין הארוס מיפר אלא בשותפות ואפי' מת האב אחר שנתארס' דינא הכי כדלקמן ס"ט ע"כ דברי תימא הם מאי אפילו דקאמר דודאי כשמת האב לאחר שנתארסה גרע שכבר נראו לאב ועוד אפילו בנדרים שנדרה לאחר מיתת האב כל שנתארסה בחיי האב אין הבעל יכול להפר לבדו כיון שבשעת אירוסין לא היה ראוי להפר בלא שותפות דבעל אבל אם מת האב קודם אירוסין מיד כשנתארסה נכנסה לרשות הבעל להפר נדריה ולפ"ז אין שום ראיה מהא

דאמרי' בבבלי דף ס"ח ע"ב שאין הבעל מיפר אלא בשותפו' היינו בשכבר היה ביניהם שותפות וכן משמע שם בברייתא וצ"ע:

וקשיא על דרבנן. בקונט' הגהתי. אך קשה הא איצטרך ואם בית אשה נדרה ללמד שאין הבעל מיפר בקודמין וי"ל לפי מאי דמסיק קסבר ר"א דבשקידשה כשהיא בוגרת הבעל מיפר נדרים שהיו עליה כבר א"כ כ"ש נשואה דכבר יצאה מרשות האב ונכנסה לרשות הבעל. אך לפמ"ש בקונט' בד"ה מה מקיים ר"ל וכו' קשיא. וא"ת מאי קשיא ליה לר"ל הא איצטרך קרא בנשואה דאפילו בנערה הבעל לחוד מצי מיפר דבארוסה דוקא בוגרת יכול להפר ולא נערה וי"ל זיל בתר טעמא למה הארו' מיפר בבוגרת משום שיצאה מרשות האב כ"ש בנערה ונשוא' וכמ"ש:

אית ליה כולה מתמן. כתב הר"ן דף ס"ח לתדר"י דיליף מן בין איש לאשתו וכו' שאביה ובעלה מפירין נדריה מנ"ל שאינו מיפר אלא דברי' שבינו לבינה ואפשר דתרתי שמע מיניה. ותימא למה כתב בדרך אפשר הלא מפורש בסוגיין דר"ל דס"ל כתדר"י אית ליה דתרתי שמעי' מיניה. ונראה דחד' דריש ממשמעות' ואידך מיתור' וכמ"ש בקונט' ועיין בר"ן דף ס"ח:

לא על הדא אתאמרית וכו'. בבבלי משני כי איצטרך ליה בשהפר א' וקיים א' וחזר המקיי' ונשאל על הקמתו וכו' ע"ש. ולא ניחא ליה לשנויי כדשנינן כאן. דגירסת הבבלי אבל דברי ב"ה אין יכול להפר. א"כ אפילו בלא הקמה דבעל אינו יכול להפר וה"ל משנה שאינה צריכה. ולא ניחא ליה לש"ס למוקמי סתם מתני' כב"ש:

פשיטא הדא מילתא וכו'. בבבלי מיבעי' ליה אם היפר הבעל ולא האב אי לוקה ופשיט דאינו לוקה מדקאמרי ב"ה דהאב מיקלש קליש ה"ה בארוס ע"ש. וקשה מאי מדמי ארוס לאב שאני אב דאם מת הבעל מתרוקן לו הרשות וי"ל קסבר הבבלי כיון דאם לא מת סופה להנשא ומתבטל רשות האב לגמרי א"כ רשות שניהן שוה:

מיתה כהפרה היא. בקונט' הגהתי מיתה כהקמה היא. וא"ת הא תנן לקמן אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ואס"ד מיתה כהקמה דמי ארוס אחרון מי מצי מיפר נדרים דאוקים ראשון וי"ל דאיכא לחלק ביי מיתה לגירושין ודוחק. ועיי' בבבלי דף ע"ב:

מתני' אמרה כן אביה וכו'. וקשה מנ"ל דמתני' איירי בשהפר האב ואח"כ נתגרשה דלמא בשלא הפר איירי מתני' אבל בהפר האב דמיקלש קליש לנדרה אין בהנשאר כח להוריש לארוס האחרון. ודוחק לומר דאתיא כמ"ד בסמוך יש מיתה בהפרה והאב מיגז גייז א"כ לעולם יכול להוריש האחרון וי"ל אע"ג דאיקלש לנדרא כיון דהארוס האחרון כרעיה דהראשון הוא מצי להפר ועיין בר"ן ורא"ש דף ע"א:

הלכה ב

הוון בעי מימר בשלא הפר האב וכו'. עיי' בקונט'. וא"ת כשהארוס מיפר חלקו מאי נתרוקן רשות לבעל דקאמר וי"ל דה"ק אף שמת האב לא נתבטל רשותו וא"ת ק"ו הוא למה בשלא היפר האב לא נתרוקן רשות לבעל כ"ש כשהפר האב דאיקלש נדרא וי"ל קסברי האב מיגז גייז וכיון דכבר נתבטל המחצ' אמרי' נתרוקן רשות לבעל:

הדא אמרה אפילו לא היפר האב וכו'. עיי' בקונט'. וא"ת דלמא לכך צריך הבעל להפר עד שלא תכנס לרשותו שאין הבעל מיפר בקודמין דכתיב ואם בית אישה נדרה וי"ל דלא מוקמי' קרא אלא שאין הבעל יכול להפר לחוד בקודמין אבל הכא שכבר היפר האב אס"ד בשהפר האב ומת נתרוקן רשות לארוס כ"ש לבעל ממש:

נשמעינה מן הדא נדרה והיא ארוסה וכו'. וא"ת שאני התם דאיכא בעל האחרון אבל להאב לחוד לא נתרוקן הרשות בשלא הפר הבעל וי"ל אס"ד שאין להאב רשות להפר לחוד ולא קרינן בה בנעוריה בית אביה אף עם בעלה האחרון לא היה לו להפר שכבר נאסרה שעה אחת. ויש ראיה לזה מהא דאמר בבבלי ר"פ בנשאל על ההקמה ע"ש בגמרא ובר"ן:

עד כדון בנדרים וכו'. עיין בקונט'. וא"ת מנ"ל דביתומה אין הארוס מפר נדרים שנדרה עד שלא תתארס דהא הארוס מיפר בקודמין וי"ל ע"כ לומר שאינו יכול להפר דלא עדיף ארוס מבעל ממש שאינו יכול להפר בקודמין כדכתיב ואם בית אישה נדרה אלא בשותפתי' דאב קזכה בהן וכיון שמת האב ודאי דאין הארוס יכול להפר. ואפשר לקיים הגי' שלפנינו דה"ק דוקא נדרים שנדרה משנתארסה שלא היו ראוין לאדם אחד להפר אותן אבל נדר' עד שלא נתארסה שאלו נדרים מעיקרא היו ראיי' לאדם אחד להפירן אף עכשיו חוזרין להתירן ור' יוסי כיון שכבר נראו לאב ולארוס להפר אין לחלק ודוחק וגירסתי שבקונט' נראה עיקר:

הלכה ג

היו תהיה אפי' מאה הויות. וא"ת מנ"ל לר"א הא שאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה דהא מוקי לקרא ואם היו תהיה לרבות בוגרת וי"ל דרבוי הויו' יליף מהיו לחוד וכמ"ש בקונט' ותהי' לרבות בוגרת. וכה"ג מצינו בב"מ פ"ב דדרשי' מהשב אפי' מאה פעמים ותשיבם לרבות אפי' השבה דלאו מעליותא כגון לגינתו ולתורבתו ועיי' בתי"ט שם משנה ט'. ובבבלי בפרקין דף ע"א גרסי' מנ"ל דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לארוס ראשון אמר שמואל א"ק ונדריה עליה האי עליה קרא יתירא הוא למדרש נדרים שהיו עליה כבר. וקשה ל"ל עליה תיפוק ליה מדכתיב היו וכדדרשינן כאן והאי דרשא רווחת היא

בכולא תלמודא וא"ל דאיצטרך עליה דמיפר אפי' נדרים שנראו לארוס ראשון דודאי לנדרים שלא נראו לארוס ראשון לא צריכין קרא מ"ש ראשון משני וצ"ע:

הלכה ד

עד שלא היתה בתו יוצאת מאצלו. מדנקט האי לישנא ולא תנן עד שלא תינשא משמע דברשות הדבר תלוי ואע"פ שלא נישאת הבעל לחוד מיפר. וזה סייעתא גדולה לדעת האומרים שמסורה לשלוחי הבעל ככנוס' היא אף להפרת נדרים וכמ"ש הב"י בי"ד סימן רל"ד. ועיין בתי"ט. וכן משמע לשון המשנה בסיפ' וחכ"א אין הבעל מיפר עד שתיכנס לרשותו. מיהו בירושלמי בכתובות דף י"ז ע"ב מפורש דאין מסירה ככניסה להפרת נדרים. ועמ"ש שם בתוס'. בד"ה ר"ל וכו'. ונראה שע"ז סמך הטי"ד שם וכתב דמסירה לאו ככניסה. ודלא כמ"ש הב"י שם ע"ש:

וכן הבעל עד שלא וכו'. עיין בקונט'. וקשה מנ"ל שאין הבעל מיפר בקודמין שכבר היפ' האב ואי משום דכתיב ואם בית אישה נדרה דלמא קרא לא איירי אלא בנדרים שלא הפר האב שאין הבעל יכול להפר אחר הנישואין שאז אין האב יכול להפר אבל נדרים שכבר היפר האב בעודה ארוסה יכול הבעל להפר חלקו אפי' לאחר הנישואין וכן הדעת נותנת שהרי עלוי עלי' הבעל בנישואין שנדרים שנודרת אחר הנישואין מיפר לבדו. וטפי קשיא קושיא זו אהא דאמרי' בבבלי בר"פ דף ס"ז ע"ב אימא אם בית אשה נדרה שאין הבעל מיפר בקודמין ומשני ימיני' ארוס מיפר בקודמין אלא לאו משום שותפתי' דאב ופי' הרא"ש תיקשי לך ארוס מיפר בקודמין ובעל אינו מיפר בתמי' וכו' ע"ש. ומאי קושיא הא חזינן דעדיף הארוס לענין שותפות האב דמיפר בקודמין וכשנשאה אף שכבר הפר האב אין הבעל יכול להפר אפילו חלקו ויש לחלק וצ"ע:

קידש אשה ע"מ לזון וכו'. וא"ת אם כן אם פרנס לה אחר יהא מיפר נדריה וזה לא שמענו מעולם וי"ל דה"ק ר"א היא נודרת ע"ד אביה וע"ד בעלה מיהו אינה סומכת דעתה אלא על זה שזן אותה יהיה אביה או בעלה ועיין בר"ן דף ע"ג ע"ב:

דברי חכמים אריב"א וכו'. וקשה הא מתני' היא וחכ"א אין הבעל מיפר וכו' וי"ל דסד"א חכמים מוסיפים על דר"א דלאו במזונות לחוד תליא מילתא אלא אף בכניסת רשות ונפקא מיניה אם אביה זן אותה לאחר הנישואין אין הבעל יכול להפר לבדו קמ"ל דטעמא דחכמים שאין הדבר תלוי כלל במזונות ונכון הוא:

הלכה ה

ע"ד דר"ע מי מיפר לה. כתב הר"ן דף ע"ה ע"א בד"ה כשם וכו' ומסתפקא לי כיון דיבם לא מצי מיפר אב במקום יבם מן האירוסין אי מצי מיפר אי לא ולא ידענא אכרעותא

וכו' מיהו נ"ל דנדרים שנדרה בבית אביה או בעודה ארוסה מצי מיפר לה וכו' מיהו נדרים שנדרה ברשות יבם אכתי מספקא לי וכו' ע"ש. ותמיהא לי שפשיט מדנפשיה ולא ראה שספיקו בעיא דלא איפשיטא בסוגיין. גם הראיה שהביא הר"ן מדב"ש ע"ש. לא ברירא לן דהשתא דקיי"ל שהארוס האחרון מיפר נדרים שנראו לראשון וביבם ספיקא הוא איך יפר האב לבדו ולא דמיא להא דב"ש. וגדולה מזו אני תמה ממ"ש הרמב"ם פי"א היתה יבמתו נערה מאורס' לאחיו ואביה קיים אין היבם ואביה מפירי' נדריה כאחת אלא האב לבדו מיפר כל שתדור ואפילו עשה בה היבם מאמר אינה כנער' המאורסה ע"כ. ובלי ספק שלא זכר הר"ן דברי הרמב"ם אך גם על הרמב"ם קשה מסוגיין דמיבעי' לן הך מילתא. ואפשר דהרמב"ם לא קאמר אלא בשלא עשה בה מאמר אבל משעשה מאמר מודה שאין האב מיפר. אך בדברי הטור סימן רל"ד מפורש בהיפך שכתב ואפילו יש לה יבם שזקוקה לו ועשה בה מאמר מיפר האב לבדו וצ"ע:

אפילו אשם תלוי אין לה וכו'. וקשה הא רישא דברייתא ימים שבינתיים בעלה זכאי במציאתה ובהפרת נדריה כללו של דבר ה"ה כאשתו לכל דבר דר"י רמ"א בעילתה תלוי משמע דאף הפרת נדריה תלוי' וי"ל:

הלכה ו

משנכנסה לרשותך. בבבלי גרסי' משבאת לרשותו. וכתב הר"ן היינו משקדשה והיינו לישנא משבאת דאלו נשואין בלשון כניס' מדכר להו תנא כדתנן עד שתכנס לרשותו ע"כ ומסוגיין מבואר בהיפך דאף קידושין בלשון כניס' מדכר ליה:

אמר לו אבל. בתוספתא הגירסא א"ל אבל אלו היית בימי ר"א בן ערך והשבות תשובה זו. וגירסא נכונה היא דא"ל כיון דס"ל לר"א בן ערך דמאמר קונה קנין גמור ודאי דדינה כנערה מאורסה. וגירס' שלפנינו אי אפשר לקיימה דבירושלמי פ' ב' דיבמות (דף ה') גרסי ר"א בן ערך אומר המאמר קונה קנין גמור ביבמה מ"ע דר"א ולקחה לו לאשה הרי היא כקידושי אשה. וא"ת אי ס"ל לר"י מאמר קונה קנין גמור א"כ אפי' בשני יבמיך נמי וי"ל כדמשני בבבל מי איכא מידי דכי אתי אחוהי אסר עליה בביאה או בגיטא ומופר:

הלכה ז

והרי המקוה יוכיח. וקשה שאני מקוה שאינו מטהרתו למפרע שכל טהרו' שנגע בהם עד שלא טבל בטומאתן הן לכך אינו בדין שתטהר על העתיד משא"כ בהפרת נדר שעוקר הנדר מעיקרו כאלו לא היה נדר כלל וי"ל אף הבעל אינו מפר אלא מכאן ולהבא כמ"ש הרא"ש בפרקין בפסקיו והר"ן דף ע"ה ע"א בד"ה דאתפי' וכו' ע"ש. והרמב"ם כתב פי"ג מה"נ שאין האב והבעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מתחלתו ומפירו ע"כ. לפ"ז

הדרא קושיא לדוכתא דאיכא למפרך איוכיח שאמרו ממקוה וע"ק דבבבלי שם גרסי' איבעי' להו לר"א מיחל חלין ובטלין א"ד לא חלין כלל מאי נ"מ כגון דאתפיס אחרינא בהדין נידרא אי אמרת חלין הויא תפיסותא ואי לא חליו ליכא ממשא ואס"ד שהבעל והאב עוקר הנדר מעיקרו השתא אי כבר נדרה ותפיס אחרינא בנדרה כשהפר האב נתבטל השני כ"ש כשהפר האב קודם חלות הנדר. ואף לפמ"ש הלח"מ שם שהרמב"ם סובר שלענין זה הבעל מיגז גייז שאינו עיקר אלא מה שתלוי באשה אבל מה שתפס אחרינא בנדרה אינו עוקר ע"ש. מ"מ כיון שבהפר' עוקר הנדר ודאי דלא מהני תפיסתו דאחרינא. גם לדעת הרמב"ם קשי' קושית הר"ן שם בד"ה הא כדאיתא וכו' ומה שתי' הכ"מ שם אינו נוח לי שלשון הרמב"ם לא משמע כדבריו. ועוד אס"ד דסובר דהבעל מכאן ולהבא הוא מיפר לא ה"ל לפרש הא דאמרו פ"ד דנזיר בעל מיגז גייז היינו שאינו עוקר אלא מה שתלוי באשה לבד וכמ"ש הלח"מ שם אלא ה"ל לפרושי כפשט' דמיגז גייז מכאן ולהבא וצ"ע:

הלכה ח

נשתתק וחזר לדיבורו וכו'. תמהני שלא ראיתי בהפוסקים דין זה דנ"מ טובא לרבנן דקיי"ל כוותייהו:

תיפתר ד"ה בתחלת ליל שבת. קצת קשה למה דחק להעמידה ברגע ראשונה דלילי שבת לוקמי בששמע בע"ש וכלין כ"ד שעות בשבת. ואם נאמר דאמתני' קאי נדר' בליל שבת היינו בתחלת ליל שבת קשיא סיפא דתנן נדרה עם חשכה וכו' דודאי כרבנן אתיא ולא כריב"י:

והזקן אומר אין כאן נדר. כתב הר"ן ריש דף ע"ח וז"ל ובירושלמי משמע דחכם נמי מצי קאמר אין כאן נדר ע"כ וקשה מלשונו משמע דאף הבעל יכול לומר כן ומסוגיין משמע דדוקא החכם מצי למימר כן אבל לא הבעל וכן מפורש ברמב"ם ריש פי"ג מה"נ וכן מסתבר דהחכם העוקר הנדר מעיקרו יכול לומר אין כאן נדר מעולם אבל הבעל שמיפר מכאן ולהבא לא שייך לומר אין כאן נדר וצ"ע:

היך עבידא נדרה וכו'. עיי' בקונט'. מיהו קשה מאי קשיא ליה היך עבידא הא איכא לפרושי כפשטא אם יוכל לשאול על הקמתו ולהפר אח"כ. לכך נראה דל"ג היך עבידא א"נ שינוייא הוא וה"ק איך אפשר שישאל על ההיקם שאין הפרה אחר הקמה. מיהו בבבלי דף ס"ט מפורש א"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר. לכך נראה דל"ג ליה. וכ"מ מדברי הרשב"א והרא"ש והר"ן שהעתיקו דברי הירושלמי בסמוך נדרה האשה וכו' ולא העתיקו דברי ר' יוחנן ש"מ דמילתא באנפי נפשא היא. והר"ן כתב בדף

ס"ט דמיבעי' ליה לרבא אם יש שאלה בהפרה דאיתקושא אתקוש וכו' ובדף פ"ו ע"ב כתב דלאו לכל מילי איתקוש וצ"ע וי"ל:

נדרי עצמו הן. מכאן ראיה מבוררת לפירושי לעיל פ' השותפין וע"ש בתו' בד"ה אינו נשאל לזקן וכו'. ומן התימא על הכ"מ שתמה על הריב"ש מה ענין נדרי עצמו לכאן כיון שהוא עצמו לא נדר אע"פ שנהנה בהתרתו לא מיקרי נדרי עצמו ע"ש הרי מבואר כאן בהיפך. דע"כ לא פליגי ת"ק ור"י אלא בנדרים שבינה לבין אחרים אבל בנדרים שבינה לבינו שנהנה בהתרתו לכ"ע אסור וכל המפרשי' הרשב"א והרא"ש והר"ן מביאים דברי הירושלמי הזה להלכה ובסמוך לו הביאו סוגיא דהשותפין וצ"ע ועמ"ש בתוס' בסמוך:

ר"ח תני לה בשם חכמים. כתב הרשב"א פ' אלו נדרים בשם הרמב"ן הלכתא כר' יודה דהא ר"ת תני לה בשם חכמים וכ"כ הרא"ש בפסקיו. וקשה דמשמע מדבריהם דפשיטא ליה דסמכי' אהא דר"ת. וקשה כיון דמספקא ליה לירושלמי אי סמכי' אהא דר"ת איך פשיטא ליה להרמב"ן. וא"ל דה"ק ספק נדרים להחמיר וסמכינן אדר"ת לחומרא. אף שאין זה במשמע לשונם שבקיה דאיהו דחיק ומוקי אנפשי'. אך קשה הא חומרא דאתי לידי קולא היא שהנדרים חלים על דבר מצוה ואי ס"ד שאין הבעל הזקן יכול להתיר עוברת על המצוה ויש ליישב כיון דגוף ההיתר ספיקא דאורייתא אזלינן לחומרא ודוחק ומ"ש הרשב"א דבבבלי דף ח' פליג אירושלמי ע"ש ובר"ן שם נ"ל דהאי דרבינא איירי ביום שמעו אלא שרצה להתירו מטעם חכם ונ"מ שאם עברה על נדרה פטורה משא"כ בבעל שמיפר מכאן ולהבא כמ"ש הרמב"ם פי"ב אבל בירושלמי איירי שהקים או שלא הפר ביום שמעו הלכך מספקא ליה אי הוה כנדרי עצמו. ובזה י"ל מה שהקשיתי בסמוך בד"ה נדרי עצמו וכו'. עוד אני תמה על הרא"ש שכתב בפ"ק דמכלתין דברי הרא"מ בסתם דהלכה כרבנן דאדם מתיר נדרי אשתו ובפ' בתרא דמכלתין כתב דברי הרמב"ן בסתם דהלכה כר' יהודה שאין אדם מתיר נדרי אשתו. עוד כתב הרא"ש פ' הדר אם בני ביתו של תלמיד צריכים הוראה ושאלו לו איכא לספוקי אי שרי וכו' והדעת נוטה לאיסור ע"כ. ותימא למה לא פשט מסוגיא דפ"ק דמכלתין דף ח' דאמר ש"מ מדרבינא דתלמיד אסור למשרי נדרא במקום רבו. אע"ג דנדר דדביתהו הוי אפ"ה אסור ואין לומר דהתרת נדרים חמירי דא"כ מאי צריך להוכיח מהכא הא הלכה רווחת בישראל דתלמיד אסור להורות הלכה בפני רבו. ודוחק לומר דקמ"ל אפי' להתיר נדרים לבני ביתו. שאין לשון הש"ס סובל פירוש זה וצ"ע רב כל הני מילי דאמרן:

אין נשאלין נדרים אלא מעומד וכו'. כתב הש"ך סי' רכ"ח ס"ק ט' דהירושלמי איירי בפתח הוא דצריך מיושב ומעוטף אבל בחרטה מתירין מעומד ועכשיו שמתירין הכל ע"י

פתח צריך להיות מיושב ע"כ ותימא דהא מסקינן בסוף פרקין דאפילו בנדרים הקלים הניתרי' בחרטה צריך עיטוף מיהת ומיושב נמי צריך גם סותר דברי עצמו שכתב בסי' רמ"ו ס"ק י"א דהא דאמרי' בירוש' דשואלין הלכות מעומד היינו בזמן הבית ע"ש א"כ איך יליף מן הירושלמי הזה דמתירין נדרים מיושב. גם מ"ש דאינו אלא בזמן הבית ליתא דהא אמרי' בסוף פרקין ריב"ל התיר בפלונס ובריש פ' בתרא אמרי' ר' יוסי הוה מתעטף ויתיב ליה והנך לבתר חרבן הבית היו וצ"ע:

הדרן עלך פרק נערה מאורסה

פרק יא

הלכה א

ולא לשבועות. ותימא קרא ומתני' קשיא לרשב"ל קרא כל נדר וכל שבועת אסור לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו ובזקן כתיב איש כי ידור נדר או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו ודרשי' אבל אחרים מוחלין לו ש"מ שאחרים מתירין אפי' שבועות. מתני' דתנן לעיל בפ"ב זה חומר בשבועות מבנדרים ולא קחשיב הא שהבעל והחכם מפר ומתיר הנדרים ואין מפר ומתיר את השבועה. והיה נ"ל דרשב"ל איירי בשנשבע בשם הוא דאין הבעל והזקן מתירין וכן משמע מהא דקאמר ואתיא דרשב"ל כהדא דאיסי. ועיי' בבבלי דף כ"ב אלא דקשיא א"כ ה"ל לאפלוגי בשבועות דר"י סובר כל השבועות מתירין ורשב"ל סובר שאין מתירין אלא בשלא נשבע בשם גם סתימת לשון הש"ס לא משמע כן. לכך נ"ל דרשב"ל מפרש איסר דקרא היינו שאמר איסר ככר זה עלי שהוא לשון שבועה אבל אינו שבועה ממש וה"פ דקרא וכל שבועת אסר שאמר אסר בלשון שבועה וכ"כ תוס' בשבועות דף כ' ע"א בד"ה איסר וכו' ע"ש. וממתני' ל"ק די"ל דתני ושייר. אבל שבועה ממש אין הבעל מפר ואין הזקן מתיר. מיהו קשה דבפ"ק דף א' ע"ב מייתי ברייתא דתני בה מבטא זו שבועה איסר זו שבועה וי"ל:

א"ל איפופי ישראל ולא עללה לבייתך. בגליון פירש ונתחרט ולא התיר לו. ואינו מחוור ומ"ש בקונט' עיקר וכ"ה בבבלי דף כ"כ וע"ש בר"ן:

אר"י מאן תנא כביסה ר"י. וקשה מנ"ל דטעמא דר"י משום חיי נפש דלמא משום דדריש לכם לכל צרכיכם וכ"ה בבבלי בסוכה דף מ' וי"ל א"כ ה"ל להתיר גם משרה. ובבבלי שם הגירס' דפליג ר' יוסי נמי אמשרה ובבבלי בפרקין מפור' בהך ברייתא דר' יוסי אומר כביסתן קודמים לחיי עיר אחרת:

מנין שחיי העיר הזאת קודמין וכו'. וקשה הא כתיב וחי אחיך עמך ודרש ר"ע חייך קודמין לחיי חבירך אבל בבבלי בפרקין קאמר דקמיבעי' ליה מנ"ל שכביסתן קודם לחיי עיר אחרת ודרישׁ לי' מחיתם ע"ש. וא"ת הא נמי נילף מוחי אחיך עמך וי"ל אי מהתם דוקא חיות ממש אבל כביסה סכנת' בעלמא הוא ותדע דלאו כל מילי ילפינן מיניה דבב"מ ספ"ב תנן אבידתו ואבידת אביו אבידתו קודמת וקאמר בבבלי שם דכתי' אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לכל אדם. ולא ילף ליה מותי אחיך עמך. ועיין בטי"ד סימן תנ"א:

ויכוף לא כן אר"ה וכו. וקשה לוקמי מתני' בשאמרה הנייתך עלי אם ארחץ וכ"ה בבבלי דף פ"א ע"ב:

הלכה ב

ונדרה מן הרעה. בבבלי הגירס' ונדר' משניהם כאחת ופליג ר' יוחנן ואמר מיפר למתענה ואינו מפר לשאינו מתענה. וקשה נימא הואיל ואישתרי אישתרי כדאמרי' הואיל והותר לצרעתו הותר לקירויו וכ"ה בבבלי ביבמות דף ז' וכ"ש הכא דקרא משמע כדשמואל כמ"ש הר"ן בפרקין דף פ"ב ע"ש ויש לחלק:

חוץ מהנאת פלוני עלי יפר. וקשה הא נמי הוי עינוי נפש דהא תניא בכחובות דף ע"ב המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה ואפשר דאין זה נדרי עינוי נפש:

והתנינן קונם פירות חנוני עלי וכו'. קצת קשה למה לא פריך מרישא קונם פירות מדינה זו עלי וי"ל רישא איכא לאיקמי דאמרה כדמשני בבבלי וע"ש:

פתר לה כרבי יוסי וחלוקים עליו. מכאן ראי' לפסק הר"ן דף כ"ב ע"ב דהלכה כרבנן דשמואל כוותייהו ס"ל ודלא כי"מ דשמואל כר"י דא"כ צ"ל דפליג הבבלי אירושלמי. ולא ידעתי למה לא הביא ראיה מדברי הירושלמי:

הלכה ג

תני ובמעשר עני. בבבלי פריך ותנא דידן מ"ט לא תני מעשר עני ומוקי לי' כתנאי ע"ש וקשה אמאי לא משני מילתא דליתא בכל שנה לא קתני ומעשר עני אינו אלא בשלישי' ושׁשׁית. ועוד אפילו בשנת מעשר אינו נוהג אלא כשירצה בעל השדה:

באומר אי אפשי ליתן מתנות כל עיקר ותימא איך יטלו בע"כ הא תנן ריש תרומות התורם שאילו שלו אין תרומתו תרומה. וליכא לאוקמי בשכבר הפרי' א"כ יש לו בהן טובת הנא' ועוד הא דקיי"ל מתנו' כהונה ממון שאין לו תובעי' הוא אמאי כיון שאומר שאינה רוצה ליתן יכולים ליטול בע"כ. וי"ל דאיירי בשכבר הפריש אלא שקודם שנדר כבר אמר

שהוא אינו רוצה ליתן אותם רק שלוחו יתנם לכל מי שירצה א"כ אין בהן טוב' הנאה. אך קשה למה ליה באומר וכו' הא אפילו לא אמר נמי שהרי אינו יכול ליתנם לאדם אחר חוץ מכהנים ממילא צריך להניחם עד שיאבדו ואין לו בהן טובת הנאה וכ"ה בבבלי דף פ"ה:

המקדש בתרומות ומעשרות וכו'. כתב הרמב"ם פ"ה מה"א דטובת הנאה אינו ממון. ובפ"ז מה"נ פסק דכהנים ולוים אלו לא יטלו ש"מ דסובר טובת הנאה ממון ותירצו דקונמות חמירי דאפילו וויתור אסור במודר הנאה ע"ש בכ"מ. וקשה א"כ מאי פריך הש"ס מהמקדש על ר"י דלמא ר"י לא קאמר אלא בקונמות וא"ל ר"י סתמא קאמר דמשמע בכ"מ אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה. עדיין קשיא מאי קאריב"ח תדע לך שהוא בן. מאי ראי' מקונמות דלמא שאני קונמות דחמירי וא"ל א"כ כהנים ולוים אפילו בע"כ לא יטלו בקונמות י"ל כשנוטלי' בע"כ ליכא טובת הנאה וי"ל:

הלכה ד

רשב"ל אומר במותר מה' סלעים וכו'. עמ"ש פי' אע"פ בפירושי ובתו' שם בסוגי' זו ובתו' ר"פ מציאת האשה. ושם ביארתי שפירושי שבקונט' הוא המחוור. ונלאו כל אנשי חיל לפרש סוגיא זו והגיהו הרבה ונדעתי מ"ש ברור וצלול הוא ואין לזוז ממנו:

הלכה ז

טעמא דר"מ עילה הוא רוצה וכו'. עיין בקונט'. וליכא לפרושי דטעמו כדי שתדור ויקיים ויאמר אי איפשי באשה נדרנית ותצא שלא בכתובה. דהא אמרי' בסוף מכלתין דסבר ר"מ הוא נותן אצבע בין שיניה א"כ יש לה כתובה מיהו קשיא דבבבלי פריך דר"מ אדר"מ ע"ש אמאי לא משני דר"מ וחכמים בהא פליגי ר"מ סובר דהיא נתנה אצבע וכו' וכדמסיק בבבלי בכתובות פ' המדיר דהכי אית ליה לר"מ הלכך לא יפר דעילה הוא רוצה וחכמים סברי הוא נותן וכו':

הלכה ח

מאן תנא ולא ליך ר"מ וקשה הא מתני' נמי ר"מ דקא' אלא מה וכו' וכ"ה בבבלי וי"ל דמתני' לאו דוקא ואפי' אמר מה שתרצי עשי נמי לא קנה הבעל וכדאמר שמואל בבבלי ע"ש:

הלכה ט

היינו נדר ואיסר כאחת. עיי' בקונט' דלפ"ז אתיא מתני' אפי' כר"י וכן מוקי לה אבי בבבלי דף פ"ט ע"ש בר"ן בד"ה אפי' תימא וכו' ומן התימא על הר"ן שכתב דף פ"ד ע"א וכ"ח ר"נ מוקי למתני' כר"י וכו' ליתא דהא סתם לן תנא בהאי פירקא כר"ע דתנן אמרה

הריני נזיר וכו' ע"ש. איך שכח דאביי מוקי למתני' אפי' כר"י א"כ ודאי די"ל דר"נ כוותיה ס"ל וצ"ע. ומעתה א"צ לדחוק בפי' הירושלמי פ"ג נדר מיורדי הים וכו'. מיהו מ"ש שם דף ז' ע"א בד"ה תפלוגתא וכו' נראה שכיון הר"ן למ"ש בדף פ"ד ולא למ"ש דף פ"ט וליתא לקושייתי:

הלכה י

אר"י שתים הן וכו'. כתב הר"ן במתני' בד"ה תשע וכו' ורבנן לא מנו אלא הנך ג' וכו' אלא דר"י פליג כל חד מהנך תלת לשלשה ואמרו בירושלמי שאף ר"י לא אמרה אלא לחדד את התלמידים ע"כ בגירס' שלפנינו ליתא שר"י חלקן לתשע אדרבא משמע לר"י עשר נינהו וכמ"ש בקונט'. גם הא דאר"י אמר רב נמי ה"פ זי דברי ר"י דקסבר המשיא בתו וכו' עדיין היא נערה א"כ כללא נמי ארבע נינהו אבל לרבנן כללא אינן אלא תלתא:

הלכה יב

מה כן אר"מ ור"י כמשנה הראשונה וכו'. עיי' בקונט'. וקשה מנ"ל דלפי משנה האחרונה תצא שלא בכתובה דלמא א"ב דלמשנה הראשונה כופין אותו להוציא וכמ"ש המפרשים משא"כ למשנה האחרונה ולפ"ז אתיא כולא מתני' ככ"ע וי"ל דירושלמי מפרש למתני' כפשטא דרישא איירי בשלא הפר ביום שמעו לכך יוציא ויתן כתובה אבל כשהפר ביום שמעו מותרת לכל אדם (ועיי' בר"ן דף פ"ב ע"ב) ולמשנה אחרונה קנסו אותה שלא יפר אלא חלקו ותהא נטולה מן היהודים. והשתא כולא סוגיין מתפרשת יפה. מיהו הבבלי לית לי' הנך שינויי דמשנינך הכא. דאל"כ לא הוה צריך לדחוקי בר"פ המדיר ולאיקמי מתני' דלא כר"מ דה"מ לחלק בין נדר דנזירות ובין שאר נדרים ומן התימא על הרא"ש בפירושו דמקשה ממשנה הראשונה אמ"ד היא נתנה וכו' ולא הביא דברי הירושלמי. ועוד הא אוקימנא לכולא פרקין כר' יוסי ובכתובות שם מסיק דר' יוסי סובר הוא נותן וכו' וצ"ע:

הדרן עלך פרק אלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים